

Srečno leto 1971:

- DA BI VAM BILO ZDRAVJE ZVESTO KOT NAJBOLJŠI PRIJATELJ
- DA BI BIL VSAK VAS NAPOR POPLAČAN Z USPEHOM
- DA BI VAM SREČA RAZBLINILA TEŽAVE KOT SVETLOBA SENCO
- DA BI BILO VESELJE V VAŠI DRUŽBI TAKO POGOSTO KOT JE V DRUŽBI OTROK
- DA BI NAM VSEM POTEKLO LETO V MIRU IN SOGLASJU MED LJUDMI

VAM ŽELITA UREDNIŠTVO IN UPRAVA!

PROSVETNI DELAVCI - BERITE SVOJ LIST, DOPISUJTE VANJ IN RAZŠIRJAJTE GA!

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV
V VZGOJNO-
IZOBRAŽEVALNIH
ZAVODIH

LJUBLJANA, 18. DECEMBRA 1970

LETO XXI. — ŠT. 20

Za več znanja več denarja

S seje skupščine izobraževalne skupnosti SRS in predsedstva RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti

Ni naključje, da je bila na skupni seji skupščine republiške izobraževalne skupnosti in predsedstva republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti (letošnjega 2. decembra v Ljubljani) po razpravi o problemih osipa v osnovni šoli na vrsti obravnavanja predloga ekonomske politike in izhodišč za zbiranje in porabo sredstev za kritje splošno družbenih potreb za leto 1971. Odpravljanje napak in pomanjkljivosti v našem šolstvu je namreč neposredno vezano tudi na probleme, ki se pojavljajo v zvezi z denarjem; na vprašanje, koliko bo šolstvu odmerjenega v prihodnjem letu in na odgovor, da je zahtevanih in potrebnih 784 milijonov po predlogu izvršnega sveta zmanjšano na 700,4 milijona. Vse v imenu spoštovanja reformnih načel in spoznanja, da tako, kot smo gospodarili doslej, naprej ni več mogoče.

Glasno povedana resnica pa zatrjuje, da so slabo gospodarili samo nekateri in da mednje še malo ni mogoče šteti šolstva. Denar za vzgojo in izobraževanje je bil porabljen natanko tako, kot je zahtevala nacionalna bilanca. Zato — je poudaril predsednik izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti LUDVIK ZAJC — morajo

biti tudi stabilizacijski ukrepi diferencirani.

Denar, ki ga je odmeril izvršni svet republiške skupščine šolstvu za leto 1971, bi zadoščal komajda za sedanji obseg vzgojno-izobraževalne dejavnosti, nikakor pa ne bi smeli te dejavnosti razširjati. Mladini bi zaprli vrata v strokovne, poklicne in druge šole, s tem pa gospodarstvo v prihodnjih letih prikrajšali za precejšnje število strokovnjakov. Za ponazoritev samo naslednji podatek: v zadnjih letih se je povečalo število učencev v srednjih šolah za približno 6000. Gospodarstvo bo torej dobilo samo toliko strokovnjakov, kolikor jih je v naših srednjih šolah sedaj. Brez posebne analize pa lahko ugotovimo, da bi morali kadre, ki bodo delali leta 1976 ali 1977 vključiti v šolanje že v bližnjem šolskem letu.

Ukrepi pa segajo še dlje: povzročili bodo tudi zastoj začtega izobraževalnega procesa prosvetnih delavcev. Gospodarstvo bo brez strokovnjakov, šole brez kakovostnih učiteljev. „Sto šol“ bo ostalo neizpolnjena obljuba — prav tako kot pouk v sodobno urejenih kabinatih in učilnicah.

Res je, je dejal predsednik izvršnega odbora Ludvik Zajc, da je gospodarstvo močno obre-

menjeno, toda ne zaradi šolstva. Gospodarstvo daje precej denarja za izobraževanje (mimo obstoječega sistema), kaže pa tudi nadaljnjo pripravljenost pomagati pri razreševanju posameznih vprašanj na tem področju. Zato bi morali čimprej pripraviti ustrezen predlog za skupno razrešitev nekaterih problemov, ki jih ne bo mogoče rešiti iz rednih virov.

KAKOVOST IZOBRAŽEVANJA — PRVI POGOJ ZA GOSPODARSKI NAPREDEK

Seje skupščine republiške izobraževalne skupnosti so se tokrat udeležili tudi člani predsedstva republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Posebna skupina je pripravila stališča, ki so, kratko povedano, zahteva, da bi dobilo področje vzgoje in izobraževanja vsaj tisti denar, ki je nujen potreben kot osnova za kakršenkoli družbeni razvoj. Predlog stališč je pojasnil predsednik pododbora za šolstvo FRANC GALIČ in ob tem dejal: — Ob tem dokumentu nam bo gotovo marsikdo očital „cehovstvo“, v resnici pa gre le za nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja, za kar smo seveda odgovorni. Oba organa, republiška izobraževalna skupnost in Sindikat delavcev družbenih dejavnosti, sta že zdavnaj dokazala, da sta vse prej kot cehovsko organizirana. Vsak od naslednjih sprejetih predpisov, ki zadevajo vzgojo in izobraževanje, je pomenil vrsto novih naporov za učitelje, hkrati pa tudi povečanje stroškov za izobraževanje. Oba organa sta podprla ukrepe, če je šlo za splošen družbeni interes, za resničen napredek.

Trditev, da je kakovost izobraževanja prvi pogoj za gospodarski napredek, je poudarjena v vrsti dokumentov in resolucij. V nasprotju s tem pa bi morali po sedanjem predlogu republiške ekonomske politike omejiti obseg dejavnosti in s tem zapreti mladim vstop v šole. In dalje: prosvetnim delavcem že sedaj ni mogoče očitati visokih osebnih dohodkov, po predlogu ukrepov pa bi ti dohodki zastajali za dohodki delavcev v gospodarstvu celo več kot za 25 %. To pa je v nasprotju z zakonom o temeljnih izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja.

Neločljivo povezanost izobraževanja z razvojem gospo-

darstva je poudaril v razpravi tudi POLDE KEJŽAR. Dejal je, da je Skupščina SRS odgovorna za to, da hkrati, ko usmerja proizvodnjo, predloži tudi take usmerjevalne ukrepe, ki bodo omogočili, da se gospodarstvo, katerega sestavni del je tudi izobraževanje, logično in normalno razvija. Svojo razpravo je ilustriral z zanimivim primerom: ena sama banka investira v enem letu v svoje poslovne prostore več kot vse slovensko šolstvo. Zaradi takih in podobnih pojavov pa bi morala tudi Skupščina SR Slovenije usmerjevalno posegati ne le na področje splošne proizvodnje, temveč tudi v gospodarstvo — v skladu s političnimi načeli, za katera smo se dogovorili.

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE — SESTAVNI DEL DOLGOROČNE GOSPODARSKE POLITIKE

Na veliko razliko med predlogom izvršnega sveta Skupščine SRS in zahtevkom republiške izobraževalne skupnosti je opozorila tudi dr. ALEKSANDRA KORNHAUSERJEVA. Svoje razpravljanje je začela z ugotovitvijo: „Večja zahteva po znanju terja tudi več denarja.“ Opozorila je na predvideno družbeno dogovorjeno naraščanje deleža narodnega dohodka, ki gre za izobraževanje in na družbene načrte o kadrovskih potrebah, ter dejala, da nikakor ni mogoče omejiti obsega izobraževalne dejavnosti. Pritok v šole bo močnejši, pa če nam je to prav ali ne. Neodgovorne so besede, da tega ne bo, če ne bo denarja. To ni vprašanje „ceha“, temveč družbenega procesa. Ne moremo pristati na zmanjšani vpis, slabšo kakovost šol, status quo učnega osebja, na nižje dohodke prosvetnih delavcev. To pomeni, da sedaj skupščina ne more izglasovati nekaj, kar je v nasprotju z veljavnim zakonom. Zatorej naj skupščina revidira odmero ali pa zakon.

Skupščina republiške izobraževalne skupnosti in predsedstvo RO Sindikata delavcev družbenih dejavnosti sta soglasno sprejela predlagana stališča, posebna skupina pa je besedilo dokončno izoblikovala. Stališča, ki jih v tej številki tudi objavljamo, bodo predložili republiški skupščini.

Nekatere izhodišča izvršnega sveta za opredelitev ekonomske (Nadaljevanje na 4. strani)

Nekaj vprašanj pred novim letom

Pred novim letom radi delamo obračune — denarne pa tudi ne — v upanju, da bo prihodnje leto boljše. Tako je uredništvo PROSVETNEGA DELAVCA pripravilo nekaj vprašanj in zdaj vas, bralci, prosim, da odgovorite.

1. Kaj bi — kot tajnik republiškega odbora sindikalne organizacije vseh delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, torej tudi prosvetnih delavcev — v nenapisanem načrtu celotne dejavnosti prosvetnih delavcev postavili na prvo mesto v letu 1971?

Veliko je takega. Na prvo mesto pa bi postavil tri velike bitke. Prva, da bi čim več (in mnogo več kot sedaj) učencev, dijakov, študentov uspešno dokončalo razred, šolo, fakulteto. Tu mislim na organizirano prizadevanje za odločno zmanjšanje osipa na vseh stopnjah šolanja, zlasti še v osnovni šoli, na temelju sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja. Druga velika bitka je izobraževanje prosvetnih delavcev samih, tako tistih, ki morajo dopolniti svojo izobrazbo, kot vseh drugih, da bi ujeli korak z razvojem znanosti. In tretja velika bitka je bitka za postopno ureditev materialnega položaja šolstva in za delitev dohodka po delu v okviru sistema samoupravljanja. Vse to so seveda dolgoročnejske naloge, v letu 1971 pa je treba k njihovu uresničevanju prispevati, kolikor je pač največ mogoče v enem letu.

2. Kultura in prosveta sta vselej najbolj uspevali in se razvijali v miru in blagostanju. Boj za materialno osnovo je pravzaprav že ovira pri razvoju. Kakšno je mnenje sindikata glede položaja kulture in prosvete v naši socialistični družbi?

Moramo biti realisti. Niti stopnja razvoja produktivnih sil niti razvijenost družbene zavesti se ne omogočata avtomatičnega urejanja materialne podlage vzgoje in izobraževanja in drugih družbenih dejavnosti. Za ustrezno materialno podlago dela teh dejavnosti se je torej vedno treba boriti in tako odpravljati eno od ovir pri razvoju. Od leta 1967 so se npr. sredstva za šolstvo povečala za več kot dvakrat, vendar znašajo šele 4,74 % od družbenega proizvoda, kar je precej manj kot je bilo predvideno s petletnim planom razvoja Slovenije od 1966 do 1970. V naslednjih petih letih jih moramo povečati vsaj na 5,5 do 6 %, če hočemo zadovoljiti zahtevam sodobnega razvoja. Sicer pa v naši republiki vse bolj prevladuje spoznanje, da je vlaganje v šolstvo najrentabilnejša investicija, torej

direktna gospodarska naložba, ne pa neka gospodarstvu odtujena splošna potrošnja. K pravilnejšemu vrednotenju šolstva, kulture in drugih družbenih dejavnosti je vsekakor precej pripomogla tudi organizirana akcija sindikata, ki se ji tudi za naprej ne mislimo odpovedati.

3. Ureditev šolstva se je pri nas od osvoboditve sem že večkrat menjala. Kakšne prednosti vidi sindikat v sedanji razdrobljenosti na občine — tako glede denarja za sodobne učne pripomočke, obnovo in dograditev šol, kot tudi za plače prosvetnih delavcev. Na kakšnih temeljih lahko stopnjujemo zahteve po večji strokovnosti, če prosvetne delavce čisto destimulira ne samo njihov položaj v primerjavi s stanjem v gospodarstvu, pač pa tudi razlike, ki obstajajo med občinami?

Ni dvoma, da je šolstvo stvar naroda kot celote. Prav tako ni dvoma, da bi razvoju vzgoje in izobraževanja več škodovali kot koristili, če bi za šolstvo skrbela le republika in ne tudi občine in delovne organizacije. Nobena skrajnost ni dobra. V Sloveniji smo v zadnjih treh letih odpravili že marsikatero neutemeljeno razliko. Celotno srednje in višje ter visoko šolstvo financira republika po enotnih merilih republiške izobraževalne skupnosti, 33 manj razvitih občin prejema dopolnilna republiška investicija za šofinanciranje osnovnega šolstva, republika pomaga z sredstvi, stipendijami itd. Razlike so in še bodo, vendar so danes manjše kot včeraj in jutri bodo manjše kot danes. Največ smo dosegli pri izravnavanju osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, razlike v šolskih prostorih, učnih pripomočkih, izobraženosti učiteljev itd. pa so še zelo velike in negativne posledice tudi. Zato bomo morali v razvoj šolstva in v izenačevanje pogojev šolanja vlagati še velika sredstva, kajti brez tega ne bomo zdržali tekne s časom in napredkom v svetu. Cilj je, da bi čimprej imela vsa slovenska mladina enake pogoje za vstop v življenje.

4. Katere od svojih nalog za leto 1971 šteje sindikat — kot predstavnik delavcev družbenih dejavnosti — za najvažnejše?

Poglavitna naloga sindikata je organizirano uresničevanje življenjskih in delovnih interesov svojih članov. Zato štejemo za najvažnejše tiste naloge, ki so povezane s temeljnimi interesi članov. To so zlasti: humani in demokratični medsebojni odnosi v okviru samoupravljanja; zaščita pred kakršnokoli birokratsko samovoljo, stalen napredek v delu in poslovanju, ustrezno družbeno vrednotenje dela in delitev dohodka na podlagi delovnih uspehov. Kaj več o tem so prosvetni delavci lahko prebrali v programu nalog za leto 1970, ki smo ga objavili v „Prosvetnem delavcu“ št. 18 z dne 20. novembra 1970. Nalog je dovolj in preveč. Želim vsem kar največ uspeha pri njihovem uresničevanju v našem skupnem interesu. In vsem tudi srečno novo leto!

SREČNO LETO 1971!

REPUBLIŠKI ODBOR SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE ŽELI VSEM PROSVETNIM DELAVCEM IN DRUGIM, KI SODELUJEJO PRI ZBOLJŠEVANJU RAZMER NA PODROČJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA KAR NAJVEČ USPEHOV IN SREČE V LETU 1971!

Ne bojmo se matematike!

Krivična ocena največkrat odvrne dijaka od predmeta

Vsi vemo, da je za večino dijakov matematika nepriljubljen predmet. Povsod slišimo kritike, kako jih ta predmet davi in kako bi bilo lepo, če ga ne bi bilo.

Kje so vzroki, da imajo dijaki tak odnos do tega predmeta? Iskati jih moramo na obeh straneh, tako pri profesorjih kot pri dijakih. Učenec pogosto prinese pomanjkljivo znanje iz tega predmeta na srednjo šolo, ker ga je zaradi pomanjkanja kadra učil nestrokovnjak ali pa strokovnjak, ki mu ni znal zbuditi zanimanja za matematiko. Krivda je tudi razlika med sistemom poučevanja matematike v osnovni šoli in sistemom na gimnaziji. Ta je tolikšna, da jo povprečni učenec zelo težko premosti. Prav tako prihajajo na gimnazije učenci z različnih osemletk, od katerih ima vsaka svoja merila ocenjevanja. Zato čaka profesorja na gimnaziji težko delo, saj mora usklajevati različno znanje, ki so si ga pridobili učenci v osemletkah. Prve učne ure na srednji šoli so odločilne za novince: ali jih profesor zna pridobiti za svoj predmet ali pa jih odvrne.

Toda matematika je nepogrešljiv predmet za izobrazbo in vzgojo mladega človeka. Ker je ta veda eksaktna, razvija dijaku smisel za logično mišljenje in sklepanje. V njej ni odstopov. Dijak se ob njej privaja na težko miselno delo. S tem pa dijaka navaja tudi v razmišljanja o vseh področjih življenja, ki ga obdaja. Dijaka vodi v pravilne analize življenja, do pravih presojanja in sklepanja. Mlad človek je prav v teh letih zelo razgiban in zato dovzeten za tako delo. Potrebno ga je le usmerjati v te tokove. Matematika je kot nalašč predmet zanj. Vse pa je odvisno od posredovalca — profesorja.

KAKŠEN MORA BITI PROFESOR, KI POUČUJE TA PREDMET?

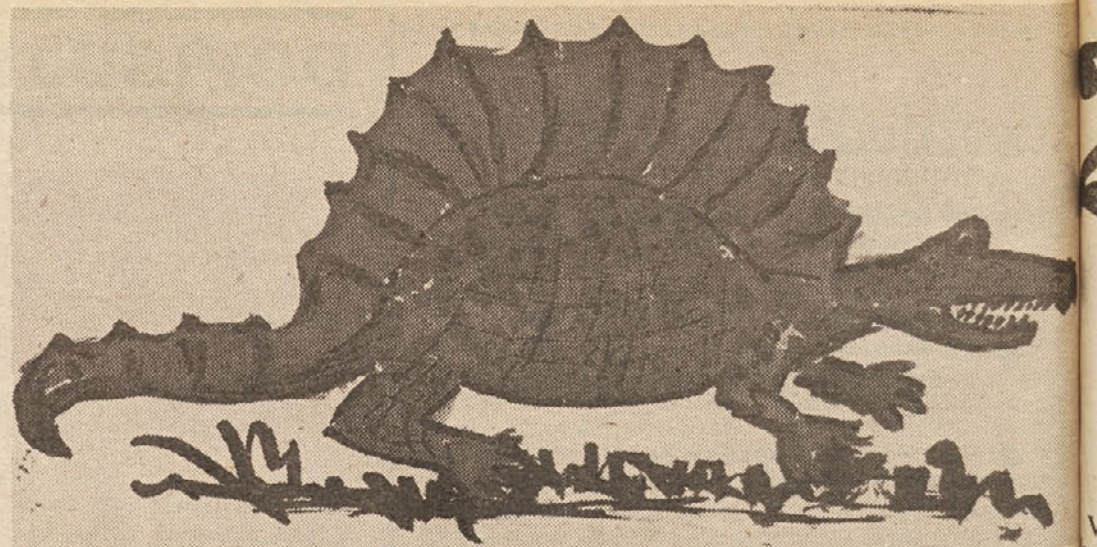
Profesor mora biti entuziast. Za entuziasta štejem tistega, ki ni samo velik mojster predmeta, ki ga poučuje, temveč pedagog, ki želi, da bi svoja znanja z navdušenjem posredoval drugim in s tem širil krog ljubiteljev tega predmeta.

Če je profesor še tako dober

matematik, pa snovi ne bo znal razložiti, je vse njegovo prizadevanje zaman. Biti mora obenem tudi sijajen metodik. To pa si marsikdo pridobi težje kot znanje samo. Zakaj? Profesorji matematike so iz vrst tistih dijakov, ki so bili že v gimnaziji odlični v tem predmetu, katerim je že narava dala smisel zanj ali pa so jim ga privzgojili. Zato ne morejo razumeti onih, ki tega nimajo. Boljši metodiki so gotovo tisti, ki so se z velikimi napori dokopali do znanja, ki ga posredujejo drugim. Je pa še druga pot. Če bi se ob vsakem neuspehu v razredu profesor vprašal, ali sem res napravil vse, kar bi moral, bi ga ta samokritika tudi pripeljala do dobrega pedagoga.

Z največjo ljubeznijo, vztrajnostjo in potrpežljivostjo mora pristopiti k poučevanju tega predmeta tako, da zbudi isto ljubezen, vztrajnost in potrpežljivost pri dijakih. Trenutni neuspehi ga ne smejo motiti, kvečjemu mu morajo vlti še več elana pri delu. Vsak odpor dijakov mora profesor streti, toda ne nasilno, temveč z nezlomljivo vero v uspeh njegovega prizadevanja, pridobiti dijake za svoj predmet tako, da vsi čutijo moralno obveznost do učenja. S svojim vljudnim in uglajenim vedenjem pridobi dijake, da mu vsi vračajo njegov odnos do njih z znanjem.

Profesor matematike mora napraviti pouk zanimiv, včasih ga mora popestriti z duhovitimi domislicami, ki spravijo dijake v dobro voljo. Bati se mora prevelike monotoničnosti pri delu. Morda duhovita domislica prekine redno delo. Nič zato, bo pa osvežila duha, saj je pri resnem delu potreben tudi prijeten oddih. Delovno vzdušje pri matematiki bi moralo biti bistveno drugačno kot pri ostalih predmetih. Matematična ura bi morala biti najprijetnejša ura dela vseh v razredu. Profesor naj bi le smotno vodil delo vseh s pojasnjevanjem, dokazovanjem in reševanjem nalog. Silno važna so zadostna utrjevanja snovi. Skupinska tekmovanja v hitrosti reševanja nalog naj bi dvigala samozavest dijakov. Vem, da je v vsakem razredu v začetku nekaj dijakov, ki iz trmoglavoosti ali iz drugih vzrokov niso pripravljeni tako delati. Profesor-

jeva dolžnost pa je, da jih pridobi s prijetnim pristopom. Nekaj dijakov gotovo prednjači. Te mora napraviti za svoje pomočnike, ki bodo v pomoč pri delu s tistimi, ki se še niso dočela vključili v njegov sistem dela. Večkrat bo moral profesor delati individualno s posameznikom. Kot dober organizator dela mora biti vljuden, prizanesljiv ter se mora o vsem pogovoriti z dijaki. Če bo tako ravnal, bo imel gotovo uspeh. Njegovo geslo mora biti: nihče ni padel učen na svet!

NOVINEC NE BI SMEL POUČEVATI V PRVIH RAZREDIH

Tako delo je silno težavno in zahteva vsega človeka. Večina se ga ustraši in izbere lažnejšo pot: kdor pač hoče delati z menoj, s tem bom delal, ostali me ne zanimajo. Na žalost je tako!

Še danes zelo manjka profesorjev za matematiko in ravnatelji so veseli, če dobe novince. Novinec, ki dobi učno mesto, začne takoj s poučevanjem v razredih. Navadno ni važno, v katerih razredih bo prevzel pouk. Vem, da mora vsak študent na filozofski fakulteti imeti izpit iz pedagogike ter metodike, praktične nastope ipd. Toda, to še zdaleč ne zadostuje in mu ne daje legitimacije dobrega metodika. Novinec bi moral stazirati vsaj leto dni. V tem letu bi se seznanjal z metodičnimi prijemi razlag njegovih starejših kolegov. Vem tudi, da imajo novinci svoje mentorje. Toda mentor bi moral resnično spremljati njegovo delo in zato imeti manjšo učno obveznost. Novinec ni sam kriv, če zabrede v težave pri poučevanju, saj mu manjka izkušenj in metodičnih prijemov. Do-

sledno tako nikjer ne delajo, ker za to ni denarja. Novinec ne bi smel poučevati v prvih razredih. Včasih so bili prvi in drugi razredi domena najboljših metodikov. Zato imajo novinci težko delo, ki mu dostikrat niso kos, toda ne po svoji krivdi. Napake, ki jih delajo, pa so včasih nepopravljive.

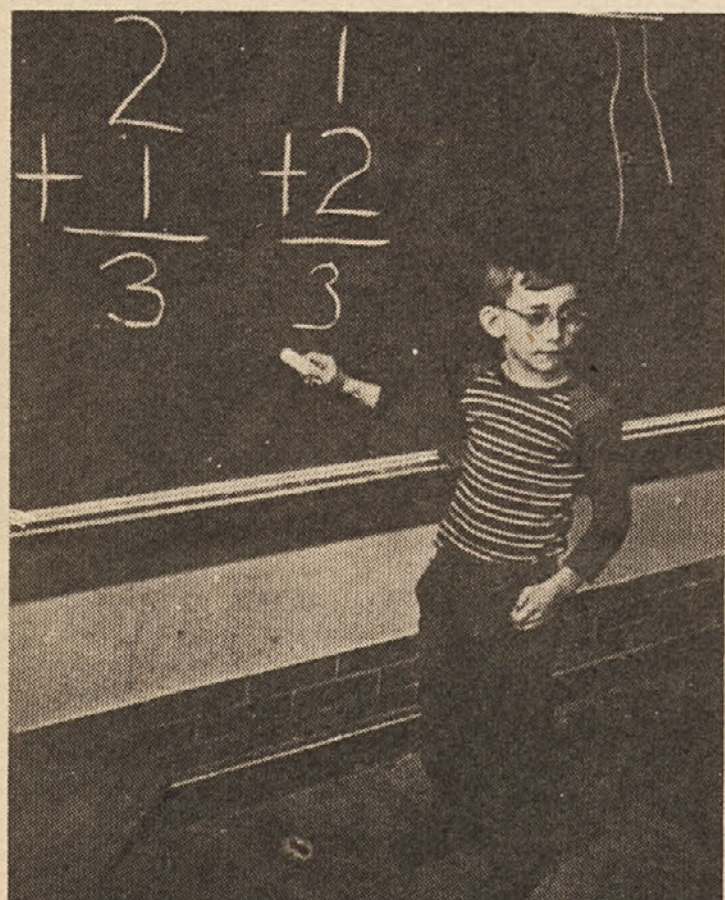
Večkrat razlagajo profesorji preveč učeno. Pred dijaki hočejo zakriti svojo metodično revščino. Zavračajo celo kritike dijakov, da ga ne razumejo. Saj ne zagovarjam dijakov. Vem, da so prebrisani do skrajnosti in izigravajo prizadevanja profesorja. Toda, če je napravil vse pri razlagi, mora takoj po razlagi preskusiti dijake, kako so ga razumeli. To bo njegova kontrola, dijak pa bo začutil, da se ne sme spuščati v neosnovana vprašanja. Če pa je njegovo vprašanje upravičeno in postavljeno z resnim namenom, mu mora profesor dati zadovoljiv odgovor, četudi bi bilo vprašanje za profesorja nesmisel. Zlasti pri tem mora biti profesor vljuden in uglajen, ne pa žaljiv. V vsako razlago nove snovi mora vključiti k sodelovanju ves razred. Večkrat vključuje rešitev neke naloge znanje, ki ga že mesece niso uporabljali (npr. razstavljanje: $a^7 - b^7$). Tudi najposobnejši marsikaj pozabijo. Nekateri profesorji ob takem neznanju natrosijo vsaj četrtini razreda nezadostno. Kaj imajo od tega? Bolje bi bilo, da bi prekinili s spraševanjem, ponovili očitno pozabljeno znanje z naročilom dijakom, naj še doma vadijo in utrdijo pozabljeno snov. Pri razlagi se pokaže profesor res kot umetnik. Današnja matematika, ki sloni na analizah, zahteva jasno, dijaku pristopno razlago. Pridobitev tega terja od profesorja nemalo priprav. Toda trud se izplača, ker bo približal di-

jaku v razumljivem jeziku težnja poglavja. Spominjam se univerzitetnega profesorja, ki je znal vsak problem tako poenostaviti, da je postalo vse jasno in lahko.

Pravi profesor pedagog mora tudi dijaku priznati, da vsega ne zna. Prav nič ne bo zgubil svojemu ugledu, če bo ravnal tako, saj nihče vsega ne ve. Poznati mora tudi svoje napačne ravnanje. Kaj koristi profesor, če treščijo z nenapovedano napako, ko pa je bil uspešen? Res mora biti dijak za svojo herno uro pripravljen. Tudi nekateri se zanašajo, da ne bodo vprašani in zato niso isti do vprašanih. Tudi izpraševanje niso vedno v redu. Navadno muči pri tabli vprašane in menijo, da bodo prišli na vrsto, ostali sodelujejo. Krivična ocena mora biti večkrat odvrne dijaka od predmeta, da zasovraži profesorja predmet. Načelo svobodnega odločanja, kdaj dijak popravi nezadostno oceno, bi moralo biti pravica slehernega dijakove. Paziti bi morali le, da bi dijak pravice ne izgraval. Zdi se mi, da tudi nesmisel, da je vedno uspeh pismenih nalog poraz. Često mora profesor ponovno pisanje, ker je bilo preko polovice nezadostnih. Bolje bi bilo, da bi profesor temeljito pripravil vsako nalogo.

Marsikaj bi lahko še navedel in razširil. Toda vsega se ne da vedno povedati. Za konec rad približam: „Zavračam očite, da je večina dijakov nenačrtnih za matematiko!“ Z resnim in trdim delom sem že prejel dijakov tako pridobil za svoj predmet, da so maturirali iz matematike, čeprav so bili na listu matematičnih „atalentov“.

ANTON ŠLIBAR

Začetek je preprost, a na njem sloni vse prihodnje matematično znanje, zato mora biti temeljit in trden

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

Zamuditi gostovanje gledališča je greh, pa vendar...

Vzdignem slušalko. In se seveda predstavim.

„V sredo bo lutkovna predstava. Bodo vaši otroci šli na predstavo ob 11. uri?“

Odgovor: „Bom vprašala vzgojiteljice“

Dobro, si mislim. Vsako stvar je treba premisliti, se o njej pogovoriti. Tudi predstavo lutkovnega gledališča je treba uvrstiti v svoj program. Seveda, lutkovno gledališče ne gostuje vsako leto, Q manj vsak dan. Prav zato je treba dobro premisliti.

Potem čakam. Dve uri. Kličejo. In pravijo:

„Veste, ne bodo šli, ker imajo kosilo, ker...“

Skušam jih prepričati, da je to vendar priložnost, da je škoda, da vsi starši ne bodo peljali otrok, da...

„Bomo obvestili starše in bodo peljali otroke kar sami.“

„Vsi morda nimajo časa, nekaterim se ne bo zdelo vredno...“

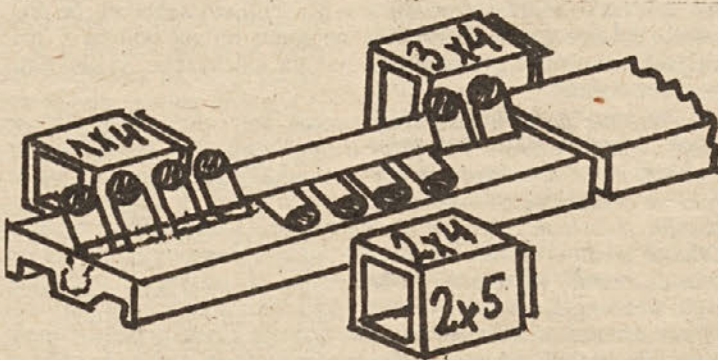
„Odložim slušalko in se zahvalim za prijaznost.“

Kaj še hočem? So že odločili, da ne gredo. Oni že vedo, kako in kaj je treba.

Pa vendar mislim, da je gostovanje poklicnega gledališča greh zamuditi. Otrokom je namenjeno, prav njim. In v majhnih krajih je tako malo priložnosti za tovrstno vzgojo, zato je treba izkoristiti vsako priložnost. Gostovanje poklicnega gledališča je inenkratna priložnost, je praznik za otroke. Škoda, da ne znamo take priložnosti izkoristiti, da ne znamo prilagoditi našega dela tako, da bo bolj bogato, bolj polno, pa če tudi bi morali ostati z otroki pol ure dlje.

Gledališče ne gostuje vsako leto, še manj vsak teden.

Miloš Djukić

Vi spodaj ste krivi?

Pobudo za ta prispevek mi je dal v naslovu omenjeni članek, pod šifro —dk—, v 19. številki letošnjega Prosvetnega delavca. Čeprav so palčice in fižoli na elementarni stopnji osnovne šole koristen učni pripomoček, se bojim, da brez modernejših učno-vzgojnih igračk pouka matematike v osnovni šoli ne bomo mogli bistveno izboljšati. Čas terja svoje, naša stvarnost tudi, visoko razvita tehnika pa nam tudi na področju pedagoške tehnologije nudi neslutene možnosti.

Problem obravnavanja poštevanka nas tare že dolgo časa. Pričram sem, da bi v nadaljevanju opisani učni pripomoček učiteljem prišel prav, če se bo kdo zavzel za njegovo izdelavo in za to, da bo prišel v roke učencem.

Na sliki je vidna deščica iz plastične mase s preklonimi ploščicami. Vsaka ploščica nosi na eni strani krog ene barve, na drugi strani krog druge barve. Deset takih deščic zadostuje za računanje v obsegu, predpisanem za drugi razred. Poleg deščic uporabljamo še votle, sestavljive kocke z nakazano poštevanko.

Iz slike je razvidna že tudi uporaba tega pripomočka. Na 20

Deščica s preklonimi ploščicami in kocke ter listič z rezultati

4	8	12	16	20
24	28	32	36	40

kockah je nakazana poštevanka od 2 do 9. Poštevanka števil 1 in 10 itak ni problem. Deščice naj bi skupaj s kockami bile v priložniškati.

Ko smo z deščicami in kockami obravnavali poštevanko do 40, čenega števila, jo lahko utrjujemo samo s kockami, ki jih lahko stikamo po vrsti, v obratnem redu ali brez reda. Z obračunavanjem skupin stakljenih kock lahko utrjujemo poštevanko v vsem njenem obsegu.

Če pritegnemo k že opisanim deščicam in kockam še 4 lističe, katerih vsak nosi na eni strani rezultate poštevanka enega števila, na drugi strani rezultate poštevanka drugega števila, lahko utrjujemo tudi merjenje (razštevanko). Take lističe lahko pripravijo učenci tudi sami ali pa si jih narišejo v zvezke.

Kot sem že nakazal, so uporabne plastične deščice s preklonimi ploščicami tudi za ponazarjanje ostalih računov drugega razreda. Ze dve deščici zadostujeta za računanje v prvem razredu, pa tudi za ponazarjanje računanja z relativnimi števili v sedmem razredu, pri čemer nam krogi ene barve predočujejo pozitivna števila, krogi druge barve pa relativna števila.

POPRAVEK

V Prosvetnem delavcu z dne 3. decembra 1970 se je v naslov razpisa prostih delovnih mest na osnovni šoli v Zibiki vrnila neljuba pomota. Namesto Pristava pri Mariboru. Ravnateljstvu in bralcem se za napako opravičujemo.

25

LET

SLOVENSKE
GIMNAZIJE
V KOPRU

1945 - 1970

V soboto so Koprčani praznovali srebrni jubilej svoje gimnazije. Res da petindvajset let ni bilo tako velika doba, ko ni bilo ustvarjalnega prostora, vendar tokrat to ne drži. Lahko polnoma, kajti jasno nam je, da je življenje te ustanove ni povsem izenačeno z drugimi, podobnimi ustanovami doma in tujino, ki so imele nekeje druge pogoje, pred drugimi pač metovno vojno. Morala se je soočiti s težavami kot vsa druga gimnazija, v času, ko je bilo povsem jasno, kaj je to, s nekdanjo cono B, pa se je z njo srečevala še s tihim, potuhnjanim nasprotovanjem, gledali so jo kot nekakšno vrtnjenca, ki naj bi mu bilo precejeno kratko življenje, kajti nekdanji gospodarji so bili pravi prepričani, da bo Istra s svojo vrednostjo zahodnih velesil spet pripadala Italiji, da bo pač zopet vse po staro.

Vendar na srečo ni bilo tako. Na 20. oktobra 1945, ko je bila ustanovljena slovenska gimnazija v Kopru z odlokom št. 13 PNOO za Slovensko Primorje, Ajdovščino, se ni zgodilo nič drugega, pač pa mnogo novega, kajti gimnazija je bila ustanovljena v poslopju, ki je bilo nekdanj samostan častitljive stadije, od leta 1875 pa slovensko-hrvaško-italijansko učiteljsko šolo, ki se je pozneje delila in je bil njegov slovenski del leta 1909 prenesen v Gorico. Tu je gimnazija danes, skorajda popolnoma preurejena, z modernimi učilnicami in kabinetom strokovni pouk, v katerih — to je najvažnejše — odmeva slovenska beseda.

Slednjo sem lahko slišal tudi na slavnostni akademiji v počastitev 25. obletnice gimnazije v najhujšem, toda čudovito prijetnem gledališču v Kopru. Spredaj izvajali dijaki gimnazije, potem ko sta o pomembnem jubileju spregovorila nekaj besed predsednik občinske skupščine Koper tov. Miro Kocjan in ravnatelj zavoda tov. Milan Marušič, ki je najdelavnejši in dolgaletni član kolektiva izročil priznanja in zahvale. Nato so se zvrstile recitacije, klavirske skladbe, telovadni ter baletni nastopi, mnogoštevilni pevski zbori gimnazije pa je zelo pristržno zapel nekaj narodnih in revolucionarnih pesmi.

Po akademiji sem skupaj z množico koprskih meščanom, dijakom in njihovih pedagogov obiskal izredno skrbno urejeno razstavo v poslopju gimnazije in spet sem bil prijetno presenečen. Že v avli gimnazije me je pozdravila velika freska mesta Koper, ki jo je izdelal likovni krožek, potem pa sem se nehalno čudil, če smem tako reči, mislim, da izraz ni pretiran, da delavnostjo koprskih dijakov. Razstavljeni predmeti, vsi urejeni v krožkih in sekcijah, izdelani lično, prav nič kičasto, nekeje zelo duhovito, dru-

god zopet lepo in na svojstven način povzemajo življenje, kakršno je. Izredno mnogo je pokalov, takšnih in drugačnih — to dokazuje, da je tudi šport pri mladih Koprčanih zelo čisljen. In ne samo to — na tem področju tudi nekaj dosega. Ko sem hodil po učilnicah in kabinetih ter opazoval izdelke tako imenovanih svobodnih dejavnosti, se mi je oko ustavilo na izredni funkcionalnosti prostorov in ne nazadnje, na njihovi čistosti. Takšno okolje jasno omogoča nemoteno delo in z delom tudi viden uspeh. Danes deluje na Slovenski gimnaziji v Kopru (mimogrede povedano: v Kopru je tudi italijanska gimnazija, ki uživa vse ugodnosti naše skupnosti!) več krožkov, o katerih delu sem se lahko prepričal. Literarni krožek izdaja svoje glasilo Maestral, ki je zelo kakovosten list. Potem je tukaj 120-članski pevski zbor, ki je precej mlad in ga torej čaka še trdo in vztrajno delo, čeprav je uspeh viden. Slovenska pesem na Koprskem mora biti važen kulturni dejavnik in treba ji je nuditi vso podporo, in to ne samo moralno, zakaj precej znano dejstvo je, da naša zborovska pesem, predvsem mladinska, danes zamira. Likovni krožek je dovolj pokazal, kolikšna dejavnost in volja do avtonomnega izražanja prevzeta njegovo delo že na sami razstavi, kjer je bil najmočnejše udeležen. Poleg omenjenih obstaja na gimnaziji še šolski radio, športno društvo Delfin ter društvo Ljudske tehnike, dijaki pa svoje ustvarjalne sposobnosti uveljavljajo še na drugih področjih, tako npr. gledališka skupina, ki je nedavno

Grafika je izdelek dijaka slovenske koprške gimnazije po hrastovski freski. Tudi grafika ob naslovu je izdelek s koprške gimnazije

tega dosegla lepe uspehe s svojo satirično stvaritvijo „Alenkin XVI. cocktail“ v Celju. V omejenem delu, ki so ga dijaki predstavili širšemu koprskemu občinstvu v soboto zvečer, se na duhovit način prepleta humor znanih avtorjev s povsem avtonomnim ustvarjanjem dijakov samih in nas tako potegne (ponekod tudi z resno besedo, a izredno domiselno postavljeno v omenjeni kolorit) v našo čestokrat bolečo sedanost. „Alenkin XVI. cocktail“ zasluži vso pozornost in pohvalo, čeprav je dikcija ponekod šepala, morda tudi porazdelitev vlog ni bila povsem posrečena, vendar namen je bil vsekakor dosežen in to je najvažnejše.

Ko smo se poslavljali od koprške gimnazije in smo zavili proti Titovemu trgu, je v slavnostno razpoloženje kanila kapljica pelina. Koprška mladina je skupno z meščani spontano manifestirala na prostem trgu proti nedavnim šovinističnim izpadom v Trstu in izjavi italijanskega zunanjega ministra Alda Mora. Po tolikih letih je na Koprskem zopet zvenel klic „Tujega nočemo, svojega ne damo!“. Tudi tokrat je mladina Kopa pokazala, da ve, kje je njeno mesto. Morda, skoraj gotovo je k temu dejstvu prispevala tudi gimnazija v Kopru.

Pozneje sem se pogovarjal s pedagogi, ki poučujejo na gim-

naziji, in — mimogrede vprašal, ali je za zborovanje prišla kakšna direktiva. Dobil sem približno takle odgovor: „Ne, nobene direktive z naše strani ni bilo. Mladi sami vedo, za kaj se morajo boriti. Zdaj je vrsta na njih in na nas vseh.“

Mnogo smo se še pogovarjali o tem, o odnosih med dijaki in pedagogi. Povedali so mi, da takšnega razumevanja še ni bilo, kot je zdaj, da so zelo zadovoljni.

Da je na koprski gimnaziji tako kot je, gre zahvala mnogim pedagogom in drugih delovnim ljudem, ki se niso zbal dela z mladino. Njihov uspeh je tudi, da je doslej na koprski gimnaziji v 19. letih maturiralo 690 učencev, od katerih so mnogi prišli zopet nazaj v svojo ožjo domovino in celo v kolektiv koprške slovenske gimnazije, drugi pa po svojih močeh pomagajo pri izgraditvi domovine. Skoraj vsaka delovna organizacija na obali ima strokovnjaka, nekdanj učenc slovenske gimnazije v Kopru. Še vedno pa zapuščajo gimnazijo novi in novi maturanti, vsako leto 100, pa tudi učni uspeh se izboljšuje, saj se je v nekaj letih dvignil kar za 20 %.

V šoli, ki se je razvila iz skromnih razmer in sredstev, vzgajajo 500 učencev. Kot sem že omenil, imajo na voljo urejene in funkcionalne prostore, sodobna knjižnica z 9000 izvodov pa je temelj za delo, kakršnega taka šola zahteva.

Rad bi omenil še vrsto tovarišev, ki so prejeli priznanja za svoje dolgoletno delo in ki smo jim mi vsi dolžni zahvalo, da je slovenska gimnazija lahko uresničila napoved ob ustanovitvi šole, da bo pripravljala in usmerjala otroke slovenske Istre v študij: Tinta Velja, Danica Marion, Pavla Šonc, Marija Kolenc, Josip Ostrouska, Josip Tavčar, Zlatimir Janovsky, Rudolf Saksida, Janko Sotošek, Slavko Stepančič, Mario Vratina. Niso to vsi, mnogim drugim je gimnazija še dolžna svojo zahvalo, a spisek imen bi bil predolg.

Naj na koncu ponovim še besede, „... želimo si, da bi bila prihodnost mirnejša in lepša v tem koščku slovenske zemlje“, ki jih je izrekel ravnatelj Milan Marušič ob koncu svojega govora na slavnostni akademiji. Naša skrb pa mora biti, skrb vse slovenske javnosti, da bo slovenska gimnazija v Kopru še naprej lahko mejnik in utrjevalec slovenstva tam, kjer dolga leta slovenska beseda ni imela domovinske pravice.

MILENKO STRAŠEK

»Tujega nočemo,
svojega ne damo!«

Toliko let je že minilo, da smo že pozabili, rane so se zacelile, nič več ne bole. Zdaj so nam jih znova odprli, znova so nam dali vedeti, da še ni nič pozabljenega, da iskra le še tli pod pepelom...

Na ljubljanskih ulicah je živo, na panojih in po stenah vise plakati, s prosto roko izrisani, z velikimi besedami kažejo na to že pozabljeno rano: *Tujega nočemo, svojega ne damo.*

Plakati vise tudi na naši, slovenski obali, prav tako boleči, prav tako glasni in oznanjajoči. Vise povsod, žalostno in mirno in mimoidoči se ustavljajo.

„O italijanskih pravicah do bivše cone B ni govora in ga tudi ne bo med dosedanjim obiskom tovariša Tita.“

(Aldo Moro, it. zunanji minister)

In potem vse to, kar nas boli in zaradi česar vise plakati v Ljubljani, pa v Kopru, kjer proslavljajo dijaki, profesorji in vse mesto 25. obletnico slovenske gimnazije, v Piranu, kjer nabodeni na železno ograjo ob Tartinijevem spomeniku žalostno vihrajo in jih prebirajo ribiči, opravljajoč svoj vsakdanji posel v čolnu. Vise tudi v Portorožu, po vsej slovenski obali in nemo kličejo: *Odgovorite nam! Tito odloži obisk v Italiji! Zakaj?*

Ljudje govorijo, razpredajo misli, se čudijo naglas in v mislih. Potem se spomnijo nazaj.

„Kdo stoji za akcijami neofašističnih sil, ki so onemogočile sporazumno dogovorjeni obisk predsednika Tita v Italiji?“

Saj to so samo neodgovorna dejanja, nekaj, kar ni „vredno“ upoštevati, to počenja le nekaj barab, ki nimajo drugega dela, kot da blatijo ugled sebe in svoje države. Tako govore nekateri in so potem tihi. Nič več ne rečejo in gredo. Na trg, domov ali v gostilno na dva deci.

V Kopru pa se je zbrala mladina in tiho, brez nemirov prebrala na Titovem trgu svojo poslanico, poslanico miru in svojih pravic, za katere so krvaveli očetje. Mogočna sodnijska palača je tiho vzela v svoje okrilje ljudi, ki želijo biti Slovenci in ki jim je to najsvetejša vera. Potem se je dolga kača mladih ljudi razlezla po mestu brez hrupa...

V vrsti po dva in dva. Nad glavami so vihrali plakati.

„Italijanska vlada ne misli razpravljati o kakršnemkoli odstopanju od legitimnih nacionalnih interesov!“

(Aldo Moro, it. zunanji minister)

Dan je čudovit in sonce kot da je doma na vekomaj na Krasu in v Istri. Morje je čisto in mirno in čolnčki mirujejo. Pod svetlim, presvetlim beležem istrskih bajt, luških kape-tanij, gostiln in okornih zidov pa se še skrivajo nekdanji napisi, stara bolečina, ki smo se ji vdali.

„Fašisti pred očmi policije pretepajo slovenske študente v Trstu!“

„Novi bodočnosti
stopamo naproti
z novim obrazom...“

(Srčko Kosovel)

Mar naj bo ta obraz žalosten, naj v zenicah vise plakati? Mi hočemo mir, dobre sosedske odnose, prijateljstvo, razumevanje. Prijatelji, to boli, rana je odprta.

V popoldanskem soncu je zaživel Hrastovlje. Po dolini se je žalostno vlačila megla in pritiskala. Tam nekje med razdrapanimi hišami, pod starodavno cerkvico s trdnjaskim obzidjem, kjer je Janez iz Kastva naslikal svoj mrtvaški ples, pa so viseli. Plakati. Ne vem več koliko. Morda en sam. A vendarle. Bil je.

„Netenje nacionalne in rasne mržnje je na obeh področjih prepovedano in vsako dejanje takšne vrste bo kaznovano!“

(Posebni statut londonskega sporazuma)

Cesta zavija strmo navkreber, na levo in desno vasi. Slovenske vasi, ki jih je nekdanj trpinčil italijanski okupator. Tu in tam so še razvaline. Kakor križ na Kalvariji se vzpenja-jajo ponekod že porušeni dimniki v nebo. Če ne bi bilo megle, bi se v dolini, daleč spodaj, videl Trst, tako pa se ne in le morje, brezkončno morje se razliva čez pokrajino...

„Tržaško prebivalstvo obsoja fašistične zločine!“

In tako gre naprej. Kamorkoli stopiš, kjerkoli si. Plakati žalostno opominjajo. Ljudje pa sede za zeleno mizo in se ne premaknejo. Čakajo. Na kaj?

„V čigavem interesu je, da ostanejo obmejna vprašanja čim dlje nerešena ter tako nudijo možnost za napetost in nesporazume v tem delu sveta? Ali nismo v dosedanjem razvoju odnosov pokazali, da smo ljudje na obeh straneh meje in da se lahko dobro razumemo?“

Kako lepo bi bilo, če bi lahko koprski dijaki brez te grenke kaplje proslavljali svoj praznik. Čudovito bi bilo, če bi ljudje v Hrastovljah živeli naprej svoj mir in obdelovali svoje njive in bi bil študent v Ljubljani miren in vesel, brezskrbno živeč le s skrbjo za svoj študij. Tudi Tartini, veliki virtuoz, bi lahko nemoteno gledal podse na piranske ribiče, kako se mučijo v potu svojega obraza za vsakdanji grizljaj in mu ne bi bilo treba gledati teh zlovesčih, opominjajočih plakatov.

„Ugotavljamo, da avstrijski šovinistični izpadi na Koroškem, bolgarske zahteve po Makedoniji ter fašistično nasilje v Trstu v tem trenutku nikakor niso naključni. Napadi na katerikoli jugoslovanski narod pomenijo napad na celotno Jugoslavijo.“

Zakaj ni miru, zakaj ne razumevanja, zakaj večni zapleti? Pustimo ljudi, kjer so, kjer so poglani korenine, kjer so jim stoletja kovala usodo.

Quo vadis, homo?

MILENKO STRAŠEK

Učitelji, proslava in obnovljeni dom kulture

1. maj 1970: proslava v Šentrupertu na Dolenjskem. Po stari ustaljeni navadi govor, recitacije šolarjev, nastop moškega pevskega zbora. In nazadnje še zunaj ustaljenosti — recital — pravi recital, ki so ga pripravili učitelji. Pet jih je nastopilo na odru, dva sta poklekala za slušne učinke za odrom.

„Ste jih videli, učitelje! To je bila pa res prava proslava,“ je bilo šušati med odhajajočimi.

Tudi še po tistem dnevu so v Šentrupertu govorili o tem nastopu. Tudi na sestankih. „Če je pa tako, da bodo še take proslave, bodo še nastopili učitelji,“ so dejali pri krajevni skupnosti, „bo pa le treba obnoviti dom kulture.“ Le-ta je že precej razpadel.

In besede so rodile dejanja. Krajevna skupnost je prispevala denar, bližnji KPD Dob brezplačno delovno silo, pristopili so še učitelji (eden od njih je tudi predsednik vaškega Prosvetnega dru-

štva) in v neverjetno kratkem času je bil dom kulture obnovljen.

29. november 1970: v Šentrupertu na Dolenjskem je bila spet proslava. Toda tokrat v lepem — prenovljenem domu kulture. Pred nabito polno dvorano so spet nastopili mladi recitatorji, pevci in — učitelji: tov. ravnatelj z govorom in učiteljica s Klopčičevo enodejanko Mati. Morda porečete: „Enodejanka pa res ni vredna kaj prida besed.“ Pa vendarle je. Saj to je precej dolga enodejanka. In v njej je nastopila mati, ki je tudi na življenjskem odru mati, v njej je nastopil tovariš, ki je za isti dan dopolneno pripravil tudi šolsko proslavo, trije nastopajoči tovariši pa izredno študirajo na PA v Ljubljani.

Morda pa bodo tej enodejanki na naslednjih proslavah sledila nova dejanja.

Danica Zupan

Šestdesetletnica slovenske šole v Istri

Ob odkritju spominske plošče v Luciji pri Portorožu

16. oktobra 1970 so v Luciji pri Portorožu odkrili spominsko ploščo na prvi slovenski šoli in s tem proslavili 60-letnico slovenske osnovne šole, kakor je zapisano na plošči. Podatki na plošči niso točni, ker je bila s šolskim letom 1909/10 ustanovljena italijanska enorazredna šola Družbe sv. Cirila in Metoda. Slovenska zasebna osnovna šola Družbe sv. Cirila in Metoda je bila ustanovljena s šolskim letom 1913/14. Poučevala sta De Mojses Fran in Pfeifer Marija.

Po statističnih podatkih z dne 31. decembra 1913 sta bili v Luciji dve šoli: trirazredna mešana italijanska šola s tremi učitelji in 236 učenci. Zapisano je „mešana“, kar pomeni, da so šolo obiskovali otroci slovenske, hrvaške in italijanske narodnosti. Vendar nadalje beremo, da na šoli nihče od učiteljev ni znal slovensko ali hrvaško. Zato je bila šola čisto italijanska. Druga omenjena šola je bila dvorazredna zasebna šola Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro z dvema učiteljema in 93 učenci. V naslednjem letu imamo prav tako statistični popis slovenskih in hrvaških šol v Istri, kjer sta omenjeni obe šoli v Luciji. V letih 1914 do 1918 je dala Družba predlog, da bi zasebno slovensko osnovno šolo preosnovali v deželno slovensko osnovno šolo.

Omenjena narodno obrambna družba za slovensko in hrvaško Istro je bila ustanovljena leta 1893. Odpirala je šole v krajih, kjer je bilo po šolskem zakonu dovolj otrok slovenske narodnosti, pa jih občine ali deželni šolski sveti niso hoteli ustanoviti. Družba sv. Cirila in Metoda je bila ustanovljena kot odgovor na italijansko šolsko društvo „Pro patria“, ustanovljeno 1886. leta, razpuščeno že leta 1890, ko so ustanovili društvo Lega nazionale. To društvo je odpiralo italijanske šole v Istri, Trstu in na Goriškem.

O delovanju slovenske šole piše poročevalec v Slovenskem Braniku za leto 1914: „Istrska D. C. M. je lani (1913) ustanovila šolo s slovenskim poukom. Šolo vodi znani štajerski rodoljub Rudolf Arnsch. Italijanski regenti hudo črte slovensko

šolo ter so grozili, da jo bodo podrli. Otroci teh nesrečnih odpadnikov love slovenske otroke ter jih kamenjajo. Toda napadi le krepijo slovensko stvar. Z novo slovensko šolo je prišla v kraj narodna pesem, ki jo je zvečer povsod slišati. Pozimi je priredil Arnsch s šolskimi otroci otroško veselico z govorom, igro, deklamacijami in petjem. Prišli so tudi Italijani, ki niso mogli prebrati nastopa otrok, ter so izrekli javno priznanje slovenski šoli...“

S kakšnimi težavami se je morala boriti slovenska šola v Luciji za svoj obstoj, je podal v svojih Spominih na Družbo pisec Car Emin ob 60-letnici de-

vodih, v Prosvetnem delavcu, objavlja vsako leto jubileje osnovnih šol.

Podatki za lucijsko šolo so zbrani iz Ročnega zapisnika z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem in Primorskem za leto 1909/10 in 1913/14, Car Emin Viktor, Moje uspomene na Družbo sv. Cirila in Metoda za Istro, ob 60-letnici delovanja družbe 1893 do 1953, Zagreb 1953, 57; Fran Barbačić, Pučke šole u Istri, Pula 1918, 22; Katalog ob razstavi manjšinskega šolstva, ki jo je priredil Slovenski šolski muzej; France Ostanek, Pregled razvoja manjšinskega šolstva na Slovenskem ozemlju, Ljubljana 1966, 10; Drago Pahor, Pregled razvoja osnovnega šolstva na zahodnem robu slovenskega ozemlja, Osnovna šola na Slovenskem 1869 do 1969, Ljubljana 1970, 284; Slovenski Branik 1914, 143; Ante Iveša, Družba sv. Cirila in Metoda za Istro, Koledar obrambne družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani 1936, 79.

SLAVICA PAVLIČ

Na Pušči: nov varstveni oddelek

Varstvena ustanova iz Murške Sobote bo 20. decembra odprla na Pušči nov varstveni prostor za ciganske otroke tega kraja. Ob tej slovesnosti bodo osemletke in glasbeni šola pripravile poseben kulturni program.

Uprava zavoda bo preuredila tudi prostore vrtca v Krogu v šolski zgradbi. Komisija, v kateri so bili predstavniki šole, krajevne skupnosti, vrtca in občinske skupščine, si je prostore ogledala in ugotovila, da jih bo mogoče preurediti v prijetno bivališče za ciccibane. Osem otrok ima namreč sedaj svoj dnevni prostor v eni sami učilnici.

TILIKA KREFT

Pedagoške misli

Z vsem svojim nemirom, vznemirjenjem, ugankami in nagradami je pouk kompleksna in vsejemalejoča aktivnost. Slučajni opazovalec v razredu postane del tega vzdušja in razpoloženja, ki tu prevladuje, pa naj si bo to nemir, zahteva, dolgočasje, razmišljanje, odkritje ali frustracija.

MARIE HUGHES

Iščoč lastne pomene poskušata otrok in mladinec preizkusiti samega sebe ter organizirati svoje izkušnje postavljajoč vprašanja in odgovarjajoč nanje na nestereotipen in nekonvencionalen način. Obstajajo dokazi, da mi kot učitelji ne sprejemamo ali pa celo omalovažujemo takšno vedenje.

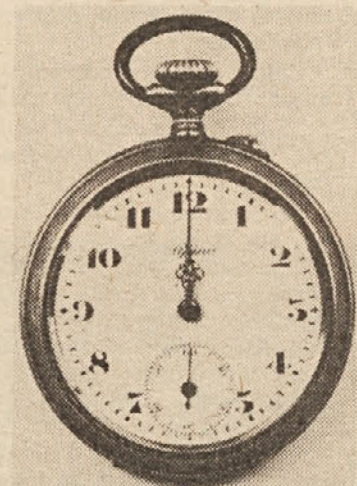
MARIE HUGHES

Nekateri otroci imajo tako velike probleme, da sami silijo v razne nepravilne. Njihova izvežbanost v posameznih spretnostih je nizka, njihova impulzivnost močna, njihov smisel za razlikovanje nerazvit. Učitelji na vse šole jih hitro spoznajo in če ne ravnaajo z visoko stopnjo objektivnosti, največkrat brez pravega dokaza za vse to krivijo te nesrečne otroke. Če se zgodi to, je kvaliteta integritete v medsebojnih odnosih žal trajno izgubljena.

MARIE HUGHES

Poleg splošnih kulturnih predsodkov, upoštevaje tudi družbeni status, imajo učitelji osebno prepričanje in predsodke, ki jim onemogočajo, da bi na otroke reagirali s pravilno profesionalno objektivnostjo ter razumevanjem.

MARIE HUGHES

Za več znanja več denarja

(Nadaljevanje s 1. strani)

politike SR Slovenije in predlog izhodišč za zbiranje in porabo sredstev za kritje splošnih družbenih potreb za leto 1971 je obrazložil predstavnik izvršnega sveta dr. VLADIMIR BRACIČ. Poudaril je, da je to šele dokument za široko razpravo in konfrontacijo mnenj med vsemi področji družbenega dela v skupščini in zunaj nje. Že danes pa mora biti jasno, da bodo tako sprejeti kot tudi nadaljnji predvideni stabilizacijski ukrepi prizadeli vsa področja družbe-

nega dela, prav tako tudi področje vzgoje in izobraževanja. Pomembno pa je, da je izvršni svet skupščine pri koncipiranju ekonomske politike za prihodnje leto ocenil področje vzgoje in izobraževanja za sestavni del dolgoročne gospodarske politike kot dolgoročno investicijo v kadre. V skladu s tem je zavzel tudi posebno stališče do tega področja, to je, da je edino na tem področju mogoče odstopati od splošnih načel; odločitev o tem pa je prepustil Skupščini SRS.

MARJANA KUNEJ

IZBRANA DELA H. SIENKIEWICZA V 10 KNJIGAH

Henryk Sienkiewicz je veliko ime svetovne književnosti, prvi Poljak, ki je dobil leta 1905 Nobelovo nagrado za književnost. V njegovih romanih živi poljska preteklost: nastopajo zgodovinske osebe hkrati z junaki, ki jih je oživila pisateljeva fantazija, ljubezenska doživljaja se prepletajo z dvornimi intrigami, v ospredju vsega pa so spopadi in viteška dejanja glavnih junakov. V zbirki njegovih izbranih del so izšli pri založbi naslednji romani:

Z OGNIEM IN MEČEM – 1. in 2. knjiga (912 strani, cena: pl. 160, pus. 180 din)
POTOP – 1., 2. in 3. knjiga (1340 strani, cena: pl. 240, pus. 270 din)
KRZARJI – 1. in 2. knjiga (776 strani, cena: pl. 155, pus. 175 din)
MALI VITEZ (544 strani, cena: pl. 90, pus. 100 din)
QUO VADIS (624 strani, cena: pl. 85, pus. 95 din)
SKOZ PUŠČAVO IN GOŠČAVO (356 strani, cena: pl. 70, pus. 80 din)

A. S. PUŠKIN:

IZBRANA DELA V 6 KNJIGAH

Ustvarjalno delo klasika ruske in svetovne književnosti Aleksandra Sergejeviča Puškina obsega liriko, epske pesnitve, dramatiko, povesti, roman, pravljice, skratka vse osnovne vrste literarnega ustvarjanja. Vso to izrazno in izpovedno mnogoličnost posreduje tudi slovenski izbor v šestih knjigah:

1. knjiga: PESMI (330 strani)
2. knjiga: POVESTI (348 strani)
3. knjiga: POVESTI, CLANKI, PISMA (406 strani)
4. knjiga: DRAME (312 strani)
5. knjiga: PESNITVE, PRAVLJICE (290 strani)
6. knjiga: JEVGENIJ ONJEGIN (304 strani)

Vseh šest knjig (cca 1900 strani) je vezanih v celo platno in natisnjenih na brezlesnem papirju. Cena: 350 din (tudi obročno plačilo: 10 obrokov po 35 din).

FRANCOIS VILLON:

VELIKI TESTAMENT

„Veliki testament“ je poleg slovite „Balade o obešenih“ najpomembnejše delo francoskega klasika Villona, ki velja pri Francozih za prvega modernega svetovnega pesnika. Knjigo, ki sodi v sam vrh svetovne literature, je odlično prevedel pesnik Janez Menart. Knjiga je vzorno opremljena, ima 128 strani in velja 35 din.

OTON ŽUPANČIČ:

ZIMZELEN POD SNEGOM

Z novo izdajo Župančičeve pesniške zbirke „Zimzelen pod snegom“ smo spet dobili delo, ki je predstavljalo pravno redkost na knjižnem trgu. Vsebinsko je zbirka razdeljena v tri cikle: „Orumeli listi“, „Iz naših dni“ in „Iveri“. Knjiga je natisnjena na brezlesnem papirju, ima 112 strani in velja vezana v platno 28 din.

KAJETAN KOVIČ: VETRICE

V zbirki „Vetrice“ je pesnik napravil obračun s svojim dosedanjim lirskim ustvarjanjem, ki ga postavlja na najvidnejše mesto v sodobni slovenski poeziji. „Vetrice“ imajo novo, pretehtano notranjo podobo in jih lahko sprejmemo ne samo kot izbor Kovičeve dosedanje lirike, temveč tudi kot novo samostojno knjigo njegove pesniške misli. Približno 90 pesmi je avtor razdelil v sedem ciklov: „Pravljica“, „Adam in Eva“, „Vetrice“, „Roboti“, „Ura vesti“, „Improvizacije“, „Zlate ladje“. Lepo opremljena knjiga ima 119 strani. Cena: celo platno 32 din.

STANE KRAŠOVEC:

ČLOVEŠTVO, KRUH IN LAKOTA

V svoji knjigi je avtor kritično in statistično zanesljivo osvetlil problem, ki ga označuje naslov: naglo, čezmerno povečanje prebivalstva in pomanjkanje hrane v socialnih in družbenih strukturah našega časa. Avtor je pri tem uporabil najnovejša statistična dognanja in upošteval ekonomsko in demografsko konstelacijo na vseh kontinentih, za ilustracijo in lažje razumevanje pa navaja tudi naše jugoslovanske razmere. Vzorno urejena knjiga je ilustrirana s slikovnimi ponazorili. 438 strani, cena: celo platno 65 din.

TARAS KERMAUNER:

IZROČILO IN RAZKROJ

V tej literarnozgodovinski študiji raziskuje avtor prehod med tradicionalno usmerjenostjo slovenske poezije in med tokovi, ki v njej nastajajo po drugi svetovni vojni. Avtorjev slog je poljuden in komunikativen, zaradi česar bo razprava zanimiva tudi za širši krog bralcev. 211 strani, cena: broš. 38 din.

VASILIJ VASILIKOS: »Z«

V napetem romanu razkriva pisatelj pobude in ozadje političnega nasilja v Solunu leta 1963, ko je bil zahtevno ubit grški levičarski poslanec Lambrikis. Roman, ki je bil preveden že v sedem jezikov, je še posebej zaslovel s filmom, ki je dobil najvišje priznanje: oskarja za najboljši film leta 1969. Knjiga ima 388 strani, v ital. vezavi velja 58 din.

HENRI CHARRIERE: METULJ

Knjiga velja za svetovni bestseller. Gre za izpoved kaznjence, obsojenega na dosmrtno prisilno delo v Gvajani, ki mu je po več neuspešnih poskusih končno uspelo zbežati z zloglasnega Hudičevega otoka. Knjiga je vezana v celo platno, ima 514 strani in velja 78 din.

MIMI MALENŠEK:

KDO BO TEBE LJUBIL

Roman obravnava dramatično epizodo iz narodnoosvobodilne borbe na Gorenjskem: boj za Dražgoše. Pisateljica je znala združiti na eni strani fotografijo in domišljijo, na drugi pa dramatične okoliščine z lirskimi podoživljanji, tako da je knjiga zelo privlačna. 533 strani, cena: celo platno 75 din.

MIMI MALENŠEK:

POJOČI LABODI (Kette in Murn)

V tem biografskem romanu je pisateljica osvetlila človeška lika Ketteja in Murna, dveh pesnikov slovenske moderne, tragiko in veličino njune življenja: umolknila sta, preden sta se izpela, umrla v zadušljivih okoliščinah socialne bede, življenjsko nepotešena. Vzorno opremljena knjiga je izšla v zbirki „Biografije“ (412 strani, cena: platno 70, polusnje 80 din).

ARTHUR LUTHER: DEMON

Življenjepisni roman o pesniku Mihailu Jurjeviču Letmontovu (1814–1841), ki velja poleg Puškina za največjo lirsko osebnost ruske književnosti v 19. stoletju. Roman je prežet z lirskimi doživljanjem in dramatičnimi zapleti, kakršno je bilo tudi življenje nemirnega pesnika. Delo je izšlo v zbirki „Biografije“ (484 strani, cena: platno 85, polusnje: 95 din).

R. HARMS: ROBERT KOCH — ZDRAVNIK IN RAZISKOVALEC

Robert Koch je v zgodovini medicine zapisan z zlatimi črkami kot eden največjih dobrotnikov človeštva, ki „borec proti smrti“. Njegovo težko delo in razburljivo življenje je v tem življenjepisnem romanu opisano nadvse privlačno. Zbirka „Biografije“, 296 strani, cena: platno 70, polusnje 80 din.

SLOVENSKI IMPRESIONISTI

S to knjigo, ki ima 212 strani velikega formata, so slovenski impresionisti prvič v celoti predstavljani. Poleg uvodne študije akademika Franceta Steleta so v knjigi objavljene barvne reprodukcije najpomembnejših del: RIHARDA JAKOPIČA (26 slik), MATIJE JAME (21 slik), IVANA GROHARJA (16 slik) in MATIJE STERNENA (18 slik). Barvne reprodukcije so bile natisnjene v Milanu pri Arti grafice Ricordi, ki je bila s svojo najodličnejšo tehniko umetnostnih reprodukcij kos te izredno zahtevni nalogi. Knjiga je vezana v platno, platnice so vatirane, ščitni ovitek pa je iz plastičnega materiala. Cena bibliofilske opremljene knjige je 300 din.

MOJSTRI XX. STOLETJA:

JOAN MIRO

V seriji likovnih monografij „Mojstri 20. stoletja“ nam avtor Mario Bucci predstavlja velikega slikarja Joana Miroja, ki je „v resničnosti spet našel magični in verski pomen nedotaknjene svetla“. V knjigi velikega formata je objavljenih 36 Mirojevih črno-belih reprodukcij in 39 barvnih. Poleg obširne življenjepisne in umetnostnozgodovinske študije so objavljeni še bibliografija, seznam razstav in ostalo gradivo. Knjiga je vezana v celo platno in velja v odlični likovni opremi 120 din.

MOJSTRI XX. STOLETJA:

PABLO PICASSO

V odlično opremljeni zbirki, ki kaže živo in izrazito panoramo sodobne umetnosti, je izšla monografija o Pablu Picassu, umetniku, čigar dela vsebujejo najbolj resnične in najgloblje značilnosti našega življenja in časa, v katerem živimo. V knjigi velikega formata je poleg spremne študije objavljenih še 45 barvnih reprodukcij in 27 črno-belih. Večina reprodukcij je celostranskih. V celo platno vezana knjiga velja 120 din.

MOJSTRI XX. STOLETJA:

LE CORBUSIER

Monografija o velikem arhitektu in urbanistu, ki je utemeljil zgodovino in obliko novega duha našega časa. V knjigi je poleg uvodne študije in bibliografije objavljenih še 46 barvnih in 36 črno-belih slik. Večina slik je celostranskih. Knjiga je odlično opremljena in vezana v celo platno. Cena: 120 din.

KNJIGE DOBITE V VSEH KNJIGARNAH IN PRI ZASTOPNIKIH ZALOŽBE. PRI NAKUPU MOŽNOST OBROČNEGA PLAČILA. PISMENA NAROČILA SPREJEMA TUDI

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE, LJUBLJANA, Mestni trg 26

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

Solženicinov »Prvi krog« tudi v slovenščini

Nobelova nagrada je razmeroma pozno dosegla rusko književnost: veliki ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj je še živel, ko je bilo podeljenih že deset Nobelovih nagrad za književnost, nagrade nista prejela niti Anton Čehov niti Maksim Gorki, šla je mimo plejade velikih ruskih pesnikov, med njimi Aleksandra Jesenina in Vladimirja Majakovskega. Kasneje so jo prejeli: pripovednik in pesnik Ivan Bunin, Mihail Solohov in Boris Pasternak. Letos se je pojavilo na spisku Nobelovih nagradencev spet rusko ime: Aleksander Solženicin.

Tako je pojasnjeval dr. Rado Bordon na tiskovni konferenci, ki sta jo pripravili založbi Mladinska knjiga in mariborska Obzorja 10. decembra ob izidu Solženicinovega romana »Prvi krog«, prevedenega v slovenščino; prav na dan, ko bi moral v veliki švedski koncertni dvorani v Stockholmu švedski kralj osebno izročiti Nobelovo nagrado temu ruskemu književniku.

Zanimivo je, da sta uvrstili knjigo v svoj program obe založbi, Mladinska knjiga in Obzorja, še bolj zanimivo pa, da sta se sporazumeli, da jo bosta skupaj izdali. Tako »priateljsko sodelovanje« pa je v naši založniški politiki nedvomno izjemen primer, prav tako kot je izjemna tudi naglica, s katero smo dobili slovenski prevod ene izmed najbolj aktualnih knjig.

Roman »treh dni« nam predstavi nepregledno panoramo skrbno individualiziranih človeških usod, ki pomenijo skupaj prav gotovo doslej najboljšo, najnatančnejšo in najbolj pogumno umetniško analizo funkcioniranja stalinizma v Rusiji, od Stalina do njegovih najnižjih pomagačev na eni strani in njegovih žrtev na drugi. Po mnenju poznavalcev ruske književnosti se Solženicin bolj ostro kot Pasternak vključuje v boj za moralne in etične vrednote. To potrjuje tudi utemeljitev Nobelove nagrade, ki trdi, da je ta nagrada priznanje za etično moč, s katero Solženicin ohranja nadvse dragoceno tradicijo ruske književnosti.

Roman je prevedel Dušan Željeznov, ki je na tiskovni konferenci pojasnil, kako težavno delo je bil prevod tega dela: Solženicinov stil je izrazit, jezik jedrat in matematično natančen, z obiljem letniškega žargona. Monarhistično naravo Stalinove diktature poznarja Solženicin z dikcijo carske Rusije in s slabo ruščino, kakršno — pravi — govoril Stalin.

Dogodek, ki je tokrat presenetil naš knjižni trg, je nedvomno redkost, saj smo dve leti zatem, ko je izšel prvi tatis Solženicinovega romana v Ameriki, dobili knjigo v roke tudi slovenski bralci. Če pridamo še podatke, da jo je moral Dušan Osredkar opremiti v dveh različicah — posebej za naročnike mariborskih Obzorij in posebej za Mladinsko knjigo ter da so knjigo natisnili v tiskarni Jože Moškrič v poldrugem mesecu, lahko rečemo samo to, da si takega sodelovanja slovenskih založb še želimo.

M. K.

Iz založbe »LIPA«

ANNEMARIE SELINKO »DESIREE«. Koprška založba Lipa je v prevodu Rade Lukan natisnila roma Annemarie Selinko »Desiree«, ter tako pomnožila literarno prevodništvo o času Napoleona. Spričo tega, da so ta zajetni roman prevedli kar v 22 jezikov, da so po romanu posneli film, se kaže vprašati po vzrokih tolikšnega uspeha in hkrati odgovoriti na vprašanje: Ali je s tem v soskladju tudi kakovost romana? Pisateljica je preštudirala zgodovinsko fotografijo za obdobje Napoleona, v privlačni, razgibani čas družbenih vrenj je vpletla Desiree, mladenko iz meščanskih krogov, ki je iz neznatnega dekletca postala soproga nekdanjega jakobinca Bernardotta in švedska kraljica. Če imamo v mislih razgibani čas

okoli Napoleona, potlej ob branju romana postane vse bolj očitno, da je Annemarie Selinko pri pisanju prevzela mitološka plat te dobe in mitizacija je tudi prevladala pri pisanju romana. Ob obilju faktografskih zanimivosti je pisateljica spretno prepletala dogajanja v tekočem, celo napetem sosledju epizod in zgodb. Osnova njenega pripovedništva je fabuliranje, spreten dialog in dinamično odvijanje dogodkov. Namesto trezne presoje sili v ospredje sentiment. Poenostavitev kljub očitnemu prizadevanju, da bi se izognila črno-belemu slikanju oseb, obstoji. Zgodovinarju ne bo težko odkriti zgodovinske nedoslednosti — ne datumskega značaja! — kar povprečni bralec spregleda. Annemarie Selinko se kot pisateljica svojega najuspešnejšega romana — »Desiree« — pač ni mogla prebiti v krog biografskih umetnikov ali zgodovinskih leposlovcev Zweigovega kova. Roman je ostal na ravni zgodovinske pustolovščine, ki ima svoj krog med ljubitelji te vrste literature. Vendar je kakovost tega pisanja nad »Angeliko«. Primerno knjižno opremo je izdelal Zdravko Vatovec.

FRANÇOIS EUGENE VIDOCQ »ČLOVEK S STO IMENI«. Izredna priljubljenost spominske literature po svetu je našla odmev tudi na Slovenskem; predvsem v prevodih, vidno manj v originalnih delih. Tako so nam na voljo memoari od znamenitih državnikov pa do bivših kaznivcev, težko pa bi bilo reči, da je izbor spominov vselej posrečen. Svojski izbor je naredila založba Lipa z Vidocqovo izpovedjo »Memoires de Vidocq, Chef de la police Surete« ali kakor so atraktivneje naslovlili za slovenski natis »Mož s sto imeni«. Že ime spominopisca pove, da ne gre za literarno kultivirano osebnost, pač pa za šefa tajne policije Napoleona in pozneje kasnejših režimov. Burno življenje F. E. Vidocqa je samo po sebi take narave, da nudi obilje nenavadnih dogodivščin, ki jih je avtor sam alj mor da s tujo pomočjo znal strniti v zaokroženo življenjsko zgodbo. Spominom, napisanim prvi osebni, ne manjka gibkosti, celo o napetih dogajanjih se da govoriti. Prav napeto dogajanje daje tem spominom vse atribute pustolovskega romana, hkrati pa zaznamo bistra opazovanja avtorja. Tako kljub zagotovitvi, da gre za spomine, ne moremo govoriti o drugem kot o romanu zgodovinsko-pustolovske vsebine. Pri spominskem nadihu pa je očitno, da je Vidocq povedal tisto, kar je želel, ostalo pa zamolčal. S prevodom »Moža s sto imeni« sicer nismo dobili delo visoke literature, vendar atraktivno in prijetno knjigo za predih. V tem žanru daje Vidocqov »Mož s sto imeni« dovolj v okviru svojim možnosti. Za slovenski prevod tega romana sta poskrbela Klara in Jože Kočvar. Uspelo knjižno opremo pa je izdelal Bronislav Fajon.

I. G.

Razvejeno deblo

Zbirka Razvejeno deblo je novost na slovenskem knjižnem trgu. Pet pesnikov, ki sicer nastopajo v skupini Dediči in imajo za seboj že nekaj literarnih večerov v Zagorju, Hrastniku in Litiji, je skupno nastopilo tudi v knjigi, ki jo je opremil akademski slikar Franc Kopitar. Urednik zbirke in hkrati njen soavtor Franci Lakovič je izbral zanj poprečno po deset pesmi Vlada Garantinija, Radovana Palčiča, Jožeta Sevljaka in Franca Kopitarja. Avtorji, ki so razen Radovana Palčiča vsi prosvetni delavci, so našli založnika v ZKPOS občine Zagorje ob Savi. Najbrž se ne motim, če zapišem, da je prav ta oblika založništva na Slovenskem redke primer mecenstva, ki je vreden pohvale in posnemanja.

Zbirka je na knjižnem trgu novost kot publikacija (Razvejeno deblo, Zagorje ob Savi, november 1970), ne predstavlja pa bistvene premika v vsebini moderne poezije. Zanj je mogoče reči, da ostaja v območju že ustaljenega prostega verza z izjemo pesmi F. Lakoviča, katerih značilnost so gladko tekoče rime, štirivrstične kitice in izbrane pesniške podobe.

Pesmi vseh petih avtorjev izražajo nemir iščočega človeka, razpetega med začetkom brez začetka in koncem brez konca, če uporabimo besedo F. Kopitarja. Avtorji izražajo svoj up in strah ter

utrujeno vero v razčlovečenega človeka, pletejo tanke niti iz spominov na »deklico moje mladosti«, jadrajo z vetrom, iščejo jutro in slutijo začetek konca. V pesmih J. Sevljaka je največ zemlje, dobre in pripravljene za semena. Lirika R. Palčiča se hrani iz erotike in refleksije. Kopitarjevih pesmi je v zbirki najmanj, a toliko bolj vznemirljivo dramijo vesoljsko vest. Vlado Garantini se bolj kot drugi zaveda minevanja in spreminjanja vsega, kar je »usklajeno med mene plime in oseke«. Za F. Lakoviča pa je značilno neusmiljeno priznanje lastne nemoči, obtežene z bremenem »prepoznih upanj in spoznanj«.

V bogato pesniško žetev zadnjega desetletja se tako uvršča nova zbirka, ki je nekoliko nenavadna zaradi skupnega nastopa petih avtorjev (prosvetnih delavcev) in že zgoraj omenjenega založnika. V oblikovnem pogledu ne prinaša ničesar novega. Tuja ji je vsaka topografska akrobatika. To, da se ne ukvarja z globinami nič in antinici, ampak ostaja na čisti gladini preprostega, vsakdanjega življenja, ji ni ne v škodo in ne v sramoto.

BERTA GOLOB

Pri CANKARJEVI ZALOŽBI

je pravkar izšel

učbenik
za poklicne šole

MARIJA
SOKAČIČ-STOJMIROVIČ

Ekonomika podjetja in organizacija proizvodnje

Učbenik poljudno razlaga vse najnujnejše o ekonomiki podjetja in o organizaciji proizvodnje — od najbolj preprostih strani gospodarjenja do hudo zapletenih, vendar jasno in nazorno, tako da sprejemanje snovi učencem ne bo prizadevalo težav. Po učbeniku bodo radi segali tudi drugi, predvsem delavci v proizvodnji, da bi se spoznali z aktualnimi problemi, s katerimi se srečuje njihova gospodarska organizacija.

Učbenik je na voljo v vseh knjigarnah ali pa ga naročite neposredno na naslov

CANKARJEVA ZALOŽBA
Ljubljana, Kopitarjeva 2

Skupščina izobraževalne skupnosti SR Slovenije (v nadaljnjem besedilu: izobraževalna skupnost) in predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije v razširjeni sestavi, skupaj s pododborom za šolstvo (v nadaljnjem besedilu: sindi-

kat) sta na skupni seji dne 2. decembra 1970 obravnavala Predlog ekonomske politike in izhodišč za zbiranje ter porabo sredstev za kritje splošnih družbenih potreb za leto 1971, ki ga je poslal v obravnavo izvršni svet Skupščine SR Slovenije, in sprejela tale

STALIŠČA

1. Izobraževalna skupnost in sindikat se zavzemata za stabilizacijo gospodarskega in družbenega položaja, ker menita, da je le v stabilnih razmerah mogoče uresničevati zamisli o gospodarskem napredku in ustvariti trdnjšo gnotno podlago za uspešen razvoj izobraževanja in vzgoje. V razmerah, ko vladajo inflacijske težnje, so razvrednoteni tudi napredki za izboljšanje materialnih temeljev vzgojno-izobraževalnega dela. Ekonomika in družbena nestabilnost vpliva zelo neugodno na družbeno, idejno in politično gibanje, kar se najmočneje kaže prav v vzgojnoizobraževalnem procesu.

2. Stabilizacijski program ima namen odpraviti žarišča inflacije in uveljaviti ukrepe, ki bodo omejili oziroma zavirali nadaljnje povečevanje razkoraka med ustvarjenim in porabljenim.

Vlaganja v izobraževanje in vzgojo v naših razmerah niso povzročala inflacije. Zato ne bi bilo prav, če bi stabilizacijski ukrepi prizadevali normalen razvoj izobraževanja, saj je izobra-

ževanje temeljna pravica vsakega občana, obenem pa tudi pogoj za hitrejšo rast produktivnosti.

Delež sredstev za šolstvo v družbenem proizvodu je od leta 1962 padal vse do leta 1967, se nato zaradi sanacijskih ukrepov počasi dvigal, vendar še letos ni dosegel ravni iz leta 1962, še manj pa stopnje, predvidene v družbenem planu SR Slovenije za obdobje 1966–1970. Poleg tega so bila sredstva za izobraževanje v primerjavi s celotnimi sredstvi tolikšna, da v nobenem primeru niso mogla bistveno vplivati na nestabilnost gospodarskih gibanj. Sredstva za izobraževanje so bila tudi v celoti programirana in družbeno usmerjena z enotnimi merili, zaradi česar ni bilo nepredvidene in neopravičene povečevanja osebnih dohodkov.

3. Sredstva za izobraževanje so sestavni del naložb v razvoj gospodarstva z dolgoročnim učinkom. Izgubljeni možnosti se le težko ali sploh ne morejo nadomestiti. Zato menimo, da ustreznih sredstev za izobraževanje ni mogoče šteti za obre-

menjevanje gospodarstva, temveč za naložbo, ki ne more biti podvržena istim ali podobnim kriterijem kot proračunska in nekatere druge oblike splošne potrošnje.

V Sloveniji je že prevladalo spoznanje, da spadajo naložbe sredstev v vzgojno in izobraževalno dejavnost med najučinkovitejše dolgoročne investicije. Zato vemo, da načrta dolgoročnega razvoja Slovenije, ki med drugim zahteva bistveno povečanje števila strokovnjakov, ne bo mogoče uresničiti, če ne bomo zagotovili ustreznega razvoja vzgojne in izobraževalne dejavnosti. To pa pomeni, da bodo v prihodnje nujno potrebna nadaljnja, povečana vlaganja za razširitev obsega in za izboljšanje kvalitete vzgojnoizobraževalnega dela.

Če sedanje izredne razmere terjajo restrikcije sredstev tudi na področju vzgoje in izobraževanja, to po mnenju obeh organov pomeni, da je treba omejiti obseg dejavnosti v okviru teh sredstev. Povečan obseg dejavnosti pa je mogoč samo ob ustreznem povečanju sredstev.

Izobraževalna skupnost in sindikat ne soglašata s takšnim programom stabilizacije, ki bi posledice prekomerne potrošnje prevajal zgolj na življenjski standard večine zaposlenih; še posebej pa se morata z vso odločnostjo upreti ukrepom, ki bi življenjski standard delavcev na področju šolstva še dodatno prizadeli. To bi nas namreč vrnilo v razmere, ki so terjale sprejem posebnega sanacijskega programa za to področje.

4. Če bi vzgojno izobraževalni dejavnosti zagotovili v letu 1971 le sredstva, predvidena v predlogu ekonomske politike in izhodišč za zbiranje ter porabo sredstev za kritje splošnih družbenih potreb za leto 1971, bi to pomenilo zlasti:

- omejen vpis na srednje, višje in visoke šole;
- da bosta opremljenost šol in izobraževalna struktura učnega osebja ostala na sedanji ravni, s čimer izobraževalna skupnost in sindikat ne moreta soglašati;
- da bi osebni dohodki prosvetnih delavcev še močneje zastajali za osebnimi dohodki delavcev v drugih dejavnostih.

V predlogu predvidena sredstva torej ne bi zadoščala za kvaliteten opravljanje sedanjih dejavnosti, kaj šele za normalno vsakoletno razširitev. Vztrajati na stopnji sedanje razvitosti šolstva pa ne pomeni le stagnacije tega področja, temveč tudi nepopravljivo nazadovanje v splošnem nacionalnem razvoju.

5. Izobraževalna skupnost in sindikat ugotavljata, da je zlasti treba povečati — zmogljivosti strokovnih srednjih šol in domov, ker v sedanjih razmerah ni mogoče zadostiti povečanim potrebam po strokovnih kadrih s srednjim izobrazbo. Zato oba organa pozivata gospodarske organizacije in Skupščino SR Slovenije, da po posebnem dogovoru odstopijo del sredstev, ki naj bi bila po predlogu vrnjena iz proračunskih viškov, za namenske investicije v srednje strokovno šolstvo in njihove domove.

6. Izobraževalna skupnost in sindikat zahtevata, da se pri financiranju vzgoje in izobraževanja v letu 1971 spoštujejo načela in določila zakona o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja, ki so smiselno zaobsežena in konkretizirana v »Katalogu-2« republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Pri uresničevanju navedenega zakona pa bi morali v vsakem primeru upoštevati vsaj tele minimalne pogoje:

- zagotoviti je treba povečanje sredstev zaradi povečanega vpisa učencev v srednje, višje in visoke šole v šolskem letu 1970/71 in 1971/72;
- sredstva za materialne izdatke je treba za enak obseg dejavnosti obdržati na ravni izdatkov iz leta 1970 ter jih povečati v skladu s porastom cen;
- v letu 1971 zagotoviti delavcem v šolstvu v skladu z zakonom tak porast osebnih dohodkov, kakršnega so dosegli drugi delavci v letu 1970 (v 9 mesecih letošnjega leta je znašal ta porast 18 %, ocena porasta za celo leto pa je 20 %). Če bi realizirali predlog izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, po katerem bi se osebni dohodki v vzgojno izobraževalni dejavnosti valorizirali samo za povečanje življenjskih stroškov v letu 1970, bi to pomenilo neopravičeno zaostajanje osebnih dohodkov za 9 do 11 %, poleg tega pa še dogovorjeno enoletno zaostajanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev za osebnimi dohodki delavcev v

drugih dejavnostih kar po predvidevanjih pomeni še 15 %;

- zagotoviti minimalna sredstva za sklade skupne porabe vzgojnoizobraževalnih zavodov, ker ni mogoče na račun znižanja dogovorjenih osebnih dohodkov zagotoviti sredstev za dopolnilno izobraževanje in druge opravičene skupne potrebe.

7. Izobraževalna skupnost in sindikat si bosta prizadevala za aktivno vključitev celotnega področja vzgoje in izobraževanja v izvajanje stabilizacijskega programa zlasti z racionalizacijo dela in varčevanjem in povečano učinkovitostjo vzgojno-izobraževalnega procesa, kar naj bi se pokazalo v večji kakovosti izobraževanja in vzgoje in manjšem osipu.

8. Izobraževalna skupnost in sindikat sta prepričana, da bodo Skupščina SR Slovenije in občinske skupščine ponovno temeljito premislile dejstva, ki so navedena v tem dokumentu in da bodo sprejele temu primerne ukrepe.

Republiki odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

Skupščina izobraževalne skupnosti SR Slovenije

*(7 do 9 % na račun razlike med porastom življenjskih stroškov in porastom osebnih dohodkov v gospodarstvu v letu 1970 in 2 % zaostanka iz leta 1969, ko so osebni dohodki v gospodarstvu porasli za 15 %, v bilanci sredstev za šolstvo pa je bilo upoštevanih le 13 %).

OB AKCIJI ZA PODPISOVANJE DRUŽBENEGA DOGOVORA O ŠTIPENDIRANJU

Dolgoročno načrtovanje in dolgoročno štipendiranje

Zadnji letošnji dan naj bi bil rok, do katerega bi podpisalo čimveč občin in delovnih organizacij družbeni dogovor o štipendiranju. Ker pa je jasno, da bo treba ta datum „prestaviti“, je republiška izobraževalna skupnost predlagala, naj se to zgodi čimprej.

Republiška izobraževalna skupnost se je namreč obvezala, da bo do 1. decembra krila razliko do življenjskih stroškov tistim štipendistom (posojilcem), ki jim štipenditorji oziroma tisti, ki jim dajejo posojilo, še niso obljubili zvišanja. Predvideno je, da bodo lahko po novem letu, potem ko bodo v delovnih organizacijah zaključili račune, lahko tudi zagotovili več denarja za štipendije in posojila.

Že dalj časa vemo za vrsto podatkov, ki govorijo, kako nujen je čimprejšnji poseg v našo kadrovske politiko. Ugotovljeno je, da je prav v Sloveniji od vseh jugoslovanskih republik najslabši kadrovski oziroma izobraževalni sestav. Tudi v srednjeročnem načrtu nimamo pripravljenih ustreznih kadrovskih predvidevanj niti začrtane dolgoročne kadrovske politike. Samo za področje izobraževanja vemo, koliko in kakšne kadre bomo potrebovali, medtem ko je za druga področja to še vedno neznanka.

Znane so raziskave o „izgubljenih mladih talentih“, ki trde, da doseže pri nas le 1,2 % nadarjenih visoko izobrazbo. Premisleka je vredno, kako malo študentom iz socialno šibkih družin in tistim iz oddaljenih krajev se posreči prebiti v višje in visoke šole. Od tistih, ki študirajo na ljubljanski univerzi, jih je namreč več kot 40 % iz Ljubljane ali ožje okolice, od teh pa več kot 2/3 iz uslužbenških oziroma uslužbenško upokojskih družin. Na univerzi študirajo študenti šest do sedem let, diplomira jih prav toliko kot v l. 1948, glede na število vpisanih pa celo manj.

Razprave o osipu niso bile še nikdar bolj razburilive in živahne kot v zadnjem času. O vzrokih osipa razpravljamo na vseh mogočih sejah, vemo pa tudi, da bi bilo z dolgoročno zasnovano politiko štipendiranja mogoče marsikaj spremeniti; s štipendijami, ki bi jih dobili učenci od višjih razredov osnovnih šol naprej, ki bi jim pomagale priti v gimnazijo in od tod v višje in visoke šole.

Vse te resnice upošteva tudi družbeni dogovor (ta naj bi bil sprejet v vseh občinah in regijah), hkrati pa poudarja, naj bi bilo štipendiranje oziroma kreditiranje odsev dolgoročnega načrtovanja kadrov.

In koliko bi moral dobiti študent, da bi se res lahko nemo-teno poprijel učenja? V gradivu republiške izobraževalne skupnosti je zapisano, da morajo biti zneski štipendij in posojil takšni, da omogočajo — ob prispevku staršev (ta naj bi bil praviloma polovica dohodka člana družine štipendista in njemu pripadajočega otroškega dodatka) razliko do ugotovljenih življenjskih stroškov.

Študenti, ki so bolj oddaljeni od visokošolskih središč, naj bi dobili 640 din mesečno, učenci srednjih šol pa 550 din. Ti zneski naj bodo vsako leto povečani za ugotovljen porast življenjskih stroškov. Štipendije in posojila naj bi podeljevali glede na učni uspeh, materialni položaj, oddaljenost od šole in materialne razmere v družini, pri čemer je seveda upoštevanja vredno, koliko lahko prispevajo za šolanje starši. Praviloma naj bi starši prispevali polovico dohodka na družinskega člana, prav tako pa je treba upoštevati, kako daleč od doma se šola otrok.

Različnost podeljevanja štipendij velja tudi za delovne organizacije: tiste, ki imajo več denarja, več potreb, pa so minimalne obveznosti že izpolnile, naj bi podeljevale štipendije in posojila po milejših merilih in več — glede na dolgoročne kadrovske potrebe, otrokom svojih delavcev itn. Štipendije oziroma posojila naj bi bile ne le investicija v kadre, temveč tudi nagrada za dosežen uspeh.

Kakšna naj bi bila pri vsem tem vloga sklada za štipendije in posojila izobraževalne skupnosti SRS? Zatrjujejo, da sklad svoje dosedanje politike ne bo spremenil. Še dalje bo skrbel za štipendiranje nadarjenih, bolj kot doslej pa morajo pri tem sodelovati šole in službe poklicnega usmerjanja pri občinskih zavodih za zaposlovanje. Štipendiral bo predvsem kadre za področje izobraževanja, usmerjal diplomante v matične šole, poseben denar pa namenil za intervencijo na območjih kjer že sedaj dajejo nadpovprečno visoka sredstva za štipendiranje, pa bi potrebovali še več kadrov.

M. K.

Drobtine iz sovjetskih knjižic za starše

Če pozorno pregledamo knjižne police naših knjigarn, opazimo skromen sveženj knjižic z naslovom „Predšolski otrok“ (original: Predškolsko dete). To je šest brošuric, ki jih je v srbskem prevodu izdal Kulturni center v Novem Sadu, vsebujejo pa vsaka po nekaj krajših sestavkov sovjetskih pedagogov in psihologov o vzgoji predšolskega otroka.

Prva govori o razvoju čustev pri predšolskem otroku, o pomenu igre zanj ter o delovni vzgoji v družini. Druga obravnava umski razvoj predšolskega otroka in njegov govorni razvoj. Tretja je namenjena moralni vzgoji predšolskega otroka, obravnava pa tudi problem poslušnosti ter problem muhavosti in trmoglavljenja. Četrta svetuje, kako naj pri predšolskem otroku razvijemo resnicoljubnost, poštenost in iskrenost, razpravlja o tem, kaj je dobro in kaj nedopustno, načena vprašanje krivde in kazni, govori o družini kot o miniaturnem kolektivu ter daje nasvete za vzgojo otrok v dobre državljanke. Peta poudarja pomen estetske vzgoje za predšolskega otroka in zahteva od pedagogov, da ljubijo vse, kar je lepo in dobro in to naučijo tudi otroke, spregovori pa tudi o pomenu simpatije kot o prvem moralnem čustvu predšolskega otroka. Zadnja — šesta — knjižica končuje s prikazom sedmih obdobij otrokovega življenja od rojstva do adolescence, govori o pripravljenosti otroka za šolo, navaja vrsto iger, ki naj pomorejo prihodnjemu šolarju pri prehodu iz brezskrbnega otroštva k šolskim dolžnostim ter razvijajo njegovo pozornost in moč opazovanja.

Knjižice so namenjene staršem predšolskih otrok, vendar pa bodo marsikaj koristnega našle tudi vzgojiteljice vzgojno-varstvenih zavodov. Cena zbirke „Predšolski otrok“ (šest knjižic) je 12 N-din.

VIATOR

Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« v Pomurju

Na željo Pomurja, tega skoraj najbolj odrinjenega sveta naše ožje domovine, je gostoval ob praznovanju 29. novembra Učiteljski pevski zbor Slovenije Emil Adamič v Lendavi, Gornji Radgoni in Ljutomeru. Čeprav ta sloviti zbor ni bil v teh krajih prvič in čeprav so spomini na njegovo gostovanje še sveži, so kljub temu povsod zbudili učiteljski pevci veliko zanimanje za koncerte, ki so biliprirejani v počastitev dneva republike. Učiteljski pevski zbor, ki je pel pod vodstvom odličnega pevo-vođe tovariša Branka Rajsterja, je skrbno izbral svoj program in ga prilagodil še tako razvajene- mu poslušalcu, obenem pa ga je poslušal z vsem srcem tudi pre- prost Pomurec, ki se sreča tako malokrat z vrhunskimi dosežki naše vokalne glasbe.

Za začetek je zapel pevski zbor dva Galusova Madrigala, ki sta ustvarila med poslušalci potre- bno notranjo zbranost. Po- tem je sledila vrsta naših in tu- jih umetnih skladb; od domačih je najbolj ugalala Adamičeva Zapuščena z odlično solistko, od tujih skladb pa vsekakor Črna duhovna pesem, pri ka- teri je pel prav tako dober so- list. Nasploh se ponaša učiteljski pevski zbor z vrsto izvrstnih solistk, pa tudi solistov, ki so

prisli predvsem do izraza pri Dolgi noči, pri Pobič sem sta še 18 let in pri Venite, rože moje. Ves koncert je spremljalo občinstvo v Lendavi, Gornji Radgoni in Ljutomeru z vso zbranostjo in pozornostjo.

Učiteljski pevski zbor Slove- nije je tudi tokrat opravil v Po- murju svoje poslanstvo: pomur- skemu človeku je posredoval našo in tujo umetno pesem, predvsem pa našo ljudsko pe- sem, na katero smo v dobi po- pevk že skoraj pozabili. In želja vseh, ki so slišali njihovo pesem, niso prazne besede. „Se pridite, še pridite,“ je zvenelo iskreno in nenarejeno.

Morda bo UPZ Emil Adamič ob svoji 50 letnici, na katero se pripravlja že sedaj, zopet našel pot med preproste in dobre ljudi našega Pomurja, ki je tako redko deležno pozornosti naših kulturnih središč. In če re- čemo, da smo UPZ hvaležni za njegov obisk, bo vsekakor pre- malo za njihovo nesebično in utrudljivo delo, ki bi ga morali prav vsi ceniti veliko bolj, saj je rekla tovarišica Zaherlova, nek- danja dobra in velika prijateljica Emila Adamiča, na koncertu v Ljutomeru, da bi bila Emil Ada- mič in Srečko Kumar vesela do- nešnje UPZ.

MANKO GOLAR

Manj opazna, a zanimiva študija

Zavod SRS za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani je pred kratkim objavil rezultate svoje- ga raziskovalnega dela v publi- kaciji z naslovom „Analiza pro- izvodnosti dela hujše prizadetih delavcev v Delovno zaščitnem zavodu za mlajše invalide — Po- nikve“.

V navedenem zavodu pro- učujejo in zaposlujejo v zašči- tnihih pogojih mlajše zlasti huj- še prizadete osebe obeh spolov iz vse Slovenije, katerih invalid- nost je posledica bolezni oziro- ma poškodb v otroški dobi ali v obdobju pred zaposlitvijo. Pro- izvodna dejavnost zajema ne- zahtevna povečini ročna in montažna dela iz kovinske in elektro stroke.

Iz gradiva, objavljenega v na- vedeni študiji, razberemo, da dosega nad 81 % industrijske norme samo 15 % invalidnih de- lavcev. Na raven in variiranj proizvodnosti vplivajo stopnja telesne prizadetosti, letni časi ter osebne komponente.

Najvišjo proizvodnost dosegajo poročeni moški delavci, naj- manjšo pa delavci stari manj kot 25 let ter delavci z okvaro rok. Močnejši nevrotični me- hanizmi so prognostično ne- ugodni. Osební dohodki invalid- nih delavcev ne dosegajo repu- bliškega poprečja. Na podlagi temeljite analize je bil podan predlog, naj bi se za približno izenačenje življenjskega stan- darda invalidov v tem zavodu prispevki občin občutno zvišali.

Analiza proizvodnosti dela hujše prizadetih delavcev v DZZ Ponikve je prvo raziskovalno delo s tega področja v SR Slo- veniji in sestavlja samo del šir- šega raziskovalnega projekta. Avtorja analize Z. Neuman in P. Vehovar pričakujeta, da bo štu- dija pojasnila številne probleme v zvezi s proizvodnostjo dela invalidnih delavcev ter da bo zlasti koristila nosilec ter in- vestitorjem usposabljanja in za- poslovanja prizadetih ljudi v SR Sloveniji.

VIATOR

Učitelj na estetsko etičnem razpotju

V zadnjem desetletju veliko govore in pišejo o angažirani umet- nosti. Če naj bo osebna angažiranost umetnika izrazna posledica specifične nuje časa, tedaj smemo toliko bolj upravičeno govoriti o povečani potrebi angažiranja na področju vzgoje in izobraževanja, posebno še, če pomislimo, da je bil učitelj v vseh časih vsaj rela- tivno angažiran, ali pa ni bil to, kar izraža njegov naziv.

Sodobna ekstremistična umetnost (pa naj se dotaknemo katere- koli vrsti) je očitno zavrgla estetski vidik oblikovanja v klasičnem pomenu oziroma ga je prevrednotila v etično kvaliteto, ki pa se spet ne izraža tradicionalistično, marveč v smislu novih filozofskih spoznanj ne glede na to, da zbujajo v zavesti uživalca takih umet- nostnih proizvodov dostikrat vse prej kot naravno in trajno veselje do življenja ter zaupanje v prihodnost.

Zelo pogosto pa se v izpovednosti modernih umetnin (neredko- kdaj tudi „umetnin“) srečujemo s filozofijo trenutka, se pravi ta- kega odnosa do družbe in življenja sploh, ki človeka napravlja fri- volnega in ga odvezuje sleherne odgovornosti za včerajšnji in jutri- nji dan. Včasih je ta težnja iz nekega civilizirane ženantnosti rahlo zamaskirana, največkrat pa izzivalno odkrita, ker ji je jasna predstavitev poglavitni namen.

V takšni estetsko etični preorientaciji je učitelj zaradi učencev (počeniš z višjo stopnjo osnovne šole), še posebno, če je nanje vezan z učnimi področji, ki so estetsko-etično orientirana, neiz- ogibno prisiljen opredeliti se do novodobne umetnosti, ki bo, kakršnakoli že je, odločilno vplivala na življenjski nazor mladega rodu. Danes je bolj ko kdajkoli notranje izzvan, da se pred učenci, če jim hoče sploh kaj dati, odloči za eno od treh poti; za klasično pojmovanje, za ekstremno anarhično konfuzijo moderne absurda ali pa za kapitulantski vakuum — abstinenco lastne soudeležbe pri oblikovanju učenceve osebnosti.

Skušajmo vsaj v miniaturni podoživeti stisko učiteljevega ide- lo pedagoškega razpotja.

Splošno znano je, da učenci (danes tudi že na podeželju) zanes- ljivo odkrijejo vsakršno vredno ali nevredno dobrino na tržišču potrošniške kulture. Sedanji učnovzgojni programi učitelju do- puščajo le minimalno možnost kritičnega pregleda učencevega du- hovnega obzora, ki se nenehno polni iz dveh virov; odprto ali legalno iz šolskega programa, zunaj šole pa iz zalog najmnogovrst- nejših bolj ali manj nekontroliranih ponudnikov.

Zato se učitelju, ki se je spričo tolikšne poplave vsega odločil za merila klasične etike oziroma estetike, lahko zgodi, da bo ne- kega dne ostal sam in spoznal, da je mahal v prazno. Ob podajanju prozorno čistega lika Bevkovega Martina Čedermaca se mu bo npr. posrečilo formalno predstaviti monolitno in večno čisto podobo Človeka; učenci je bodo pasivno sicer priznali, iz zakulisja njihove zavesti pa bo zanesljivo prestregel tudi komentarje, da to le ni tisto, česar je poln zrak, ki ga vdihava, ni tisto, kar jim danes ta hip kljuje v mladih možganih in jim buri nepomirljivo kri.

Res, učitelj, ki hoté zapira oči pred vročimi trenutki dneva, je v veliki nevarnosti, da ostane sam. Ali naj se tedaj odloči za kom- promis navidezne miselno-čustvene prilagoditve? V tem primeru mora igrati vlogo simpatizerja njihovih vsaj začasnih načel in vz- rorov, njihovih najnenavadnejših poti in najbolj drzno tveganih sred- stev, s katerimi se hočejo dotipati do odgovorov na vsa vprašanja, o katerih vodeča generacija molči. Navidežno se mora solidarizirati z dekadentnimi minerji vsega obstoječega, ki jim je odpisovanje vred- not največji užitek; ki vidijo v modno bizarnem izživetju pa tudi v najbolj grozljivih oblikah samouničevanja več smisla kot v oznanje- vanju humanističnega evangelija vidmarskega ali picassojevkega stila. „Strinjati“ se mora z njimi, ki nočejo verovati v pranagan graditve novih in višjih vrednot na temelju pozitivne preteklosti. (Najmlajši med njimi kajpada niso dorasli teoretsko ideološkemu razglabljanju, zato pa niso nič manj aktivni v praktičnem demon- striranju vsakršnih oblik sodobnega izživetja.)

Ali bo učitelju s takšnim pričustvovanjem poziranjem nazorov uspelo učence ohraniti toliko ob sebi, da bodo z njim vsaj iskreno govorili in mupošteno odkrivali svoja trenutna nagnjenja? Torej jim je npr. prisiljen hliniti, da mu je hipijevstvo do neke mere všeč, čeprav je v sebi prepričan, da ni drugega kot demonstrator moral- nega razkroja. — V tem mučnem položaju, ki mu ne dovoljuje odkritih kritičnih analiz in opredelitev, se lahko vsaj deloma teši z napovedmi estetske renesanse, tj. še komaj opaznega, a vendarle

resničnega počasnega vračanja umetniškega izraza iz najhujšega ekstrema v forme dostopnejše dojemljivosti, — a kaj, ko se ti opti- mistični glasovi širijo žal le iz kroga starejših ideologov in estotov...

Kadar se ta angažirani učitelj duševno utrujen ozre na svojega k lagodnosti orientiranega poklicnega tovariša, ki se je odločil za abstinenco, lastne soudeležbe in neprizadeto odvijata mehanično na- viti klobčič uradnega programa, ga nemara tudi kdaj zgrabi želja, da bi si privoščil tak vakuum, ki učence pušča bloditi in divjati po džunglah estetsko etičnih zablod, učitelju pa podaljšuje osebni „mir“. Toda, ko za silo prespi svojo depresijo, se znova borbeno počene med učence, ki neukrotljivo silijo na minska polja, kjer se počutijo doma...

In prav tam, na ognjenih tleh, kjer se lahkomišelna mladina ne- poboljšljivo igra z „eksplozivni“ vseh vrst, se učitelj krvavo zave, da nima pravice do vakuumu in umivanja rok nad duhovno usodo učencev, temveč je med prvimi poklican angažirano vztrajati pri oblikovanju njihove notranje fizionomije, in to tembolj, čim su- gestivnejši so „umetnostni“ tokovi in svoji anarhoidni pojavnosti.

Pravi pedagog (kot urejena osebnost) nujno veruje le v tisto umetnost vseh časov, ki vzdrži vsakršen pretes in je ne more po- mesti noben tajfun, ki je v sebi tako čista in bogata, da lahko poteši človeka tudi v najhujši krizi in ga dvigne iz najbolj brez- upnega močvirja. In samo takšno umetnost, ki ne pozna zatonov, ki se v močnem loku razpenja od antike preko današnjih dilem v daljno prihodnost, bodo človeški rodovi spet in spet iskali, s tem pa hkrati potrjevali, da je in ostane centralno gibalno vrednega in k iskanju bivanjskega smisla težejega življenja.

Danes, že sredi intenzivnih poskusov nasilne transformacije za- vesti, naj bi bil namen učiteljevega dela in navidezne kompromis- nosti doseči, da si bo mladi človek ustvaril predvsem solidne osno- ve estetsko etičnega nazora kot kolikor mogoče trdno podstat, na katero bo kasneje avtonomno in kritično nadgrajeval vse ostalo, kar sproti prinaša čas. Tako spregledanemu bo nedvomno laže lo- čiti zrnje od plev in se ubraniti vsaj nihilizma, te najbolj grozeče zablode in deformacije naše sodobnosti.

Nočem se odreči prepričanju, da prav učitelj odrešujoči umet- nosti lahko mnogo pripomore, da se bo zdaj tolikanj poudarjani ABSURD v zavesti mladih umaknil novi HVALNICI življenja.

JANEZ I. AMPIČ

Marsikaj o šolstvu na Hrvaškem

Od 15. do 18. junija letos je skupina jugoslovanskih novinarjev obiskala republiko Hrvaško

14. junija

Nedelja, ko moram odpotovati v Zagreb na srečanje novinarjev, ki jih je sklical zvezni sekretariat za informacije, da bi jih seznanil s šolstvom na Hrvaškem, je prelepa. Kraj mene sedi v avtobusu starejša ženska, ki me večino poti žgečka pod nosom s cvetom „škrniclja“. Ženska sedi, si zdaj pa zdaj z vso zavzetostjo otrebi nos, povrta ušesa, zmasira lasišče, nato — končno — zaspi. Gledam jo, saj nimam kam z očmi, tako smo nagnjeni, in me vendarle gane: še v spanju z vso pozornostjo skrbi za cvet. Kadarkoli se majčkeno predrami, poskrbi za košček krhko bele lepote, ki si jo nese iz Slovenije na Hrvaško.

V Zagrebu me sprejme simpatični Tihomir Stojanović, predstavnik zveznega sekretariata za informacije, ki nas bo vodil po turneji. Drobčen, živahen, v trenutku pritegne pozornost.

„Skojavec iz Vranja“ se mi hudomušno predstavi po uradnem delu. Strastno prevaja Leninova dela. Uživa v odtenkih jezika, saj je klasični filolog. Kmalu ugotoviva, da so Vranjanci in Slovenci najbrž člani iste stare slovenske družine, saj so se pri njih in pri nas ohranili arhaizmi, ki jih drugi slovanski jeziki ne poznajo.

Hotel Internacional v Zagrebu je sprejel novinarje, ki so prišli proučevati hrvaško šolstvo

Zagreb, 15. junija

Zberemo se v stavbi sekretariata za prosveto in kulturo, kjer ima svoje prostore tudi republiška izobraževalna skupnost. Razdelijo nam bilten, ki so ga natisnili v nekaj 100 (sto!) tisoč izvodih in ga brezplačno razdelili. Poskrbeli so, da ga je dobil v roke vsak, ki se čuti tako ali drugače odgovornega za razvoj šolstva, za vlogo znanja v naši družbi. Pojem neobveščenosti je na Hrvaškem odpravljen. Nanj se ne more nihče več sklicevati. Na vsem potovanju nas je presenečalo prav to — vsi vedo za prizadevanja in premike. Ob tem se oblikujejo pogosto tudi nasprotna stališča in mnenja, pripombe in pomisleki. Nikogar ni, ki bi „prvič slišal“... To je izjemen uspeh neke družbene akcije.

V Biltenu je Zakon o šolstvu. Sprejet je bil oktobra 1969, uporabljajo ga od 1. januarja letos.

Pogovarjali so se o njem štiri leta, oblikovali besedilo tri leta. Štirikrat je bil v javni razpravi — dvakrat v obliki tež, dvakrat kot načrt zakona.

Po tem zakonu je republika Hrvatska „razdelila“ šolsko področje na dve republiški izobraževalni skupnosti. Od teh skrbi ena za osnovno šolstvo, tisto, ki je po ustavi zagotovljeno, druga pa za usmerjeno izobraževanje. To je tisto, ki te doleti v rednih srednjih šolah, popolnih in poklicnih. Pa tudi izobraževanje odraslih sodi sem, prav tako kot so vključili v osnovnošolsko izobraževanje predšolsko vzgojo, glasbene šole in varstvo šolarjev. Hočem opozoriti, da nimajo A in B programa kot v Sloveniji in so zastavili skrb za

izobraževanje kompleksno, tako kot mora biti. Če sedaj primerjam slovenski koncept šolanja s hrvaškim, potem imam vtis, da priznavajo pri sosedih celotno človekovo osebnost, pri nas pa jo izpostavljamo razmeram in smo pripravljeni oblikovati le intelektualni del, ostalo pa prepuščamo naključju, saj je znano, da spada pri nas pod A program le tisto, kar je zakonsko predpisano, za B program (varstvo, svobodne aktivnosti itd.) pa dajemo le 7 odstotkov potrebnega denarja.

Ohranjena dokumentacija iz štiriletnih razprav o celovitem vzgojno izobražbenem konceptu kaže interese in zavest o potrebi globljih sprememb v odnosu do vzgoje in izobraževanja, izražena je potreba po šoli, ki bo samostojna samoupravna enota s svojim delovnim programom, vključena v okolje in družbene potrebe. Uveljaviti tako šolo ne bo niti enostavno niti lahko, po vsem kar smo naredili šoli, oziroma kar ji nismo naredili.

Novi sistem šolstva na Hrvaškem zahteva spremenjen odnos do vzgoje in predvsem do izobraževanja. Sistem zahteva predvsem boljše organizacijo družbe. Naše sedanje delovne organizacije (šolske in gospodarske) so premajhne, samoupravljanje je še vedno marsikje zgolj lepa ideja. Sedanji status šolskega sistema označuje zaprtost in premajhno adaptivnost. Ne le da stoji šolstvo ob robu družbenih dogajanj, tudi gospodarstvo in druge dejavnosti s šolstvom niso povezane.

Novi zakon o šolstvu na Hrvaškem zahteva premišljeno in dobro organizirano akcijo.

Pomudimo se ob vsebini zakona o šolstvu na Hrvaškem: Osnovna izobrazba po njihovem konceptu vključuje tudi družbeno vzgojo predšolskega otroka, umetniško izobraževanje, svobodne aktivnosti in rekreativne dejavnosti. Vse to vodijo državljani, ki se z referendumom domenijo o obsegu in potrebnosti. Obseg določajo sredstva — torej ne želje, temveč možnosti.

Hrvatska je zelo raznolika republika. Poprečni narodni dohodek na prebivalca je tisoč dolarjev, razpon pa od 1100 do borih 150 dolarjev v najrevnejši občini. Zakon o vzgoji in izobraževanju omogoča prelivanje sredstev, solidarnost vse družbe. Cilj — za vse doseči povprečje narodnega dohodka ali vsaj šolstvo vzdrževati glede na poprečne možnosti. Letos so zapisali tudi obvezne standarde šolanja po denarju in vsebini. Te obsežne naloge detaljne analize se je lotil zavod za unapredjenje šolstva. Določil je osem osnovnih zagotovljenih elementov za oceno uspešnosti šole (v celoti so šole izkazale 48 možnih kriterijev). Ti so: cena vsebine izobraževanja; rezultati, ki jih šola v resnici dosega; oprema in prostor, v katerem dela šola; potrošni material; učni pripomočki; učno osebje; šolska mreža (lokacija šole in število podružnic s specifikom); rabljena sredstva.

Šola, ki ima vse to urejeno in dosega temu primerne rezultate (48 pozitivnih dejstev), dobi 100 točk za oceno. Najslabša hrvaška šola je dobila 24 točk. Resnica o stanju, možnostih, osveščenosti in urejenosti šol na Hrvaškem je torej nekje pri 60 točkah, žele pa zaokrožiti vsaj na 80 doseženih oziroma izkazanih točk. Opozorili so nas na zanimive ugotovitve. Sestavljanje normativov je bilo zamudno in nevhvalno delo. Pedagogi so ga opravljali sprva z odporom, ko pa so dojel bistvo, so se vključili, saj bodo oblikovani normativi zelo gotova pot, po kateri bodo varno hodili. Tako je sedaj pojem „pedagoški standard“ na Hrvaškem že udomačen (pri nas se nam o njem morda sanja!).

S pedagoškimi standardi izdelujejo sedaj načrt do 1975. leta. Sabor Hrvatske bo odločil, koliko lahko prispeva za šolstvo družba. Zdaj razpravljajo o tem na zborih volivcev. Opozorili so, da se bodo držali realnosti, da ne bo nobenih pretiranih zahtev.

Seveda nas je zanimalo, kako je s fondom solidarnosti za šolstvo, kar zadeva republiko. Od 105 občin, v katerih je 104 temeljnih izobraževalnih skupnosti, je dotiranih kar 70 občin. Dajejo jim od 5 do 75 odstotkov potrebnih sredstev, kar predstavlja v celoti kar 25 milijard starih din. Od tega je tretjina namenjena za investicije. Prav sedaj grade na Hrvaškem 30 novih šol.

Tisoč hrvaških šol ima že televizor. Vsaki šoli, ki je imela ob tem težave, so priskočili na pomoč z akcijo „dinar na dinar“. To pomeni praktično polovico potrebnega denarja za nabavo aparata. Dosegli so znatno nižjo ceno pri nakupu televizorjev za šole. S televizijo pa so se domenili za plačevanje le enega programa.

Spodnjo mejo pogojev dela šole določi republika, gornja meja je svobodna. Kar zadeva to, je Hrvaška Jugoslavija v malem.

Osebnih dohodkov prosvetnih delavcev na Hrvaškem so v letošnjem letu 1100 din za učitelje v osnovnih šolah. Ta določena sredstva

Spomenik pred kulturnim domom v Glini

delijo po notranjih pravilnikih. V 34 občinah, ki niso dotirane, so osebni dohodki zelo različni. Odvisni so od stopnje prispevka iz osebnega dohodka zaposlenih, od višine prometnega davka itd. Približno 58 odstotkov prispeva republika povprečno za osebne dohodke.

Druga republiška izobraževalna skupnost skrbi za izobraževanje tistih, ki niso več šoloobvezni. Imenujejo jo skupnost „usmerjenega izobraževanja“. S štirimi dokumenti so določili 21 posebnih izobraževalnih skupnosti, ki povezujejo interese gospodarstva in šolstva po posameznih panogah. Tako je tudi razumljiva trditev, da ta republiška izobraževalna skupnost zbira sredstva za razširjeno reprodukcijo, ne pa za družbeno potrošnjo. Seveda so težave z zvezno zakonodajo, in Hrvati so že pripravili predloge, da bi se to popravilo. Sredstva za usmerjeno izobraževanje naj bodo v rokah združenega dela. Določili so tudi že 2 milijona 500 tisoč za izobrazbo novega učnega osebja: striktno bodo vztrajali pri predpisani višji in visoki izobrazbi. Edina izjema so glasbeni učitelji za nižje glasbene šole, ki imajo lahko le srednjo šolo. Računajo, da bodo letno pridobili za srednje šolanje 100 novih profesorjev oziroma predmetnih učiteljev, tj. v treh letih tri tisoč ljudi z ustrežno in potrebno izobrazbo.

Šolska mreža je urejena po načelu centralizacije. Tako kot drugod po Jugoslaviji so tudi Hrvati uvedli prevoz učencev v centralne šole od 5. razreda dalje. Kjer to ni mogoče, pa imajo domove. Tako je dom za osnovnošolce na Pelješcu, eden pa v Senju. Zelo razširjajo tudi prakso, da prevzamejo otroke v času šolskega pouka družine, ki stanujejo v bližini šole. Kjer je le mogoče – in mogoče je v centrih – uvajajo celodnevno bivanje otrok. V te oddelke ima Zagreb zajetih okrog 11 odstotkov otrok.

Republiška skupnost izobraževanja odvaja letno 10 odstotkov svojih sredstev za investicije, 2 odstotka pa dajo temeljne izobraževalne skupnosti. V dotiranih občinah so s 24 milijoni poskrbeli tudi za stanovanja prosvetnih delavcev.

Mnoge šole na Hrvaškem imajo še vedno tri, nekatere pa celo štiri izmene. Gradnje novih poslopij so nujne. Od vsakih sto vloženih din jih je 80 odstotkov iz samoprispevka, izglasovanega na referendumu, zagotovljenih je 50 odstotkov iz amortizacije ter 2,5 odstotno obrestno posojilo iz banke. Kredite za šolstvo dobijo po 8 odstotnih obrestih. Posebne dodatke za težka delovna mesta dolo-

žajo občine same. Na Hrvaškem predvidevajo, da bodo imeli do leta 1975 stoodstotno kvalificirano učno osebje.

Takle je bil prvi obrok informacij. Postalo nam je jasno, da bomo na tem potovanju trdo delali. Komaj so se nam porodila vprašanja in problemi, že smo morali naprej. Naši gostitelji so nam vljudno in odločno zatrdili, da smo dovolj oboroženi s podatki, da bomo lahko v praksi presojali, kar smo slišali. Ker so nas spremljali, smo se z njimi lahko pomenkovali tudi med potjo.

Ob pol 11. uri smo prišli v kolektiv osnovne šole Miloje Pavlović v Zagrebu. 1070 učencev ve in takoj pove, da je bil Miloje Pavlović, po katerem se imenuje šola profesor na tej šoli; l. 1941 so ga ustrelili. Po vsem, kar smo videli in slišali na tej šoli sredi delovnega dopoldneva, smo sklenili, da je delo v tej šoli odlično utečeno. Praktično ni akcije, v kateri ne bi učenci aktivno sodelovali. Odpor slovenskih pedagogov do velikih šol je bil razvrednoten. Šola dela v

dveh izmenah. Je nova. Ima odlično razvit kabinetni pouk. Vseh 15 kabinetov ima televizorje (pri nas so trdili, da je dovolj eden za vso šolo!). Samo v enem šolskem letu so gledali učenci 80 šolskih televizijskih oddaj, kar predstavlja za šolo navaden način dela. Imajo šolskega pedagoga, ki ne uči, pač pa budno spremlja dogajanje na šoli. Zanimiv in za nas nov je bil način dela z učenci. Na klasičen način, z enim učiteljem, poučujejo le prva tri leta, v 4. razredu pa se že pojavlja teamski način poučevanja. Štiriletna praksa, ki jo vestno beležijo in sproti analizirajo, potrjuje njihovo sklepanje. Kjer je le mogoče, imajo kabinetni pouk z aktivnim učenjem. V vsakem predmetu so na vseh stopnjah skupine, ki jih imenujejo „napredne“. Te po lastni želji dobivajo več znanja kot ostali vrstniki. Poleg te šolske oblike pa je na šoli še 24 skupin svobodnih aktivnosti. Na tej šoli so nam zatrdili, da dvakratno ponavljanje razreda, posebno v višjih razredih, nima nikakršnega pedagoškega in izobrazbenega uspeha.

Učni uspeh: letos so imeli le 1 odstotek ponavljalcev, generacijski osip je 25 odstotkov. Potožili so nam, da so učni načrti preobširni, da pa je šola sama pričela oblikovati naloge objektivnega tipa; tako se počasi bliža redukciji učnega načrta. Učitelji na tej šoli so teoretično plačani s 1100 din na mesec, vendar nagradjuje interni pravilnik le to, kar učitelj dela in kakovost opravljenega dela, ne pa tisto, za kar je teoretično zadolžen. Šola ima petdnevni delovni teden. Opozorili so, da je 30 ur tedenska obremenitev učenca, nato je dva dni prost. Delo prilagajajo krajevnim razmeram. Za 180 din imajo učenci v šoli pet obrokov hrane. Šola ima že štiri leta podaljšano bivanje. Če kdo ne more plačati hrane, prispeva zanj socialni center.

Na hodniku nas je prijetno presenetila tabla z navodili za telovadbo, z natančnimi navodili, kako doseči posamezne ocene iz tega predmeta in natančnim seznamom vaj od 5. do 8. razreda. Povprašali smo jih, čemu? Pojasnili so nam, da je bilo pri ocenjevanju telesne vzgoje na šoli veliko nejasnosti. Odkar poznajo učenci program, metode in zahteve, teh nesporazumov ni več, kakovost uspehov pa se je občutno dvignila.

Pri pouku uporabljajo sedem gramofonov in štiri diaskope. Letos so iz knjižnice izposodili 8877 knjig. Lahko prevedemo, da je vsak – razen prvošolcev – prebral eno knjigo.

Še pogled skozi okno avtobusa na šolo, ki je nova (od 1965) in delno zgrajena iz samoprispevka (stala je okrog 636 milijonov starih dinarjev) in že smo hiteli, saj smo morali biti ob 12. uri na Pedagoški akademiji. Opoldansko srečanje s Pedagoško akademijo v Zagrebu je bilo že malo utrujeno. Šola, ki deluje sedaj kot dveletna, je doživela že tudi triletno in celo štiriletno obiske studentov – pedagogov, ki so se in se še zaposlujejo na osnovnih šolah.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

PRVO SREČANJE MLADIH SLOVENSКИH LUTKARJEV V ORMOŽU

ŠOLSKO LUTKARSTVO LAHKO POSTANE DEL REDNEGA POUKA

Pod naslovom „Jugoslovanskih pionirskih iger“ je v Ormožu, mestu-gostitelju, potekalo prvo srečanje mladih slovenskih lutkarjev v dneh 16., 17. in 18. oktobra. Videli smo deset lutkovnih predstav, ki so jih uprizorile lutkovne skupine osmih osnovnih šol in lutkovni ansambel Pionirskega doma iz Ljubljane. Kaj je tisto važno, kar ponavadi imenujemo rezultat in kar je vedno, za vsa

podobna srečanja in festivale merilo, po katerem sodimo in ocenjujemo uspeh? Predvsem in v prvi vrsti to, da je začelo znova teči življenje po odmrlih žilah našega šolskega lutkarstva, da so spet začeli po učilnicah krožki in da so se stari odri in vsa lutkovna oprema, ki je doslej ležala v kletih in na podstrešjih naših (ponekod dvesto let) starih šolskih poslopij, preselili v šolske oddelke, v

avle, v sobe podaljšane bivanja, kjer so jih začeli popravljati in prirejati, da bi na njih ponovno zaigrali. In pri tem sploh ne šteje dejstvo, da se je vse to začelo pravzaprav kampanjsko, z mislijo, da je potrebno uresničiti eno izmed prirediteljev, ki so zapisane pod naslov „Jugoslovanske pionirske igre“.

Grenak je le podatek, da se je tako malo šol — osem vseh — priglasilo na razpis republiške Zveze prijateljev mladine, ko je več ali manj znano dejstvo, da ima večina šol na Slovenskem lutkovne odre in tudi lutkovne krožke. Če sodimo zgolj po ljubljanski statistiki, kjer od skupnega števila 32 osnovnih šol obstaja 28 šol z lutkovnimi krožki, odri in vso ustrezno opremo (na nekaterih šolah sta zaradi turnusa še pred leti obstajala celo po dva krožka, po dva odra), lahko mirne vesti ugotovimo, da je na Slovenskem v poprečju tri četrtine osnovnih šol, na katerih realno obstaja možnost za lutkovno dejavnost. Skromnemu odzivu na razpis za prvo srečanje lutkarjev so v mnogih primerih botrovala tiste že tako klasične pomanjkljivosti, ki jih je danes že utrudljivo naštevati: stari odri, stare lutke, pomanjkanje besedil, neznanje o tem, kako postaviti predstavo, kako režirati itd. itd., čeprav vse te težave po štirih letih izhajanja revije „Lutka“, katere naročniki so vse šole, nimajo več znakov tako akutne bolezni, kot svojčas. Seveda, revija „Lutka“ vsega tega ne more rešiti, v mnogih primerih deluje le kurativno, volja je pri potrošnikih, je stvar njenih potencialnih odjemalcev. Zdi pa se, da bo popolna rešitev možna le v živem delovnem stiku, na hospitacijah, seminarjih. Precej stimulatивно pa bo vplivalo na dosežke in rezultate šolskih lutkarjev to, da bodo taka srečanja, kot je bilo ormoško, potekala odslej vsako leto; v načelu je že namreč sprejeto, da bo prihodnja lutkovna revija V ZAČETKU SEPTEMBRA, LETA 1971 V RIBNICI.

Drugi, ne manj važni rezultat ormoškega festivala, pa je bila možnost, da so člani žirije in mentorji lutkovnih skupin pri ogledovanju predstav in medsebojnih stikih spoznali, do kam so pravzaprav prišli s svojimi dosežki. Kritični pretresi, ki so bili na programu vsak večer po predstavah, so skušali te pomanjkljivosti strokovno korigirati, hkrati pa so ti razgovori med strokovnjaki in mentorji postavili temelj za študijsko oziroma seminarsko delo pri prihodnjih lutkovnih festivalih.

Če si zdaj ogledamo na kratko vseh deset predstav, posebno tistih osem, ki so jih uprizorila šolska gledališča, bomo lahko ugotovili, da so v posameznih komponentah izbranih tekstih, animaciji, likovni plastiki, sceni, recitaciji, po katerih jih je žirija tudi ocenjevala — uspele najbolj tiste skupine, katerih mentorji so upoštevali napotila, katere je na svojih straneh prinašala revija „Lutka“ ali so jih dajali člani žirije, ko so si v začetku oktobra ogledali predstave, s katerimi so se prijavile šole na razpis. Ne gre pa tajiti, da so bile — v celoti ali delno — najboljše skupine tiste, katerih mentorji so obiskovali lutkovne tečaje oziroma seminarje.

NA PRVI PREDSTAVI SE NAM JE PREDSTAVILA LUTKOVNA SKUPINA ORMOŠKE OSNOVNE ŠOLE z igro Janeza Kadiša „PRI JEŽONOVH“. Lutke je izdelal rezbar Jezovšek iz Maribora (leštica pri ocenjevanju je zato lutkovne plastike razdelila v tri kategorije — lastni izdelek, tuj izdelek, kupljene, industrijsko izdelane lutke). Scena je bila izdelana doma, iz multoprema in so jo skušali, kar je bilo edino prav, približati naturalističnosti lutkovnih plastik. Vtis o celotni predstavi je bil nadvse dober, kakovostno najboljše pa je seveda učinkovalo tisto, kar je šolski ansambel sam izvirno vnesel v igro: recitacija (posebno usklajeni sta bili recitacija in animacija lutke Iglice), v drugi vrsti animacija, režija in scena. Če sodimo po tem, koliko žive plastike lahko vnese igralec-otrok z govorom in gibi v standardno in nekoliko starinsko lutko, lahko rečemo, da sta bili to najboljši in najbolj prisrčni prvini uprizoritve.

ISTEGA DNE, 16. OKTOBRA, JE KOT DRUGI NASTOPI LUTKOVNI ANSAMBEL PIONIRKEGA DOMA z enodejanko K. Novaka „PRAVLJICA O MEZINČKU“ — tj. nastop dveh živih igralcev s kitaro in eno lutko. Pionirski dom iz Ljubljane, ki se je udeležil Srečanja zunaj konkurence, je hotel s svojimi nastopi demonstrirati: 1. moderen lutkovni komad, 2. moderne lutkovne plastike — večje ročne lutke, sceno in rekvizite, 3. režijo oziroma ustvarjalno vzgojno delo z mladimi lutkarji. Kot tako naj bi delo ansambla rabilo za izhodišče v seminarski razpravi z mentorji.

ŠOLSKA SKUPINA OSNOVNE ŠOLE BELTINCI je pokazala prav tako kot ormoška šola Kadiševo delo „PRI JEŽONOVH“. Skupina je poslušala nasvete selektorja in je marsikaj, kar je bilo v prvotni zamisli povsem napačno, odlično rešila: to zadeva predvsem sceno, del izvirnih lutk, animacijo in nove rekvizite. Glavne lutke so bile, kot pri Ormožu, izdelek rezbarja Jezovška. Zanimivo je bilo primerjati predstavo Beltincev z Ormožani: igrali so na večjem odru, tudi njihovi rekviziti so bili večji. Morda je bila dikcija za spoznanje slabša od Ormožanov, morda je bila animacija, vzeta kot samostojna komponenta, boljša. Zaradi neakustičnosti dvorane in tehnične postavitve odra — lutkovni oder na dramskem odru — je

bilo govor slišati slabše kot pri dopoldanski predstavi. Beltinci, ki so imeli v tovarišici BALOKOVI imenitnega mentorja, so komaj za las ušli, da bi bili uvrščeni med prve tri nagrajence. Z radovednostjo lahko pričakujemo, s čim bodo prijavili in kako se bodo predstavili prihodnje leto v Ribnici.

PRVONAGRAJENCI SO BILI MARIBORČANI, LUTKOVNI KROŽEK OSNOVNE ŠOLE „PREŽIHOV VORANC“. Tu je treba takoj dodati, da imajo v mentorju DANILU VRANCU res nadarjenega lutkarja in veliko več tehničnih možnosti ter pomoči od zunaj kot katerikoli, ki so nastopili prej in pozneje. Krožek vadi v dobro opremljeni dvoranci polpoklicnega lutkovnega gledališča „J. Hermanko“, kjer ima na voljo vse razsvetljalne in zvočne možnosti in aparate, katerim strežejo odrasli. Tudi režijo, kostumografijo in lektorat imajo v rokah povečini profesorji oziroma strokovnjaki, le lutkovne glave so izvirni izdelek krožka. Kakorkoli primerjamo prostore in možnosti v šolah z Mariborčani, nobena primerjava ne bi vzdržala v korist katerekoli šole. Toda odločala naj bi kakovost; in kljub vsem mariborskim prednostim so bili lutkarji OSNOVNE ŠOLE ŽIRI le za dve točki pri skupnem ocenjevanju slabši, kar zopet govori o tem, da kakovost lahko raste tudi v zamačeni avli, med omarami s čevlji in obešalniki z oblekami in ne samo v popolnoma in dostojno opremljenem gledališkem ambientu. Najnižjo oceno od vseh so dobili Mariborčani pri kategoriji izbora igre — L. Suhodolčana: „PIKAPOLONČEK“ — ki je bila skoraj za dve, ponekod za tri točke slabša od ocene drugih udeležencev. Komad sam je bil ocenjen kot konglomerat vseh mogočih raznorodnih, stereotipno pravljičnih ter lažimodernih elementov. Drugi očitek je dejstvo, da so igrali ob magnetofonsko posnetem besedilu, kar je seveda učinkovalo zelo mehansko. Tudi

sodobna popevka prav kakor operna arija ali glasba iz velikih koncertnih dvoran in plesišč ne sodi na lutkovni oder. Bolj primeren bi bil za to recitativ, pa tudi stilizirana glasba bi bolje ustrezala stiliziranosti lutkovnega gledališča. Pri razgovorih je bilo načeto tudi vprašanje, ali naj otroke tiramo v neko že profesionalno interpretacijo, v profesionalno igralsko konvencijo ali ga skušamo vzgojiti tako, da bi si pridobival in spoznaval sam od sebe osnove za dobro animacijo, dikcijo, lutkovno plastiko, sceno ipd. Krajši komadi ali improvizacije, ki rabijo tako v študijske kot v prireditvene namene, bi bili zato primernejši od celovečernih predstav.

V soboto je nastopila nadvse kvalitetna skupina iz OSNOVNE ŠOLE SENOVO z igrico N. Simončiča: „MEDVEDA LOVIMO“. Senovčani so za svojo uprizoritev dobili tretjo nagrado — bili so natanko za tri točke slabši od prvonagrajenih. Ansambel nas je presenetil z uvodno in sklepno pesmijo, ki so jo sami sestavili. Tudi ta skupina je marsikaj korigirala za nastop v Ormožu, vendar bi bila lahko, po nadarjenosti, ki so jo izkazovali posamezniki, veliko bolje uvrščena. Nekoliko je motilo to, da obrazi lutk niso bili pobarvani v skladu z značaji, ki so jih predstavljali, ampak so ostali v surovi barvi tkanine. Pri tej predstavi lahko pohvalimo (kljub zgornji omejitvi) lutke, animacijo, recitacijo posameznikov, sceno, rekvizite, kakor tudi celoten vtis, kar pomeni v prenesenem smislu režijo. Ena izmed opornih točk šolskega lutkarstva, ki je že na poti,

da se tudi umetniško razvije in uveljavi, je zato predvsem ansambel senovske šole.

Eno najbolj nerodnih, pa hkrati tudi prisrčnih predstav so pokazali lutkarji IZ OSNOVNE ŠOLE DOBOVA V IGRI „DEBELA REPA“. Lutke so bile kaširane. Koliko dela je v takih lutkah, ve samo tisti, ki jih je kdaj sam izdeloval (za naprej bodo Dobovčani menda uporabljali penasto gumo). Tudi scena, izdelana natančno po skicah iz zbirke „Lutkovni odri“, v katerem je „Debela repa“ izšla, deluje danes nekoliko anahronistično. To seveda ni krivda Dobovčanov, ampak naših založb, ki bodo morale pri prihodnjih lutkovnih izdajah vsekakor poklicati na pomoč lutkarje-strokovnjake. Da je predstava resnično uspeła, priča poleg dobrega izbora teksta (sploh so teksti, ki imajo za osnovo ljudske pravljice, najbolj uspeli) predvsem razpoloženje v dvorani. Otroci so napeto sledili prizoru za prizorom in če je le majčkeno zaškrilal kateri sedež v dvorani, so začeli sikati „Pst! Pst!“ in nadzirati motilce! Izraz nerodnost, ki smo ga uporabili, bi natančneje formulirali tudi tako, da so se doboški lutkarji igrali pač otroško igro in da so jih ormoški otroci — gledavci tako tudi razumeli. Recitacija je bila v splošnem dobra. Če sklenemo, da je imela predstava zaradi svojih okornih lutk in scene nehote naivni čar panjskih končnic, smo jo postavili na tisto posebno mesto, ki ji gre.

V soboto popoldne so nastopili pod vodstvom izvrstnega mentorja JURETA GRGUREVIČA DRUGONAGRAJENI ŽIROVČANI s predstavo Karsch-Pengova „TEŽAVE PETERŠILJKOVE MAME“. Če rečemo, da so ti lutkarji z nenavadno nadarjenostjo in suverenostjo obvladali v celoti vse komponente predstave — animacijo, posebej pa recitacijo, lutke — njihov lastni izdelek, sceno, rekvizite — potem smo jih postavili malodane na najboljše mesto. Ne samo in predvsem izvrstna dikcija, vnašanje narečnih oblik in jezikovnih arhaizmov na pravih mestih, marveč v prvi vrsti dejstvo, da so žirovski lutkarji spontano in samo po sebi umevno dojeli zakonitosti lutkovne umetnosti, igre odprte forme s prispevki iz občinstva, bi jim moralo prinesiti prvo mesto. Kot doživetje bo ostal v spominu Pavliha in interpretator Dolžana v prizoru, ko ta zadnji premika mize na zahtevo občinstva po levi in desni strani igralne police; ne le animacija, marveč predvsem improvizirani pogovori z občinstvom, ki niso zajeti v tekstu, govori o nenavadni nadarjenosti oziroma pravilnem razumevanju igranja z lutko. Da je bil ves avditorij navdušen, priča dejstvo, da so žirovski lutkarji, tako kot Mariborčani, s svojo izdelano kot improvizirano tehniko igranja, doživljali aplavz na odprti sceni. Žirovčani so bili odkritje Prvega srečanja mladih lutkarjev.

Popoldne so kot zadnji v drugem dnevu srečanja nastopili ČLANI ANSAMBLA PIONIRKEGA DOMA Z IGRICAMI „PRAVLJICA O POLOMLJENI LUTKI“ IN „RAČKA“. To je bil

Lutkovni ansambel Pionirskega doma s ploščatimi lutkami za igre „Pravljica o polomljeni lutki“

spet kombiniran nastop živih igralcev in lutk, ki naj bi rabili predvsem mentorjem in šolnikom za primer, kakšne igre naj bi vzeli v svoj repertoar. Obenem je ansambel s tem demonstriral — poleg dikcije, igralske kulture mladincev — dve vrsti lutk: ploščate lutke in javajke. Po tej predstavi je vodja Lutkovnega oddelka pri Pionirskem domu pokazal s pomočjo članice ansambla animacijske vaje z roko in lutko.

V nedeljo, 18. 10. 1970, sta nastopili dopoldne zadnji dve skupini iz osnovnih šol. Prva je nastopila ŠOLA OSKARJA KOVAČIČA z igrico romunskega pisatelja Chira Dragomira „KAM SO IZGINILI REDI 3. 4. 5?“ Sam izbor igre mentorice LOJZKE

KRASNIKOVE je zaslužil najvišjo oceno — pet, prav tako je lutke likovnik ocenil z najvišjo oceno, ki je bila dana na srečanju. Izboru igrice je botrovala prava razgledanost in razumevanje osnovnih pravil: kaj igrati, zakaj, komu in kako. Opazen pa je bil počasen tempo v govorjenju in neizdelana animacija. Veliko pa je bilo sicer v ormoški uprizoritvi tudi popravljenega in dopolnjenega. Poglavitna hiba se je izkazala tudi v tem, da ansambel ni nastopil v svoji prvotni sestavi, ker so nekdanji člani, osemletkarji s koncem šolskega leta 1969/70 zapustili šolo. Vendar je predstava zaradi teksta samega učinkovala nadvse privlačno in zanimivo.

Zadnji so bili najmlajši lutkarji srečanja — SEDEM IN OSEMLETNI DEČKI IN DEKLICE IZ ŠOLE DR. VITA KRAIGHERJA iz Ljubljane. Imeli so češke, kupljene lutke in igrali so tekst neznanega avtorja „JURČEK IŠČE ZDRAVILNI KOREN“. Bili so tako majhni, da so kljub praktičabom za odrom komaj dosegli igralno polico s svojimi lutkami, „fjžolčki“ in s svojimi glasovi, komaj prodrli do ušes poslušalcev v sredini dvorane. A igrali so se kot otroci svojo monološko igro in vsa dvorana jih je z napetostjo, simpatijo in muzejem poslušala in gledala. V nekaterih prizorih so bili prav imenitni — npr. Jurček sam, pa lisica, ki mu vzame klub, in psiček — nekatere stvari so bile tako spontano in zato dobro narejene, da je vsa dvorana zaploskala. S svojo kratko predstavo so učinkovali kot Dobovčani z „Debelo repo“. Samo, če so prvi delovali s svojo uprizoritvijo kot oživila panjska končnica, so Ljubljančani delovali enako prikupno kot prodajalca oživilih otroških igračk. Ko bodo dosegli svoje sotekmovalce — od katerih so bili najmlajši stari od 12 do 13 let — bodo lutkarji šole dr. Vita Kraigherja imenitno zaigrali.

Velja povedati še to, da je vseh deset predstav videlo nad 1800 otrok in da je bilo prisotno zmeraj tudi odraslo občinstvo — od 15 do 20 ljudi. LEVJI DELEŽ, DA SE JE FESTIVAL SPLOH REALIZIRAL, GRE ORMOŠKI ZVEZI PRIJATELJEV MLADINE — TOVARŠICI NADI KOVAČIČ IN RAVNATELJU OSNOVNE ŠOLE ORMOŽ — ZLATKU KOVAČIČU. Brez njiju, ki sta morala mogoče v malo manjšem obsegu kot se dogaja na šibeniškem festivalu (katerega organizacijo in izvedbo opravlja nad 30 plačanih ljudi), tega srečanja ne bi bilo. Skoraj 100 otrok lutkarjev je bilo tri dni v gosteh pri ormoških sovrstnikih, pri katerih so se prišli nadvse imenitno počutili. Sklenilo se je marsikakšno znanstvo in prijateljstvo „za zmeraj“, tako da slovo ni bilo lahko. Tem otrokom in njihovim staršem velja zahvala za njihovo naklonjenost. Tudi mnogi drugi so pomagali pri izvedbi predstav. Otroci — igralci so prejeli po predstavi tudi lepa darila — na ormoški šoli izdelane klopote in priznanja. Bili so na izletih — v Jeruzalemu, na Vinskem vrhu, v Goricah. Imeli so svoj „banket“ pri podpredsedniku ormoške skupščine, kjer so, namesto da bi leseno sedeli, igrali duhovite besedne igre in pantomime. Žirija v sestavi — Polde Dežman, Slavko Hočevar, Lojze Kovačič, Zlatko Kovačič, Marjana Troha in Danilo Vranc se je trudila, da bi ocenjevala pošteno. Vendar je prav to zmeraj vprašljivo v očeh drugih. Upanje, da se bo na prihodnjem srečanju v Ribnici prijavilo še več šolskih ansambllov, je upravičeno. Začetek je pokazal, kakšno je trenutno stanje lutkarstva na šolah. Zraven tega je srečanje odkrilo nekaj blestečih, nadarjenih posameznikov in skupin.

Na koncu bi dodali še to: na večernih razgovorih je bil dan zanimiv predlog, po katerem bi se lahko šolsko lutkarstvo zlahka otreslo svojega živovarjenja, predvsem pa vloge, ki jo ima kot zunajšolska dejavnost, katero realizirajo vedno le številčno nadvse majhni krožki. Predlog se na kratko glasi takole: ŠOLSKO LUTKARSTVO LAHKO POSTANE DEL REDNEGA POUKA. To lahko dosežemo tako, da bi nek določen razred ali več razredov pri pouku slovenščine namesto berila prebral pri eni izmed ur določeno lutkovno igro. Taisti razred (ali več razredov) bi pri likovnem in kasneje pri tehničnem pouku izdelal osnutek in nato lutke in sceno za izbrano igro. Glasbena in pevska vzgoja lahko opremita lutkovno predstavo vokalno in instrumentalno. Vse to ne bi trajalo od predmetnih učiteljev več dela kot sicer, narobe, nekoliko več povezave med posameznimi predmeti in več žive ustvarjalnosti pri učnih urah bi obogatilo pouk in hkrati obrodilo zanimiv rezultat, ki bi bil takoj uporabljiv. Če bi šole tako po duhu — in ne samo po črki, kakor se večkrat dogaja — razumele učni načrt — bi se šolsko lutkarstvo nadvse hitro razvilo, dajalo bi dobre in zanimive rezultate, pa tudi vodstvo šol ne bi bilo, kot se to zdaj dogaja, v zadregi, kadar in kolikorkoli bi moralo organizirati in izvesti eno izmed svojih priložnostnih prireditev. Potrebno si je namreč zapomniti, da predstavlja lutkarstvo kompletno estetsko vzgojo, saj adaptira in združuje vrsto disciplin — govor, dramatik, likovno umetnost, kostumografijo, glasbo, tehnično delo — v nedeljivo celoto. Izvedba take naloge pa predstavlja samo za enega učitelja in njegov pet do sedemčlanski krožek skorajda neuresničljiv podvig.

LOJZE KOVAČIČ

Na Kozjanskem po knjige tudi v nedeljo

Skoraj nekako pravilo je, da na Pilštanju zadnji dve leti nič ali skoraj nič ne zgodi. Saj se pa tudi nima kaj. Tudi trgovina, zadnja stvar, v kateri so vržani tega starega trga na Kozjanskem videli poslednjo možnost, da trg ne izumre, se je odselila v dolino. Zdaj samo še tabla z napisom sameva nad vedno zaprtimi vrati in čaka, da jo snamejo. Niso vsi zadovoljni s tako rešitvijo šmarnskega trgovskega podjetja „Jelša“, čeprav je treba priznati, da je nova trgovina z bifejem v Lesični res velika pridobitev za ta del Kozjanskega. Mnogi si žele, da bi vsaj nekaj dni v tednu bila odprta trgovina na Pilštanju in da bi bila založena vsaj z najnujnejšo robo.

Zdaj je na Pilštanju samo še cerkev in pokopališče in le ob nedeljah se zbere v trgu malo več ljudi, ki pridejo v cerkev in po cerkvi, to je po maši, zavijejo v „Pilštajnsko klet“. Pa ne vsi. Nekateri in to predvsem mladi zavijejo naravnost v nekdanjo občinsko hišo, kjer že od let po vojni gostuje ljudska knjižnica, ki se je še edina uprla emigraciji v dolino, z njo pa tudi Rozika Čepin, ki jo že vrsto let neustrašno in požrtvovalno vodi. Da to ni le zgolj fraza, vam lahko pove že dejstvo, da je ta delovna žena knjižničarka že od leta 1920 z majhnimi presledki. Pa brez plače ali kakršnih koli nagrad, ki si jih danes tako radi delimo za zaslužene in nezaslužene zasluge.

„Tako rada sem med mladimi ljudmi in verjemite mi, da so urice, ki jih prebijem v knjižnici vsako nedeljo, pravi užitek,“ mi je rekla v pojasnilo, ko sem jo nekega nedeljskega jutra povprašal, zakaj že tako dolgo opravlja to delo. Vsa v temnem je prizadevno vpisovala izdane in vrnjene knjige, menda jih je 1187 vseh skupaj, kot mi je kasneje povedala. Na njenem obrazu je počival vseskozi najinega pogovora tih in vdan nasmeh. Nasmeh, ki že vsa leta po vojni žari med knjigami pilštajnske knjižnice.

„Včasih je bilo veliko več bralcev, ko je bil na Pilštanju še internat, gimnazija in so otroci hodili po obvezno berivo, pa tudi tako so zelo radi brali. No, saj se tudi sedaj ne morem pritoževati. Res, ljudje mnogo bero, resnično sem zadovoljna. Zlasti pozimi, ko delo na polju zastane in je več časa. Imam stalne bralce, ki mi vedno pobežejo sproti, kar pride na novo.“ Moram priznati, da sem se malo začudil ob teh izjavah, zlasti se po zadnjih kampanjah po časopisih o zaostalem Kozjanskem. No, vsaj v eni stvari ni zaostala.

Že na začetku bi moral pravzaprav povedati, kaj me je pri pravilo do tega, da sem obiskal pilštajnsko knjižnico. Zvedel sem in pozneje tudi videl, da grade nove prostore za knjige Rozike Čepinove. Sedanja zgradba je bila res že neprimerna, saj se je knjižnica dobesedno dušila med štirimi zidovi, pa tudi seliti se je bilo treba, ker je bila kot nekdanja občinska zgradba prodana zasebniku. Sedanje gostilnubje je pilštajnski knjižnici ponudila stanovanjska skupnost sporazumno s prosvetnim društvom Šmarje pri Jelšah, ki že več let upravlja z zgradbo nekdanje pilštajnske šole (namreč stanovanjska skupnost). Prav prve dni oktobra so končevali zadnja dela v nekdanjem razredu, ki so ga malo prezidali in popravili pod in vse, kar je bilo slabo, tako da je sedaj vse skupaj videti zelo prijazno in se bo Pil-

štanj po dolgem času lahko pohvalil, da ima prvič v zgodovini zares primerne prostore za svoje knjige. Pred vojno je bila knjižnica v kaplaniji, prav tako tudi čitalnica. Med vojno so pretežno večino knjig okupatorji uničili, le nekaj jih je ostalo med ljudstvom. Že pred vojno je trg imel bogato knjižnico in se pravzaprav že skoraj spodobilo, da se ta lepa navada nadaljuje. Prav kmalu bo nova knjižnica zaživela, a že me je nekaj motilo. Ni taka stvar, je pa le. Namreč, knjižnica ima še vse omare od vojne sem, le dve sta ji „podarjeni“ pred leti in tudi ne več tako mladi, vsekakor pa niti ena ni primerna za takšno vlogo in še manj za takšno številno knjig. Zelo spodbudno bi bilo, če bi sedaj, ko je vse še novo, poskusila občinska skupščina tudi to nekako urediti in bi se knjižnica res pomladila. Ker bo novi prostor izredno primeren, pa tudi precej velik, vsekakor ne bi bilo slabo, če bi ga malo izkoristila še mladina, ki od takrat naprej, ko je stanovanjska skupnost Šmarje pri Jelšah prevzela v svojo upravo šolo in naselila v njo stanovalce (na veliko zadovoljstvo tržanov je takrat obljubila, da bo stavbo tudi vzdrževala, kar pa se razen strehe ne pozna nikjer), nima svojega prostora, pa če si to še tako želi.

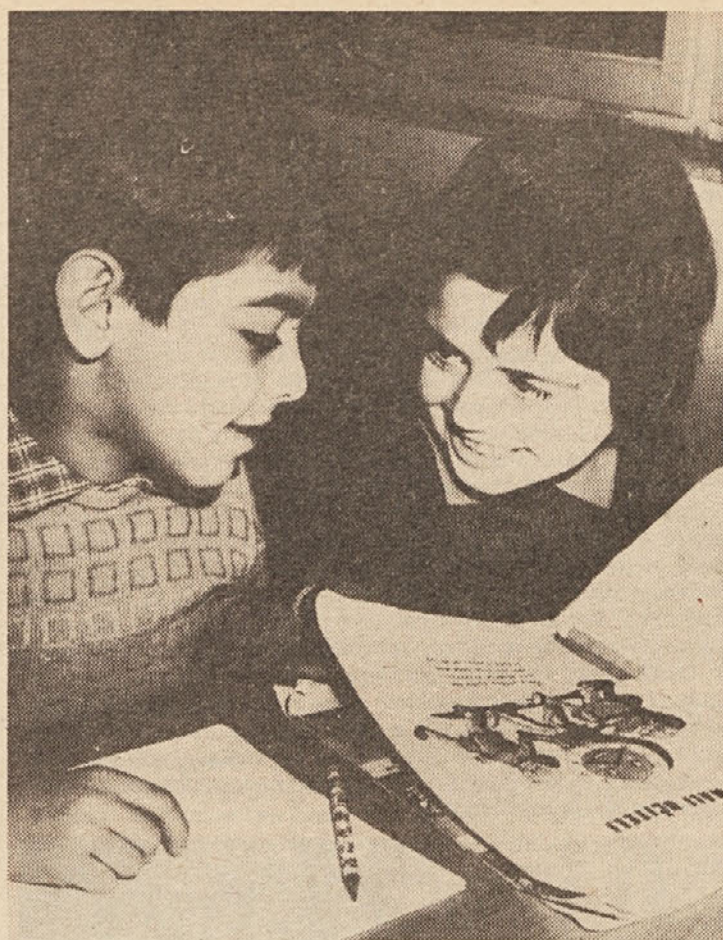
Knjižnica bo torej nova, knjižničarka pa bo še ostala. Kako to, saj je že stara, bi rekla marsikdo. No, Rozika Čepinova še vedno misli na svoje dolgotrajne bralce in se menda še ni misli posloviti. Povprašal sem jo, če že ve za koga, ki bi jo nadomestil pri njenem delu, pa mi nič prav ni vedela povedati. Zato mi je bilo kar takoj jasno, da bo knjižnico vodila, dokler bo lahko.

Zadnje čase je bilo slišati, naj bi se knjižnica združila s šolsko knjižnico v osemletki Tončke Čečeve v Lesični, vendar ljudje niso zato, ker pač menijo, naj bo to še naprej ljudska knjižnica, neodvisna od kogar koli. Strinjam se s tem mnenjem, saj mislim, da je tako najbolje, ker pač skoraj ne bi bilo mogoče, da bi bila šola v dolini odprta vsako nedeljo, dokler bi prihajali ljudje, samo zaradi knjig.

Ker je torej pilštajnska knjižnica na novi poti, me je popolnoma normalno zanimala tudi njena zgodovina, to je zgodovina knjig, ki še danes obstajajo. Tudi o tem sva se pomenila z Roziko Čepinovo.

Kot že rečeno, pred vojno je trg Pilštanj imel precej veliko knjižnico, ki pa jo je okupator skoraj do zadnjega požgal in le nekaj knjig se je po vojni posrečilo dobiti nazaj od ljudi. Izginila je tudi celotna oprema.

Leta 1946 je prosvetna oblast v Ljubljani poslala posameznim krajem knjige kot osnovo za nove knjižnice in tako je tudi Pilštanj dobil nekaj čez 40 knjig in brošur, ki jih je spravil na občini. Knjižnica je začela poslovati, a brez pravega reda, ker se pač nihče ni briga za zanj. Mnogo knjižničar se je izmenjalo, knjige so se razposajale, ne da bi vodili točno evidenco in tako je že grozilo, da bo knjižnica lepega dne propadla. Spomladi 1953 je kmetijska zadruga Lesično poklonila knjižnici 10.000 dinarjev podpore. S tem denarjem so kupili nekaj malega knjig, knjižnico je prevzela Rozika Čepin, ki ji je tudi uspelo, da je dobila ob občine omare za knjige. Hkrati se je začela huda borba zato, da dobi knjižnica nove prostore, kajti takratni prostor v kaplaniji je bil premajhen in neprimeren nasplah. Tudi novi prostor v

nekdanji občinski hiši ni bil nič boljši in so se knjige bolj uničevale kot pa primerno shranjevale.

Tako je knjižnica živovarila z raznoraznimi podporami, darili in z izposojevalnico. Vsako leto kupijo nekaj novih knjig, zelo veliko je tujih in domačih klasičkov, kar je vsekakor zelo pohvalno. In menda je okus sedanjih bralcev izredno izbrusen in jim še zdaleč ni več vseeno, kaj berejo, vsaj tako mi je rekla knjižničarka, ki skrbi za izbor knjig.

Seveda sem moral povprašati na koncu knjižničarko, kaj si želi zdaj, ko se bodo po dolgih letih selili na „boljše“.

Bila je skoraj malo presenečena in tudi malo zmedena. Pač ni pričakovala takšnega vprašanja, saj vsi prav dobro poznajo njeno željo po povsod znano skromnosti. Moral sem ji torej še želje sam položiti v misel. Potrdila mi je, da si želi, da bi dobi nova omare, ki bi bile dostojne knjigam in da se ne bi uničevale, pa da bi se uredila celotna soba v prijetno zatočišče mladim in starim, da ne bi

bila prijetna samo tistih nekaj minut v nedeljo zjutraj, pač pa še večkrat. In tudi to je rekla, pa čisto na koncu: želi si in to zelo močno, da bi nekdo kmalu zbral toliko poguma in ji, če že ne prevzel knjižnico v svoje roke, vsaj pomagal, saj mora vsako nedeljo prihiti na Pilštanj, pa bodisi, da je to zima, bodisi pomlad.

Marsikdo izmed ljudi na Kozjanskem je prvič črkoval počasi in pobožno stavke prav iz knjige, ki mu jo je posodila iz pilštajnske „ljudske“ knjižnice Rozika Čepinova. Danes se z veseljem spomni ženi, ki mu je dajala veselje do branja, pa čeprav si je dostikrat v zimskih mesecih trla premle roke v slabo zakurjeni sobici knjižnice na Pilštanju.

Tudi jaz sem bil med njimi.
MILENKO STRAŠEK

V svojih reakcijah do otrok in mladine hočejo biti učitelji kreativni. Neštevilne oblike individualnih razlik terjajo kreativnost, če želimo podpreti konstruktiven razvoj posameznika.
MARIE HUGHES

Nagrada pedagogu dr. Viherju

Na pedagoški akademiji v Splitu že vsa leta deluje Slovenec, rojen Bovčan. Tri leta pred prvo svetovno vojno se je rodil pod Rombonom. Njegova življenjska pot je trnjeva, kakor so bile poti mnogih slovenskih izobražencev. Nižjo gimnazijo in učiteljske je obiskoval v Mariboru in se kmalu razvil v občutljivega humanista, ki ga je pritegnilo pedagoško delo. Prof. ing. Nikola Jurišić je ob 20-letnici splitske pedagoške akademije zapisal, da je prišel na to šolo aprila 1946 dr. Viher, ki je vnesel v delo prvega zbora učiteljev toliko znanosti, energije in svežosti.

Danes je dr. Viher predan Dalmaciji, z vso vneto pripravlja projekte za reformo pedagoških akademij in izobraževanje učiteljev sploh. Nekoč je lepo zapisal: „Delaj vselej tako, da je optimum tvojega dela v nasprotju z željami tistih, ki ne delajo.“ Morda je tak njegov motto prispeval k temu, da je pred kratkim za svoje pedagoško znanstveno-raziskovalno delo prejel nagrado Sabora SRH.

Dr. Viher si je vselej prizadeval, da bi šolskemu znanju dajal čimveč življenjske vrednosti. Vzgoja ni vsemogočna, pač pa je moč vzgoje velika, če znajo učitelji samostojno pedagoško misliti. Poglavljal se je v pedagoško vedo in ugotavljal, da v pedagogiki ni mogoče enostavno izvajati unikavznih redukcij, torej ni mogoče nekemu pedagoškemu pojavu najti samo neki edini vzrok. Prav v pedagogiki je potrebno previdno razmišljati, kajti prehitri sklepi in enostranske sodbe lahko napravijo veliko škodo. Človečnost je človeku dostikrat breme, toda brez človečnosti ne bi mogel preživeti, razmišlja dr. Viher, ko ugotavlja, da so človeku potrebni ideali in cilji. Poslanstvo vzgoje je v tem, da podaljšuje mladost, da ohranja vitalnega človeka, vsebinsko polnega, z neprecenljivim bogastvom vrednot, med katerimi je najvišja vrednota življenje samo. Pedagoška osveščenost učiteljev je odločilnega pomena, kajti prav

v vzgoji si ne moremo privoščiti, da bi enostavno čakali, kaj bo pokazala praksa. Družba si torej ne more privoščiti enostavno izobraževanja, ne da bi hkrati skušala načrtno zagotoviti, kako bo dosegla življenjsko vredno izobrazbo, ki jo potrebuje danes in jutri. Gre za stopnjo pedagoške zavesti v družbi, ki je v neki meri tudi pokazatelj celotne kulturno ekonomske situacije. Sodobna družbena skupnost se zave sebe, pravi Viher, ko postane vzgojno zavestna.

Viher se je pokazal kot neutrudni iskalec pedagoške resnice. Govori o vedno večji nujnosti didaktološkega spoznanja, ki naj po čim krajši poti med naraščajočimi skladovnicami znanja vodi k usposabljanju sodobnega človeka; takšen proces pa zahteva visoko stopnjo intelektualnega dela od tistih, ki vzgojno izobraževalni proces vodijo. Razumljivo, da prav to spoznanje danes zahteva vedno širše izobraževanje učiteljev in ni zgolj naključje, da se je prav dr. Viher znašel v prvi vrsti bojevnikov za visokošolsko izobraževanje učiteljev osnovnih šol.

Viher je tudi pesnik in filozof; prav tu zveni njegova občutljiva človečnost, ki tudi daje smisel njegovemu pedagoškemu delu. Sam pravi, da je v vzgoji dr. Viher vedno vedel, da je sedanjost pretekla prihodnost in da je svoboda v življenju mladega človeka kakor substanca, ki deluje kot zdravilo samo v določenih okoliščinah, sicer pa je lepa prihodnost upanje za optimiste, limonada za pesimiste in delovni program za realiste.

Rojak dr. Viher pa je svojo človečnost praktično potrdil tudi s tem, da je pravkar prejel nagrado za svoje znanstveno-raziskovalno delo v življenju daroval za otroke Dalmatinskega Zagorja, ki živijo zaradi potresa v težkih razmerah. K visokemu priznanju mu iskreno čestitam z željo, da bi še dolgo poln energije razvijal jugoslovansko pedagogiko in se v svoji pedagoški in umetniški ustvarjalnosti še dolgo izpovedoval.

RUDI LEŠNIK

O šolskih vprašanjih v radgonski občini

Osip porazen, čeprav so razlogi sprejemljivi

V Gornji Radgoni so na seji sveta za šolstvo obravnavali delo, uspehe in druga vprašanja v šolskih in vzgojnih zavodih v preteklem šolskem letu. Poročal je pedagoški svetovalec zavoda za šolstvo Stane Škoberner. Kot je dejal uvodoma, so bili v preteklem šolskem letu najboljše delovni pogoji v vseh izobraževalnih zavodih v občini. Kolikor je bilo mogoče, se je zboljšal materialni položaj, pa tudi zasedba v vrtcih in šolah je bila ustrezna.

Iz obsežne poročila je razvidno, da sta delovala v občini dva samostojna vrtca, pet pa jih je bilo priključenih k osnovnim šolam. V 15 oddelkih je bilo 209 otrok, prostora pa je za 320 otrok. Prostorska zmogljivost je bila torej le 76 odstotno izkoriščena. Sofinanciranje staršev je močno vplivalo na stalnost obiska otrok. Male šole, v katere je bilo vključenih 243 otrok, so bile v vseh šolskih središčih razen v Negovi, kjer za to dejavnost ni bilo prostora. Zaradi pomanjkanja denarja so bili vrtci preskromno oskrbljeni z vzgojili in drugimi pripomočki.

V desetih osnovnih šolah je bilo v 110 oddelkih 2.844 otrok, za 82 manj kot leto prej, šolska mreža je ustrezna, čeprav imajo nekateri učenci več kot 4 km do šole. 564 učencev se vozi v šolo s kolesom ali avtobusom. Učenci iz Kapele, Vidma in Negove nimajo urejenega prevoza.

Učni uspehi so za 2,7 odstotkov boljši kot lani; osnovni šoli v Radencih in Vidmu sta dosegli, da imajo v vseh razredih 90 odstotni uspeh, kar je po mnenju svetovalca pozitiven pojav poenotenja merila ocenjevanja na šolah. Hvalevredno je, da je v osmih razredih v Negovi Radencih, Radgoni in Stogovcih ter v drugem razredu v Negovi napredovalo 100 odstotkov učencev. Od 2.844 učencev je moralo ponavljati ali so dobili negativno spričevalo 264 učencev. Največ negativnih ocen je bilo pri matematiki, v materinščini in tujem jeziku.

Kot navaja poročilo, je bil osemletni uspeh na osnovnih šolah v občini 55,6 odstotkov, kar je kljub obstoječim težavam in razmeram porazno. Od 370 otrok, kolikor se jih je pred osmimi leti vpisalo v prvi razred, jih je končalo v osmem razredu 206. Naj navedemo nekaj razlogov za osip: prestroga merila, ekonomsko šibka sestava, dvoizmenski pouk, slabe socialne razmere, neustreznost prostori, učila, oddaljenost otrok tudi do 11 km itd., so razumljivi, vendar je osip po mnenju svetovalca tolikšen lahko le tam, kjer poteka ocenjevanje samodejno, brez posluha za razlikovanje zahtev do posameznih učencev in brez težnje, kaj želimo doseči pri učencu v osemletnem šolanju. Dejaj je, da je bil pedagoški poudarek premalo upoštevan, posamezne posposb-

nosti in nagnjenja učencev med šolanjem so često prezirali, vse merilo ocenjevanja pa je bilo preveč usmerjeno na nadaljevanje otroškega šolanja na srednjih šolah. Poročilo je obravnavalo tudi vzgojno delovanje šol, posebno osnovno šolo, gostinško in glasbeno šolo.

Za urejanje osnovnošolskih vprašanj je svetovalec predlagal med drugim, naj vsi učenci vozači dobivajo malico. Dokvalifikacijo učiteljev je treba pospešiti. Vse šole, ki imajo oddelke z učenim uspehom manjšim od

90 odstotkov, morajo analizirati delo posameznega učitelja, učni načrt, pogoje za šolsko delo učencev ter takoj uveljaviti potrebne ukrepe. Pri pouku je treba uveljaviti razlikovanje zahtevnosti in opustiti nagovarjanje otrok z nesposobnostjo. Uvesti je treba pestrejšo učne oblike in individualizacijo pouka. Proučiti bo treba metodologijo dela socialnih služb ter zaposeliti na posameznih šolah ustrezne strokovnjake, urediti nekatere šolske zgradbe, ustreči potrebam vrtcev itd.

I. K.

Cepljenje proti influenci

Na območju osnovnih šol so boške občine bodo vse otroke, učitelje in tehnično osebje cepili proti influenci. Šole že zbi-

rajo prijave, ki jih bo potreboval zdravstveni zavod v Murski Soboti. Cepljenje za šolarje stane 5 din, za odrasle pa 13 din.

TILIKA KREFT

Srečanje na beneškem bienalu

Poleg velikega tehničnega znanja je imel še posebno sposobnost prilagajanja različnim stilom. Po tej razstavi je potoval v Španijo, ZDA in Mexico. Slikal je pokrajine in tihotitja. Čeprav imajo ta dela še klasičen značaj, pa se že kažejo poteze nadrealizma, ki mu posebno kasneje omogočajo transformacijo reprezentacije realnosti v fantazijske vizije. V šestdesetih letih je prešel Linnovaara od nadrealistične aluzije k čisti fantastični viziji. Ustvaril je namišljene zgodovinske portrete, kot naprimer: „Le roi soleil“, „Madame Pompadour“, „Marquis de Sade“, „Rembrandt et Saskia“ itd. V teh delih je z odlično tehniko, z virtuoznim pristopom in rafiniranim posluhom ustvaril satiro in odpor proti zgodovinskemu slikarstvu tradicije in hkrati tudi proti malomeščanskemu okusu naših dni.

Finski slikar LINNOVAARA je star 36 let. Že pred desetimi leti je zastopal finsko slikarstvo. Prvo osebno razstavo je priredil leta 1956 in že takrat so mu prisojali izredno risarsko nadarjenost in občutek za slikarstvo.

V zadnjih letih so se pričele namišljene Linnovaarove osebe menjati v abstraktne figure, ki pa ohranjajo humani značaj. Trenutno pa se njegova struktura slike razkroja in izginja, to je slike v tradicionalnem smislu. Naslikan okvir, katerega je že poprej uporabljal Linnovaara v različnih kompozicijah, prevzame vedno večji pomen, in tako se tema dela znajde skoraj zunaj okvirja. Na tej točki nismo daleč od današnjih tridimenzionalnih del, ki so prvič prikazana in pripravljena za bienale 1970. Ta dela predstavljajo avtorjev odgovor na umetnost poparta in v istem času logično nadaljevanje njegovega dosedanjega razvoja.

Katalog finskega paviljona z beneškega bienala predstavlja fotografije Linnovaarovih del, med katerimi so za analizo njegovega slikarstva posebno zanimive tiste, ki vključujejo serijo njegovih del v tipično finsko pokrajino. Na slikah lahko opazimo nekatere pomenske koncentrate, ki jih izlušči umetnik iz svoje duše, reducirajoč tisto najbolj značilno v signal, ki je bil že simbolično očiten vsega nepotrebnega in nam pove naslednje: Sredi te zasnežene pokrajine, sredi pokončnih mogočnih debel, ne zmorem konkurirati s slikami naravi, toda osmišljam svoje bivanje in pokažem, da je tu živ človek, ki čuti, ki išče in najde, ki je sposoben zadeti in dojeti bistvo, ki se je z osebnim naporom postavil v čas in pred čas, v katerem živi. Linnovaara doslika svojim slikam izredno širok pas, bolj vrsto pasov, kot bi hotel počasi in postopno preiti v jedro slike, sliko samo, ki bo nekaj posebnega pokazala.

Zdaj se na sliki umakne „figura“ v samo središče slike, zdaj se razpne po vsem ekranu, zdaj pa prestopi okvir slike, pod sliko so hlače in škornji ali žensko krilo in visoki čevlji. Z leve in desne prijemajo sliko roke, nad njo pa se dviga glava, kot bi človek prerasel sliko, kot bi jo preraščal že v samem začetku in zasnovi in koncu. In vendarle je bistvo vsega slika. Od telesa so ostali le udje in včasih glava, vse drugo „zastopa slika“, to je tisto, kar se nenehno izpreminja in kar ne seže samo v vsakdanje manipulativno poslovanje rok, nog itd. Zdi se nam umevno, da tudi sliko drže krepke finske roke in jo dvigajo nad tla vsakdanjosti, hkrati pa povezujejo v vsakdanjostjo ter omogočajo neposredni stik z naravo, zakoreninjenost, zasidranost v njej.

Filozofiji naklonjeni severnjaki, samotarji tisočerih jezer, so globlji v mišljenju kot pa v radosti in posnemanju, tako značilna za mediteransko umetnost. Kaže, da severnjaki ne zmorejo „zlesti“ v sliko, da je njihov doživljajski svet „bogatejši“, da osebno ne more zadržati zgolj v objektivaciji lastne duhovitosti, in nasprotno, da ne zmoro v umetnost zajeti vsega, kar sama osebnost je.

Linnovaarovo slikarstvo kaže umetnika v pravem pomenu besede. Zasnova njegovih del je jasna, jasen je tudi v preudarjanju, kaj naj naslika in zakaj prav to in ono. Čemu bi posnema, ko že toliko aparatov odlično posnema naravo. V primerjavi z naravo dobiva umetniško delo pomen dodatka k naravi, dodatka kot smisla, ki je bil dobljen prek človeka, smisla, kaj naj bi narava bila, ne tista, s katero se bojujemo, temveč tista, katero doživljamo zase, za naše srečne misli in tihe trenutke, tista narava, ob kateri smo ustvarjalni in s tem naravi enakopravni. Ta enakopravnost pa ni v posnemanju, ker tudi narava ni to, kar je, le s tem, da se posnema, marveč s tem, da se nenehno rojeva. Svet umetnosti tudi ne more biti le deblo k debli, list k listu, in drevo k drevesu. Svet umetnosti je človekov svet, je cvetje na zasneženem severu. V zakurjenih izbah, ob tuljenju vetrov in snežnem viharju nastajajo ti cvetovi: drugim v dokaz, da človek je, da vidi, da spoznava in doživlja, da ustvarja kaj in kako.

Tisočletja v umetnosti niso mogla odtegniti svojih ustvarjalnih rok od posnemanja narave, saj je ta tako prepričljiva, ker nam reže kruh, ker nas daje in sprejema. Priti je moral genialni Kant, ki je pregnal posnemovalce in zavril udomačene navade posnemanja. In dejal: „Del narave smo, toda tisti, ki se sebe zaveda, tisti, ki se doustvarja. Narava nam daje možnost, pravico do sreče, do življenja, s svojim delom pa se moramo doustvariti — sami, s svojim naporom, s svojimi prizadevanji, da bi z akcijo dosegli predvidevanja, ki izhajajo iz začetnih možnosti.“

Linnovaara je drzno postavil svoja dela v naravo in uvidel, da ustvarja nekaj povsem drugega. Ustrašil se je, kajti kot severnjak ni povsem tako umetnik — z vso dušo in srcem — kot so to južnjaki. Ustrašil se je, da so njegovi bogovi, njegovi rezultati tako različni: ljudem je dal tjučenjski obraz, porinil je svoja dela v plastične roke in jih postavil na podstavek plastičnih nog. Razdvojen je in preudarja: „Misli, daleč ste me pripeljale, toda nočem, da bi poletele zunaj mojega sožitja z naravo.“ Očitno je ta najmodernejši naturalizem po vsebini daleč presegel svet doslej poznane, transformiranega, toda neizpovedanega.

IGOR PLEŠKO

Učitelje občine Žalec čaka težka naloga

V zadnjem času se v dnevnem časopisu precej bere o hitrem razvoju šolstva na območju občine Žalec. Tako je tudi prav. Referendum je bil potrjen pred štirimi leti, v tem času pa se je marsikaj spremenilo. Kar pritrdimo, da so občani z malce nejevolje prihajali na volišče, ker pač niso verovali, da bo načrt, ki jim je bil na zborih volilcev predložen, v tako kratkem času tudi uresničen. Ni bilo malo primerov, ko so občani javno izražali, da gre bolj za plačo učiteljev kot pa za nove zgradbe. Na vso srečo so bili ti godrnjavi občani v manjšini, referendum je bil s precejšnjo večino potrjen, s srečno roko je bila izbrana komisija, ki bo ves čas denar za obnovo šol razdeljevala. Res je: občani so nestrpni, ker pač vsakdo gleda na šolo v domačem kraju, vendar so tukaj dejstva, ki potrjujejo, da se z denarjem dobro gospodarijo. Res pa je tudi, ko se na sestankih govori o šolstvu kot nenasitni kravi, da se premalo poudarja, da je pri vsem največ prispeval občan. Ko smo odpirali prenovljeno šolo v Žalcu, je tovariš ravnatelj Edmond Božiček lepo povedal: Če ne bi bilo razumevajočih občanov, tudi obnovljenih ali popolnoma novih šol ne bi bilo. Pribijem pa še to, da so pri vsej propagandi mnogo prispevali prav učitelji.

Zdaj še nekaj podatkov: V Grižah so zgradili popolnoma novo in res moderno šolo, ki so jo poimenovali po prvoborki Nadi Cilenssek. In ko smo jo odprali, je bilo slišati iz ust občanov tudi z drugega konca doline, da je le res, kar se je na sestankih tolikokrat poudarjalo. Popolnoma sta obnovljeni šoli v Žalcu in Petrovcih. Žalska šola se zdaj imenuje po prvoborku Petru Šprajcu-Jurju, petrovska

pa po prvoborku Miroslavu Širca. Tudi podružnični šoli Velika Pirešica in na Ponikvi sta od tal do strehe prenovljeni. Zdaj že obnavljajo šolo na Polzeli. Moramo povedati, da je ta šola dobila kar precej starih milijonov od Tovarne nogavic in tovarne Garant. Kaže, da bo prihodnje šolsko leto otvoritev. Za tem pa pride na vrsto nova šola v Šempetru. Tudi v Šempetru bodo precej sredstev dala tamkajšnja podjetja. No, čeprav se govori, da bodo nekatere podružnične šole ukinili (Orla vas, Loke in še katero), je nujna adaptacija na Vrnskem, na podružnični šoli v Gotovljah, v Taboru in še kje. Na smolo pa je denarja že zdavnaj zmanjkalo in so vse glasnejše govorice, da bo treba referendum za dve leti podaljšati. Pri ponovnem glasovanju pa čaka težka naloga vse učitelje v občini, saj bodo prvi morali dvigniti glas in občanom (tudi učitelj je občan) pravilno prikazovati stanje. Načrt je il prvotno kar realno zastavljen, vendar te nore cene, ki skačejo kar za tri kline navzgor, so vsemu krive. Tovariš Sedmak, pedagoški svetovalec, je lepo povedal, da bo to sila težka in odgovorna naloga, vendar če se uro ali dve sprehodimo po že obnovljenih šolah, če se zazremo po moderno urejenih telovadnicah, tedaj nam pač ne sme biti težko izreči še toliko dokazilnih besed. In kdo jih najlaže utemelji? V prvi vrsti učitelj. Morda pa bo leta 1973 le napočil tisti svetli trenutek, ko bodo prav vsi učitelji v občini Žalec učili v prenovljenih šolah, ki pa ne bodo prenovljene zgolj z zidovjem, temveč tudi z učili in strokovno zasedbo. Trenutek bo vsekakor zapisan z velikimi — če ne s pozlačenimi črkami.

—dk—

DOBILI SMO NOVO TELOVADNICO

Učenci osnovne šole Dušana Jereba v Slovenskih Konjicah so že dve leti v lepi novi šoli. Vanjo so se vselili leta 1968. Ob prvem delu šole je zrasla velika lepa stavba — telovadnica.

Projekt za šolo je delo znanege dipl. ing. arh. Svetozarja Križaja. Gradbeno dela je prevzelo gradbeno podjetje Ingrad iz Celja, šolo pa gradijo iz sredstev krajevnega samoprispevka in sredstev delovnih organizacij. Nova telovadnica ima 30 x 16 m telovadne površine, poleg tega pa še kopalnice, slačilnice in sanitarije. Opremljena je z najsoodobnejšim telovadnim orodjem tovarne Elan.

Telovadnico so slovesno odprli v soboto, 28. 11. 1970 ob 15.30. Goste, šolarje in domačine je najprej pozdravil ravnatelj šole Franjo Tič. Novi objekt je odprl generalni direktor usnjarskega kombinata Ko-

nus tov. Drago Perc, ki je predsednik upravnega odbora sklada za investicije v družbeni standard.

V novi telovadnici je bila nato lepa telovadna prireditve. Iz Maribora so prišli mladinci, mladinke in pionirji TVD Partizan-Maribor I. Izvedli so vse vaje, ki so bile na slovesnosti ob začetku 17. svetovnega gimnastičnega prvenstva v Ljubljani. Nastopili so tudi orodni telovadci, med njimi Tine Šrot in Drago Šoštarč. Za sklep prireditvene slovesnosti pa smo gledali še dve kratki košarkarski tekmi domačih košarkarjev — košarkaric.

Nova telovadnica je za naš kraj velika pridobitev, zlasti še za šolarje osnovne šole Dušana Jereba, ki so se je najbolj veselili.

MARTA HERLAH-ŠELIH

IŠČEMO

OBČASNE DOPIŠNIKE

za tednik »KMEČKI GLAS«. Zanima nas vsa pomembna krajevna problematika, zlasti s podeželja.

Svoj naslov pošljite na naslov:

CZP »KMEČKI GLAS« Ljubljana, Kopitarjeva 2. Izbrane kandidate bomo pravočasno obvestili o podrobnostih sodelovanja.

RAZPIS

Iščemo sodelavce — akviziterje

za razširitev prodaje oziroma zbiranje naročnikov naših izdaj. Delo je terensko in plačano po pravilniku osebnih dohodkov.

Podrobna obvestila dobite v oddelku za komercialno časopisno založniškega podjetja »KMEČKI GLAS«, Ljubljana, Kopitarjeva 2, V. nadstropje.

DRAGI NAROČNIKI!

Poravnajte naročnino za PROSVETNEGA DELAVCA — s tem nam prihranite neprijetno pošiljanje opominov, sebi pa zadrego ob sprejemanju opominov.

O učnih načrtih za poklicne šole

Pri nas imamo dokaj razvijano dejavnost poklicnih šol; določeno je, koliko temeljnega znanja mora imeti učenec, preden se lahko vpiše vanje — nimamo pa trdnih in trajno veljavnih učnih načrtov. S spreminjanjem profila dejavnosti v poklicih in strokah se menjajo tudi učni načrti — in nasprotno.

Na 4. seji strokovnega sveta zavoda za šolstvo SR Slovenije so razpravljali tudi o zasnovah osnov učnih načrtov in predmetnikov za kmetijske tehniške šole, dalje za splošno-izobraževalne predmete na tehniških šolah, o predmetnikih in učnih načrtih poklicnih gradbenih šol, poklicnih živilskih šol

ter o predmetnikih in učnih načrtih za kovinarske poklice.

Pravzaprav so te razprave šele zasnova osnov prihodnjih predmetnikov in učnih načrtov — vendar je važno vedeti, iz kako temeljitih priprav zrastejo prihodnji učni načrti. Za kmetijsko stroko so razpravljali o poklicih: poljedelsko-živilnoredski tehnik, veterinarsko-živilnoredski tehnik in sadjarsko-vinogradniški tehnik. Temeljne zasnove so bile z utemeljitvijo tov. Hallerjeve sprejete in jih bodo predali prosvetno-kulturnemu zboru skupščine SRS v nadaljnjo razpravo.

Obpravnavali so zasnove učnih načrtov za poklice: zidar, tesar in železokrivec. Za vse tri po-

klice je oblikovan enoten predmetnik. V prvih dveh letih naj bi učenci prihajali v šolo po 18 tednov — tretje leto pa bi delali izključno v praksi in naredili praktični izpit (teoretičnega delajo že ob koncu drugega letnika).

Zasnove osnov predmetnikov in učnih načrtov za živilsko stroko vključujejo vse štiri mesarske poklice (mesar-sekač, mesar-klavničar, mesar-predelovalec mesa in splošni mesar), dalje peka in slaščičarja. V zasnovah je predvideno podaljšanje učne dobe za peka od sedanjih dveh let na tri leta ter podaljšanje teoretičnega dela pouka za vse od sedanjih 36 tednov na 48 tednov. Vendar

niso sprejeli nikakih sklepov, ker mora strokovna služba zasnovati učnih načrtov in predmetnikov za živilsko šolo še izpopolniti.

Razpravljali so o kovinarskih poklicih. V Sloveniji je 36 poklicnih šol kovinarske panoge, ki že 15 let delajo brez uradno potrjenega učnega načrta. Temeljne zasnove osnov predmetnikov in učnih načrtov za kovinarske poklice so bile strokovno dobro pripravljene in na seji tudi soglasno sprejete.

Kadar bo prišlo na področju strokovnega šolstva do nadaljnega zakonskega urejanja predmetnikov in učnih načrtov, bomo spet poročali.

N. M.

ZA STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE

Dr. Ljubomir Savić: »Čitanje govora sa usta«

Savezni odbor Saveza gluhih Jugoslavije v Beogradu je pred nedavnim izdal knjigo dr. Ljubomira Savića: Čitanje govora sa usta, slovensko: odgledovanje, s čimer je napravil veliko uslugo učiteljem gluhih in naglušnih.

Potreba po izčrpnosti analizi odgledovanja govora z ust in obrazu govorečega je bila vse bolj pereča zadnje čase, ko vse več poudarjamo potrebo po slušni vzgoji gluhih in naglušnih otrok. Zastopniki te struje so naravno, kakor je to vedno v začetku, zelo goreči in zato predradi prezro tudi druge komponente poučevanja govora gluhih, ker menijo, da bo mogoče vse gluhe privaditi s slušnimi aparati na poslušanje in razumevanje govora. Pri tem pa ne upoštevajo dejstva, da to ni mogoče pri popolnoma gluhih, katerih je v šolah za gluhe gotovo več kakor 60 %.

Dosedaj je bila najbolj razširjena v Jugoslaviji klasična metoda za poučevanje gluhih, ki navaja gluhe učence na posnemanje artikuliranih glasov z vidom in otipavanjem govornih organov učitelja. Te glasove potem združujejo učitelji v prvem razredu v nekaj sto stereotipnih besed, kar nam pove, da gradijo govor prvenstveno na fonetskih osnovah in se sprva sploh ne ozirajo na psihološke osnove razvoja govora in jezika. Te metode so se zato pokazale manj uspešne, zaradi česar imajo zastopniki slušnih metod dovolj osnov, da jih kritizirajo in poveličujejo svoje zasnove.

Novo dobo oznanja omenjena knjiga. Avtor dr. Ljubomir Savić dobro pozna te razmere, saj je bil sam več let učitelj gluhih in pedagoški vodja na Zavodih za gluhe v Svetozarevu in v Zemunu. V svoji knjigi je našel pravi ključ do fonetskih in slušnih načinov poučevanja gluhih ter odmeril le-tim, kakor tudi odgledovanju z ust pravo vrednost in prave medsebojne odnose. Pri tem pa ni zavrnil nobene možnosti, ki bi lahko koristila gluhih pri razvoju njihovega govora. To je prvo zelo važno in izredno pozitivno dejstvo, ki ga nakazuje ta knjiga.

Vse omenjeno je najbolje opazno v poglavju: »Čitanje sa usta i upotreba slušnog aparata« in iz mnogih drugih mest v tej knjigi. Navajamo samo enega od takih stavkov: Čitanje govora z ust rabi gluhih kot neposredna, zasilna zamenjava za sluh, tistim, ki slisiijo slabše, pa kot pomožno kompenzatorsko sredstvo, s katerim nadomestijo odstopke svojega izgubljenega sluha.

Kot pripravo za pisanje te knjige je avtor predelal množico strokovno znanstvenih knjig iz angleške, ameriške, francoske, ruske, češke, nemške in jugoslovanske literature. Vendar ni pri vsem tem nikjer zapadel pod vpliv samo enega ali skupine avtorjev, pač pa je navedel s potrebno razlago vsa njihova načela in mnenja, jih postavil na pravo mesto ter potegnil iz njih svoje sklepe, ki ustrezajo znanstveno strokovni višini te knjige in so hkrati odlično uporabni v praksi. To pa štejemo za drugo izredno pozitivno dejstvo.

Knjiga Čitanje sa usta celot-

no obdela ta problem tako z znanstvenega, kakor tudi s praktičnega vidika, in sicer za vsa starostna obdobja od predšolskega, šolskega gluhega otroka do odraslih gluhih in oglušelih.

Najprej je obdelal vso terminologijo in definicije, ki so nastajale od 17. stoletja naprej in kako je prišlo do domačega izraza (v srbohrvaščini) »čitanje sa usta«. Pri tem ugotavlja, da ta udomačeni izraz ni najbolj točen in da bi bil boljši izraz »čitanje govora sa usta«, ker v resnici beremo z njih govor.

Nato je obdelal zgodovinski razvoj branja govora z ust, kjer navaja, da izvira iz Indije in da je bilo že petsto let pred našim štetjem sestavni del verske priprave mladih svečnikov. Poznanje tega dejstva je postavilo temelje izobraževanja gluhih, medtem ko je Evropa ostajala daleč za njimi.

Naslednja poglavja govore o anatomskih, fizioloških, psiholoških in lingvističnih aspektih branja govora z ust, ki predstavlja dialektično enotnost, s pomočjo katere dojamemo njegovo funkcijo v izobraževalnem procesu gluhih in v branju govora z ust posebej. Po točnih opisih anatomije govorne aparata in njegovega delovanja preide na poudarjanje važnosti kinestezije. Pri tem ugotovi skladno z drugimi avtorji, da vsak gluhi, naglušni ali oglušeli premika več ali manj v sebi govorne organe, ko bere z ust govorečega. S tem je pokazal na pri nas še malo znano dejstvo velikega vpliva kinestetičnega faktorja na razumevanje govora pri branju z ust. Na tej osnovi tudi ugotovi, da se kasneje oglušeli laže nauče branja z ust, ker imajo že od prej fiksirane kinestetične položaje in gibe govornih, ki se hkrati obnavljajo z vizualnim dojetjem govora in vežejo na prejšnje govorne vtise v možganski skorji.

V nadaljnjih poglavjih govori o vplivu optičnega elementa v razvoju branja z ust, to je o vidljivosti glasov našega govora, katere razvršča v štiri skupine in jih točno definira. Obenem navaja tudi najnovejši izsledke na tem področju, in sicer da so fiksirali na obrazu govorečega štiri vertikalne in dve navpični točki, s katerimi se ugotavljajo vizualni diagrami govora, ki olajšujejo branje z ust.

Pri poglavju o psihološki obravnavi tega problema ugotovi, da mora postati branje z ust nova reflektorno-avtomatska funkcija osnovana na vidnih gibanjih govoril. Ta novi avtomatizem ima za cilj, da prevzame vlogo sluha, kolikor je to mogoče in je zato zelo velika in odgovorna psihološka naloga. To njegovo navedbo povsem potrjujejo moje in meni znane praktične izkušnje z mnogimi gluhih, ki so si predvsem s pomočjo branja z ust pridobili tako jezikovno znanje, da so uspeli na srednjih, a tudi na visokih šolah in zasedajo sedaj položaje v družbi skladno s to izobrazbo.

V svojih nadaljnjih izvajanjih ugotavlja, da se pri branju z ust večkrat pojavljajo prekinitev ali okna, katere mora odgledovalec izpopolniti z logičnim kombini-

Odgledovanje govora z ust je ključ, ki nam pomaga priti iz začaranega kroga gluhosti. (Miloš Maly)

Odgledovanje govora z ust je prav toliko mentalni kot vizuelni proces. (J. H. Burchett)

Odgledovanje govora z ust je za tistega, ki ne slisi, največja zmaga. Tudi gluhih omogoča, da razumejo človeško govorico. (Gano)

ranjem in dopolnjevanjem, ker pač ni mogoče odgledati vseh slabo vidljivih glasov.

V zadnjem delu knjige zelo izčrпно obravnava metodsko-pedagoški proces pri poučevanju branja z ust, kjer popolnoma pravilno dožene, da si pridobi predšolski gluhi ali naglušni otrok s pomočjo globalnega branja z ust, tako občega kakor tudi specifičnega, precejšnje stopnjo razumevanja navednega situacijskega jezika, torej predvsem pasivni besedni zaklad. Za šolske otroke pa ta način ne zadostuje in tudi ni psihološko utemeljen. Pri njih je treba še upoštevati kinestetične elemente, to je spominjanje artikulacijskih gibov, redosled glasov od lažje vidljivih do težje vidljivih in vaje v razumevanju kombinacij s pomočjo logičnega sklepanja in dopolnjevanja nevidnih glasov, seveda vse v skladu z učno-izobraževalnim procesom.

Avtor navaja, da sta po sedanjem učnem načrtu za šole za gluhe namenjeni branju z ust dve uri tedensko v nižjih razredih in ena učna ura v višjih razredih v sklopu materinščine.

LITIJA:

Dobro organiziran študij za učitelje razrednega pouka

V šolskem letu 1967/68 je Pedagoška akademija iz Ljubljane v sodelovanju z Delavsko univerzo v Litiji organizirala za 27 izrednih slušateljev oddelek PA za razredni pouk v Litiji.

Študij je bil organiziran odlično, saj so slušatelji-učitelji litijske občine poslušali predavanja vsak drugi mesec, in to predvsem v soboto in nedeljo, včasih tudi ob drugih dnevih tedna. Po treh letih so rezultati zares dobri. Večina učiteljev ima pred seboj le še tri do štiri izpite, pa tudi pri izpitih se lepo izkažejo.

Prav te dni so začeli zadnji ciklus predavanj, ki bo trajal ves december (sobota in nedelja). Na vrsti je metodika tehnične vzgoje, predavatelj pa ing. Janez Tomše. To zadnje predavanje prinaša tudi določene novosti in poudarja pomembnost tega predmeta v osnovni šoli, kjer ga žal zaradi slabe opreme tehničnih delavnic, pomanjkanja metodik, pomanjkanja tehnične izobrazbe učiteljev ipd. ni mo-

DR. LJUBOMIR SAVIĆ

ČITANJE GOVORA SA USTA

Mislim, da bi se avtor strinjal z menoj, saj navaja, da mora postati branje z ust reflektorno-avtomatska funkcija, da je to odločno premalo. Kajti v naših šolah za gluhe je treba opraviti kvaliteten premik od fonetskih metod, (ki ovirajo jezikovni napredek in s tem splošno znanje gluhih otrok) na branje govora kot osnovo, iz katere naj izhaja ves nadaljnji pouk. Seveda velja vse to le za gluhe učence, ki so duševno poprečno razviti in normalno vidijo. Za vse ostale pa je treba najti adekvatne načine poučevanja, ustrezne njihovim zmogljivostim.

Knjiga: Čitanje sa usta je zelo upoštevanja vredna znanstvena knjiga, ki obdeluje vse elemente obravnavanega problema na osnovi vseh važnejših dogajanj v svetu in lastnih izkušanj avtorja. Moram priznati, da je v svetovni surdopedagoški literaturi malo knjig, ki bi tako izčrпно in vsestransko obravnavale omenjene probleme, zato zasluži avtor te knjige vse priznanje strokovnjakov surdopedagoške stroke.

ZDRAVKO OMERZA

Zdravko Omerza: Uporabna fonetika

Zdravko Omerza si že več let vneto prizadeva, da bi bila problematika vzgajanja in usposabljanja gluhih in govorno prizadetih hitreje rešena. Izpod njegovega peresa imamo strokovno pomembno delo Predšolski gluhi otrok, kakor tudi Logopedijo ter vrsto priložnostnih raziskav in razprav s področja naglušnosti naših šolskih otrok. Več let je Zdravko Omerza predaval fonetiko tudi surdopedagogom ter logopedom na naši ljubljanski pedagoški akademiji. Njegova prizadevanja so rodila knjigo Uporabna fonetika, ki jo je izdala DZS. Knjiga izpolnjuje vrzel, ki jo je bilo že dalj časa čutiti pri našem delu.

Prvič je izšlo navedeno delo v ciklostirani obliki 1964. leta, izdalo pa ga je Pedagoško društvo Ljubljana. Tehnično je bilo pomankljivo, posebno poglavje o klasifikaciji in opisih posameznih glasov. Vendar je že tedaj vzbudilo pozornost in ga je kritika ugodno sprejela. Da je sedaj izšlo v lepi tiskani obliki, je treba vsekakor pozdraviti, ker trenutno nimamo na tem področju knjige, ki bi zajela problematiko fonetike bolj s praktične kot s teoretične strani.

Knjiga ne bo rabila zgolj tistim, ki se poklicno ukvarjajo s slušno ter govorno prizadetimi, marveč tudi drugim, ki so kakorkoli odgovorni za lepote naše govorice in vsakdanjega izražanja v službi, v javnosti in v priložnostnih okoliščinah. Spomnimo se samo priložnostne slabe govorice ljudi v radiu, na televiziji ali tudi pri javnih nastopih, žargonskega izražanja naše mladine ipd., pa bomo razumeli potrebo po opozorilu na lepo govorico, na katero opozarja praktična fonetika.

Vseprisod imamo šole in šolske ustanove, v katerih bi morali bolj metodično gojiti kulturo govora. Razvoj prometnih sredstev pa je tudi pospešil stike med narodi in postaja potreba po pravilnem izražanju v tujih jezikih precej pereča. Lingvistična znanost čedalje bolj upošteva pravilen izgovor, ki ga prištevamo k bistvenim elementom vsakega jezika. Potrebe nujno kličejo po dobro opremljenem fonetskem laboratoriju in delu izkušenih strokovnjakov, ki bi delali v takšnem laboratoriju.

Vsebinsko želi Omerzova knjiga ustreči svojemu smotru z osmimi lepo povezanimi poglavji. Tako govori o psiholoških in fizioloških osnovah govora, o fonetskih osno-

vah, kjer nazorno predstavi govorila in govorne organe ter fiziologijo govornih organov, o elementih izreke in izrekovalnih mestih, o klasifikaciji in opisu posameznih glasov, o medsebojnih razlikah glasov, o fiziopsihoakustični fonetiki, izdelavi točnih glasovnih analiz ter o negi glasu. Prostor nam ne dopušča, da bi nadrobneje obravnavali posamezna poglavja, ker spada to v strokovno revijo. Želel bi le opozoriti, da spremljajo avtorjeva izvajanja lepe ilustracije oziroma skice in formule, kar bo pazljivemu bralcu omogočilo razumevanje vsebine, ki je zaradi tega manj suhoparna in tudi prijetnejša. Vsekakor je potreben študij, ne samo branje, potem pa prenašanje navodil v prakso, ker bi le v tem primeru knjiga dosegla svoj namen.

Že v uvodu navaja avtor, da je uskladi svoja izvajanja v knjigi z izsledki, ki so jih dosegli na Institutu za eksperimentalno fonetiko in patologijo govora v Beogradu kakor tudi na Zavodu za fonetiko filozofske fakultete univerze v Zagrebu. V tej izdaji je uvedel novo poglavje o točni analizi glasov na osnovi dela Instituta za eksperimentalno fonetiko v Beogradu, s čimer je knjiga pridobila na svoji vrednosti.

Pohvalno je treba še dodati, da navaja na koncu avtor številno literaturo, iz katere je črpal snov za svoje delo. Pri tem vidimo tuja in pomembna imena domačih slovenskih in drugih jugoslovanskih strokovnjakov. Tisti, ki se bo bolj poglobil v problematiko, ima v prikazu mnogo pobud, da seže po navedeni literaturi.

Že v uvodu opozarja avtor prosvetne delavce na dolžnost, da morajo biti dobro poučeni o nastanku govora, o govornih organih, ki proizvajajo govor in o negi ter higieni glasu. Naloga učiteljev in profesorjev je, da bdijo nad glasom in govorom svojih učencev in dijakov. Strinjamo se lahko z njegovim mnenjem, da dobijo šolniki med svojim šolanjem žal premalo napotkov, kako ga naj negujejo in kako naj preprečujejo preveliko utrujenost in napetost govoril pri učencih in pri sebi, da bi preprečili zle posledice – akutno in kronično hripavost in druge glasovne napake. Zato še posebej opozarjam na zadnje poglavje v knjigi o negi glasu, v katerem govori o dihalnih vajah, o vajah za popušcanje napetosti v mišicah za tvorbo glasu, o vajah za mehki nastavek ter za postavljanje glasu v ospredje ustne votline in o higieni glasu. To poglavje priporočam v branje in razpravo na delovnih konferencah!

Pohvaliti moramo DZS, da je omogočila izdati to knjigo, ki izpolnjuje važno vrzel na našem kulturnem področju. Delo samo pa naj bo pobuda širšim in večjim akcijam, da bi tudi pri nas prišli do institucij, ki bi posvečale, kakor v Zagrebu in Beogradu, posebno skrb naši materinščini!

ALBIN PODJAVORŠEK

PEDAGOŠKO IZPOPOLNJEVANJE

Učitelji mariborskih visokošolskih zavodov so začutili potrebo po pedagoškemu izpopolnjevanju, da bi lažje delali z mladino. V tekočem šolskem letu nameravajo izmenjati misli z znanimi pedagoškimi strokovnjaki o sodobnih težnjah pri izboljševanju visokošolskega študija; predavanju kot temeljni obliki visokošolskega pouka, o psihologiji adolescenta, o psiholoških osnovah študijskega dela študentov, o oblikah skupnega dela učiteljev in študentov ter samostojnem delu študentov, o

preverjanju in ocenjevanju znanja študentov, o vlogi kibernetičnih in tradicionalnih metod v sodobnem učnem procesu in o mentorstvu kot principu reformiranega univerzitetnega študija. Prvi temi je z njimi že obravnaval prof. dr. Vladimir Schmidt. Rečem lahko, da je permanentno pedagoško osveščanje nujnost za vse, ki vodijo izobraževalno-vzgojni proces na katerikoli stopnji, zlasti pa je zdaj čas, da bi hitreje razvijali srednješolsko in visokošolsko didaktiko.

rl

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

VPRAŠANJE:

H. Z. je zaposlena 25 let, od tega nekaj časa kot vzgojiteljica, nato pa kot upravnik. Ker pa ne izpolnjuje pogojev glede izobrazbe za delovno mesto vzgojiteljice, vprašuje, če je potrebno razpisati delovno mesto, ki ga sedaj zaseda, če se lahko ponovno prijavi na razpisano delovno mesto in če ji lahko kljub 25 za pokojnino vstevnih let brez njene privolitve preneha delo.

ODGOVOR:

Po 22. čl., 2. odst. temeljnega zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. SFRJ, št. 12/69) se vsa vodilna delovna mesta zasedajo na podlagi razpisa. Torej je potrebno razpisati tudi vaše delovno mesto. Na razpis delovnega mesta upravnice se sicer lahko javite, vendar pa, kot sami veste, ne izpolnujete predpisanih pogojev, 23. člen, 3. odst.

TZDR, določa: »Če se na razpis ne prijavijo kandidati ali se prijavijo kandidati, ki ne izpolnjujejo pogojev iz razpisne objave, lahko organ, ki je določen za izbiro kandidata, sklene, da se razpis ponovi ali da bo na delovno mesto začasno sprejel delavca, ki ne izpolnjuje vseh pogojev iz razpisne objave. V takem primeru razporedi oziroma sprejme delovna skupnost takega delavca za določen čas,

dokler ne sprejme drugega po razpisu, vendar najdalj za 1 leto.«

TZDR sicer določa, da delavci, ki imajo najmanj 25 za pokojnino vstevnih let, ne more prenehati delo brez njene privolitve, vendar pa to ne velja, če ta odkloni razporeditev na drugo delovno mesto pri isti ali drugi delovni organizaciji, ki ustreza njenim strokovnim in delovnim sposobnostim.

Delovna skupnost
GLASBENE ŠOLE JESENICE

ponovno razpisuje

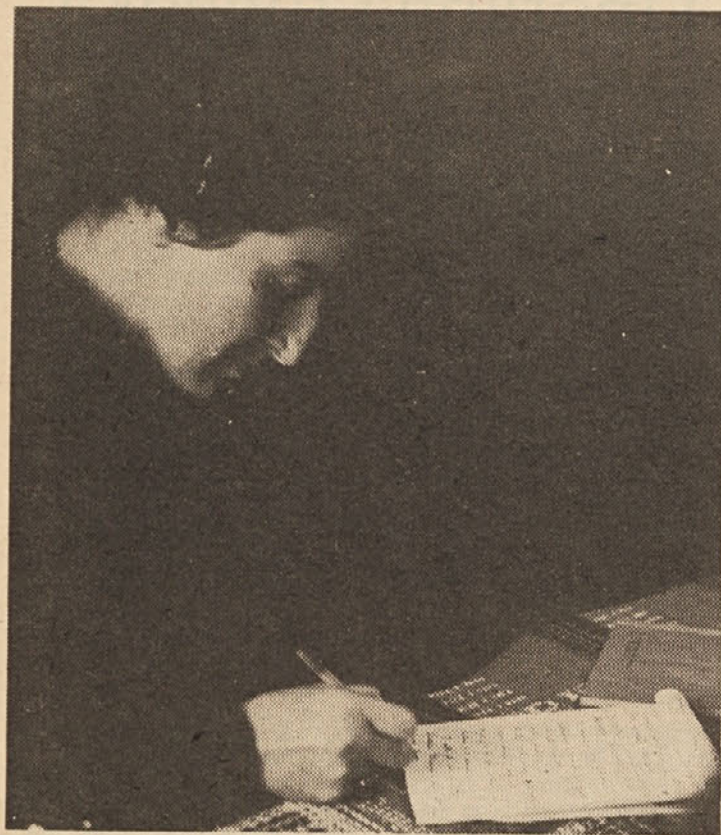
prosto delovno mesto

— UČITELJA ZA KLAVIR — P, PRU, STU
za nedoločen čas

Stanovanja ni.

Prijave sprejemamo 30 dni od datuma objave.

Predstavljamo vam novo urednico

Še nekaj dni in spet bomo iztrgali zadnji list z letošnjega koledarja. Na pragu novega leta, v katerem bo Prosvetni delavec star natanko 22 let, vam predstavljamo tudi novo urednico našega časopisa: pesnico in novinarko Nežo Maurer, ki vam je — vsebinsko in tehnično — pripravila že tretjo številko Prosvetnega delavca.

Pretekli mesec, potem ko je odšel dosednji dolgoletni urednik Prosvetnega delavca Drago Ham na novo službeno mesto, je imenoval izdajateljski svet Prosvetnega delavca Nežo Maurer za odgovorno urednico.

Neža Maurer je bila rojena 1. 1930 v Podvinu, maturirala na učiteljski, končala višjo pedagoško šolo in diplomirala na ljubljanski filozofski fakulteti (slavistiko). Poučevala je v različnih krajih na Primorskem, se uveljavljala v kulturnoprosvetnem in družbenopolitičnem življenju in postala novinarka — urednica šolskih televizijskih oddaj pri RTV Ljubljana. Zatem se je zaposlila pri slovenski Izseljenski matici, kjer je tehnično urejala Rodno grudo. Kasneje je postala urednica brošur za šolske proslave pri Pionirskem domu v Ljubljani. S

časnikarskim delom je nadaljevala pri Kmečkem glasu, kjer je vodila kulturno rubriko in urejala literarno prilogo Pisana njiva; za časnikarsko delo je prejela Tomšičevo nagrado.

Mnogi, ki ne poznajo dosedanje službene poti Neže Maurerjeve, pa dobro vedo za njeno literarno uveljavljanje. Pesnico poznajo naši učenci, saj jim je namenila zelo veliko pesmi in zgodb v Cicibanu in Kurirčku. Na besedila njenih pesmi so napisali naši znani skladatelji okrog štirideset skladbic. Starši poznajo Nežo Maurer po sodelovanju in prispevkih v reviji Otroci in družina in Naši ženi, naši rojaki na tujem pa prebirajo njene pesmi v revijah Rodna gruda in Tržaškem Galebu.

L. 1967 je zbrala Neža Maurer zanimive zgodbe o slovenskih kurirjih in jih zapisala v knjigi Zveza mora ostati, ki jo je izdala založba Borec. Njeno prvo pesniško zbirko so zabeležili kritiki lani. Zbirka ima naslov Skorja dlani in skorja kruha in pomeni — po sodbi ocenjevalcev „kvalitetni integralni del naše slovenske ženske literature“. Upajmo, da bomo v kratkem lahko spoznali njeno novo

pesniško zbirko: izbor mladinskih pesmi, ki čaka že lep čas na tatis pri Mladinski knjigi.

Ker pa nastajajo na novih službenih mestih tudi novi načrti, smo Nežo Maurer, ki spretno krmari med stvarnostjo in poezijo — novinarstvom in literaturo — povprašali, kaj namestila z našim glasilom; kaj ji je v njem všeč in kaj bi želela dopolniti?

List je star 22 let — ima svojo preteklost. Njegova vsebina je zrasla iz razmer v slovenskem šolstvu, pa tudi iz zahtev, kakršne so mu postavljali ustanovitelji. Zdaj je bil boljši, potem slabši — a saj so bile take tudi razmere v slovenskem šolstvu. V njem mi ugajajo sponatani prispevki prosvetnih delavcev o svojem delu, kot tudi z ognjem in znanjem napisani strokovni sestavki. Za šole je koristna priloga o radijskih šolskih oddajah; marsikateremu učitelju in filmskemu krožku pa pride prav filmska priloga. Prosvetne organizacije (kot npr. sindikat, sekretariat za prosveto in kulturo, zavod za šolstvo, RSI in drugi) vedno bolj objavljajo v Prosvetnem delavcu svoja stališča, sklepe in poročajo ali pa spodbujajo k akcijam. Upamo, da se bodo časoma vse organizacije, ki so kakorkoli povezane s šolstvom, posluževale Prosvetnega delavca kot posrednika.

Po dopolnitvi pa kliče polemični del lista, prav tako si menda vsi želimo v njem več odseva dobrih šol (iz mest ali s podeželja), pa vedrega branja. A to spada že pod načrte za prihodnje leto.

— Če bi načrte imenovali „program“, bi radi spoznali tudi njegove bistvene poteze.

Gotovo so na prvem mestu aktualni sestavki o delu prosvetnih delavcev, perspektivah našega šolstva in dejavnosti sindikata. Tehtnost naj bi dale listu strokovne teme po posameznih predmetih — obdelane s stališča dobrih praktikov.

Rubrika Pogled skozi šolsko okno naj bi prizadeto odstirala učiteljevo in učenčovo življenje — ne le v šoli, pač pa tudi izven nje.

Polemika nas vodi k napredku — zato bi s pomočjo prosvetnih delavcev poskušali obdelati (in postaviti sklepe) tesno povezane teme:

— Oslip učencev in strokovna usposobljenost učiteljev

— Strokovna usposobljenost učiteljev in sredstva za dodatno izobraževanje

— Sredstva za dodatno izobraževanje prosvetnih delavcev in zastarevanje znanja

— Zastarevanje znanja in sodobni učni pripomočki

— Sodobni učni pripomočki ter uporabnost znanja danes in jutri

— Uporabnost znanja — ali čemu se učimo

— Čemu se učimo — je učni načrt odsej potreb sedanjega časa ali doslej nakopičenega znanja?

Prosvetni delavec bo prinašal sestavke tudi o vzgoji in o medsebojnih odnosih:

— Vzgojiteljska v predšolskih ustanovah kot mati in kot učiteljica

— Učitelj kot vzgojitelj v šoli in kot kulturni delavec na terenu

— Profesor kot vir znanja in kot osebnost, ki vpliva na oblikovanje mladega človeka.

Posebej bomo poskušali zajeti doslej manj obdelana področja: vzgojinarstvene zavode, celodnevno bivanje otrok v šoli, strokovne šole, gimnazije in visokošolske zavode, pa tudi delavske univerze kot dodaten vir pridobivanja znanja.

Dragocenost so za slednji časnik — tako tudi za Prosvetnega delavca — žive, iz sedanjega dela in življenja šol zajete reportaže in pa občasni literarni prispevki, povezani z osnovno tematiko lista.

— Kaj bi moralo napraviti uredništvo in šolska vodstva, da bi Prosvetnega delavca prosvetni delavci bolj brali, pisali več prispevkov in bolj redno plačevali naročnino?

To je vprašanje, na katerega bi iz srca želela, da nanj čim bolj številno odgovorijo naši bralci sami. Upam, da mi bodo to prvo uredniško željo izpolnili.

POGOVOR VODILA:
MARJANA KUNEJ

Rihard Pestevšek

Dne 6. novembra t. l. je po tvegani operaciji v bolnišnici umrl Rihard Pestevšek, okrajni šolski nadzornik v pokoju v Celju. Še lani navidezno nezlomljivo čvrst je odšel od nas po 87. letih prosvetnemu delu posvečenega življenja.

Rodil se je 18. decembra 1883 materi učiteljici in očetu nadučitelju v Slivnici pri Mariboru. Tam je pod šolsko streho že v zibelki poslušal glas šolskega zvonca in je staršem sledil tudi v poklicu. Pred nekaj meseci je izgubil zadnja dva še živa nekdanja sošolca na gimnaziji in učiteljski v Mariboru, ki mu je ravnateljstvo znameniti pedagog Henrik Schreiner.

Po maturi leta 1903 je Pestevšek učil v Reki na Pohorju in nato v Laškem na slovenski ljudski šoli (tedaj je bila tam tudi šola nemškega Schulvereina). Tu mu je za uspešne vzorne učne nastope izrekel pismeno priznanje deželni šolski nadzornik iz Gradca Peter Končnik. Leta 1913 je dosegel premestitev na Vransko, kjer si je našel življenjsko družico. V teh krajih se je posvečal tudi narodno-obrambnemu delu in se uveljavljal pri Cirilmetodovi družbi, pri Sokolu in Vranski vili kot pevec in igravec. Prva svetovna vojna ga je potegnila na fronto v Galiciji in na Tirolskem.

Po zlomu Avstroogrske se je Rihard Pestevšek ustalil na mestni deški osnovni šoli v Celju, ki je tedaj postala slovenska. Hkrati je poučeval na obrtni nadaljevalni šoli. Celje je hitro odkrilo v njem resnega, plemenitega vzgojitelja in izredno uspešnega učitelja. Poleg ljubezni učencev si je pridobil spoštovanje javnosti kot pošten, samozavesten in razgledan mož.

Ko je bil leta 1927 dotedanji okrajni šolski nadzornik v Celju — ugledni pedagog Ljudevit Černej upokojen, so za naslednika upravičeno poklicali Riharda Pestevška. Na tem mestu je lahko svoja dragocena vzgojna in učna izkustva prenašala na mlade pedagoške kadre, pri čemer je z verno upoštevanjem sodobnejših načel. Še dalje je ohranil nespremenjen tovariški odnos do učiteljstva, zvest pa je ostal tudi njegovi nadstrankarski stanovski organizaciji v času, ko je ta prihajala v spore s političnimi režimi. Dosledno je ščitil učitelje, ki so jih preganjali iz ozkih strankarskih nagibov. Posebno skrb je usmerjal na šole, ki so delale v težavnih razmerah, ih pospeševal graditev potrebnih stavb. Lahko trdimo, da je šolstvo celjskega okraja v tej dobi doseglo svojo najvišjo predvojno raven. Notranje uspehe tega je potrdil tudi veliki odziv ljudstva celjskega okraja v naši osvobodilni vojni.

Nacistični okupator je Pestevška zaprl že sredi aprila 1941 in ga po dveh mesecih deportiral v Srbijo. Tu je nesebično delal pri Rdečem križu in v vodstvu kolonije izgnanih Slovencev v Čupriji. Osvoboditev Srbije je doživel v Boru.

Po vrnitvi domov, julija 1945, se je spet sešel s svojci. Nova oblast mu je poverila spet mesto okrajnega šolskega nadzornika v Celju — mestu. Smotno je pospeševal novo ureditev našega šolstva. Z več kot izpolnjeno službeno dobo je odšel v pokoj. Kot prijatelj narave pa se je še dalje ukvarjal z vinogradništvom, sadjarstvom in vrtnarstvom.

Pokojnik je zaslužen kot dolgoletni vodilni prosvetni in javni delavec — organizator, njegovo delovno področje pa je bil celjski okraj. Dobrosrčen, a tudi odločen, s čutom dolžnosti in odgovornosti, z ljubeznijo do človeka in zlasti mladine, vselej pošten do sodelavcev — se je povzpela v vrh vzornikov.

Rihard Pestevšek je vse do kraja predsedoval krožku upokojenih prosvetnih delavcev Celja in okolice, še vedno učinkovit s tehno in občuteno tovariško besedo.

FRAN ROŠ

Zrcalo vrednot

Knjiga mr. Spomenke Hribar „VREDNOTE MLADIH IN RESNICA CASA“ je najnovejšo delo v priključeni knjižni zbirki Knjižnica za mlade, ki jo že več let uspešno izdaja Cankarjeva založba v Ljubljani.

Avtorica je v svojem delu obdelala naslednja vprašanja: kaj je vrednota, kaj je moralni nihilizem, kako vrednotimo danes ter problem najvišje vrednote v zgodovini filozofije.

V tem delu, opirajoč se na rezultate anket, ki sta ju med slovensko mladino izvedla inštitut za sociologijo in filozofijo ljubljanske univerze ter center za proučevanje religije in cerkve pri visoki šoli za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani, bodo tudi starši in poklicni vzgojitelji prebrali marsikatero zanimivo ugotovitev vredno pozornosti in razmišljanja. Zdi se nam pa, da je knjiga za vajensko in kmečko mladino nekoliko prezahtevna. Knjiga (111 strani) stane 6 N-din.

VIATOR

Sporočilo naročnikom

Uprava „Prosvetnega delavca“ je poslala naročnikom, ki še niso poravnali naročnine za lansko in tekoče leto, položnice z vpisanimi dolžnimi zneski. Na šole, na katerih je več naročnikov, pa je poslala seznime. Prav s teh šol pa so nakazila naročnine zelo redka. Zato prosimo sindikalne podružnice, naj opozorijo svoje člane, da čimprej poravnajo naročnino.

Zadnji številki „Prosvetnega delavca“ za leto 1970 smo priložili položnice. Naročniki, ki so naročnino za letošnje poravnali, naj jih shranijo za prihodnje leto, za tiste, ki tega še niso storili, pa naj bodo opozorilo, da bi čimprej izpolnili svojo obveznost.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRŠ — Izdaja štirinajstredno med šolskim letom. — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII. Letna naročnina: 12 din za posameznike, za šole in druge ustanove 30 din — Št. tek. računa: 501-26/1. Tiska ČZP Ljudska pravica

Kinematografi prikazujejo

GREDO DNEVI — Film Fadila Hadžića je posvečen opusu lanskoletnega Nobelovega nagradjenca za literaturo, Samuela Becketa. Nešteto situacij spominja kar preveč direktno na prizore iz Becketovih dram. Režiser je poizkusil ustvariti tudi občutek beckettovske atmosfere kot absurdnih situacij, ki so tipične zanj. Ostalo pa je vse le pri poizkusu. mb

NARAVNA MEJA je film Mihajla Ilića, ki se je lotil izredno delikatne teme. Obracun človeka s samim seboj, pravzaprav prebujanje v podzavest shranjene neprijetne preteklosti zahteva bolj subtilen in bolj celovit pristop k temi, kot pa ga je zmogel režiser. Tako pa film deluje kot hladna konstrukcija. Tudi kamera Aleksandra Petkovića filma ni rešila. mb

Film **STO PUŠK** je delo režiserja Toma Griesa. Film je nezanimiv, tako rekoč diletantski vestern. Namesto oznake: „film ni primeren za otroke“, bi lahko napisali: „film ni primeren za predvajanje“. nd

Film **MAYERLING** je seveda režiral spretan komercialni režiser Terence Young. Film nam kaže tragično ljubezen med

Marijo Vetsere in avstrijskim prestolonaslednikom Rudolfom. Tako je vse tragično in solzavo, da človeku skoraj počni srce. nd

ZADNJA NOČ OTROŠTVA je film romunskega režiserja Savla Stipula in obravnava dozorevanje mladega človeka skozi njegove konflikte z okoljem. Film po svoji vsebinski in dramaturški plati sloni še na pozicijah socrealizma. Kamera, ki je zanimiva, ne ustreza temu konceptu in deluje skonstruirano in nasilno. mb

ZADNJE POLETJE — Film ameriškega režiserja Franka Perryja (David in Liza) je prav tako film o mladih ljudeh. Tri prihajajo iz družin, kjer so razvrednotene moralne in etične vrednote. Ko sami doživijo ljubezen, pripadanje drugemu, ko se v njih prebudi spolni nagon, ko občutijo srečo, se znajdejo v položaju, ko se morajo sami opredeliti za neko svojo novo vrednoto. Režiser je to oblikoval z izredno občutljivostjo za najfinije nianse mladostniških intimnih doživljanj. Film zelo priporočamo za organiziran ogled in razpravo o njem za mlade od 16. leta dalje. mb

OPOJNI VONJ DENARJA je film namenjen zabavi. Vendar ima film kljub hotenju, da bi bil zanimiv in šokanten, premalo zlahtnosti, da bi se lahko 90 minut zabavali nad likvidacijo in izumiranjem cele plemiške družine — zaradi denarja. mb

Začeli so graditi posebno osnovno šolo v Celju

Letošnjega 17. novembra so zabeležili v Celju pomemben dogodek: vzidali so spominsko listino za graditev nove posebne osnovne šole zahodno od Glazije na Ljubljanski cesti. To bo moderna stavba, pretežno pritična, deloma pa enonadstropna, po zamisli projektanta inž. arh. Milivoja Lapuha. V njej se bo lahko usposabljal otrok in mladostnikov. Šola bo opremljena s potrebnimi učilnicami, telovadnimi prostori ter delavnicami po zahtevah ortopedagoške znanosti.

Delovni pogoji posebne osnovne šole oziroma zavoda Ivanke Uranjekove v Celju so že več let povsem nezadovoljivi. Tako bo gradnja novega šolskega poslopja rešila zelo pereč problem usposabljanja duševno prizadetih učencev v Celju.

Na omenjeni slovesnosti je direktorica Milica Bizjak uvo- doma poročala o težavah sedanjega dela zavoda Ivanke

Uranjekove v Celju, ki ga obiskuje v letošnjem šolskem letu 511 učencev, pouk pa poteka v 56 oddelkih na najrazličnejših krajih v Celju in okolici.

Po priložnostnem nastopu učencev s pevskimi točkami ter prigodniško deklamacijo in simboličnem nastopu gradnje je predsednica občinske skupščine občine Celje Olga Vrabčeva vgradila v temeljni kamen spominsko posvetilo; listina je napisana na pergamentu iz oslovskoe kože in spravljen v posebno posodo. Direktor Ingrada, gradbenega podjetja v Celju, ki je prevzelo gradnjo nove šole, inž. Henrik Čmak je v čmenu izvajalcev obljubil, da bo šola dograjena do junija 1972.

Ker je gradnja posebne osnovne šole v Celju vsekakor velik dogodek za razvoj posebnega šolstva v naši domovini, bomo objavili v prihodnji številki obširnejši razgovor s projektantom inž. Milivojem Lauphom. A. P.